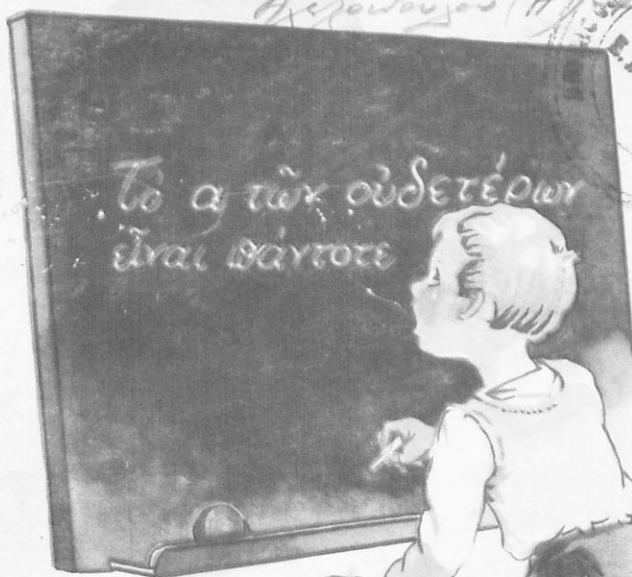

Η. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ - Κ. ΦΩΤΙΑΔΗ

69

ΕΕΣ

ΕΕΣ

21.003

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
825

Ε' & ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

Αριθ. έγκρ. 53.016
Αποφάσεως 19.6.50

ΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΑΘΗΝΑΙ

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Εγκριμένη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 52974 τοῦ 1950 ἀποφάσεως
τοῦ Ὑπουργείου Ὀργανισμῶν καὶ Ἑθν. Παιδείας.

Παράρτημα εἰς τὸ βιβλ. δωρεάν
ὑπ' ἀριθ. 4395-9-1950
1790

21.003
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38

1950

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
825

Πάν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἑνὸς τῶν
συγγραφέων καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

[Handwritten signature]

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΦΘΟΓΓΟΙ - ΦΘΟΓΓΙΚΑ ΠΑΘΗ - ΣΗΜΕΙΑ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εἰς τὴν ὁμιλίαν μας καὶ εἰς τὴν γραφὴν χρησιμοποιοῦμεν λέξεις. Αἱ λέξεις ἀποτελοῦνται ἀπὸ **φθόγγους**, ἥτοι ἀπὸ ἀπλᾶς φωνάς. Τὰ σημεῖα μὲ τὰ ὁποῖα παριστῶμεν εἰς τὴν γραφὴν τοὺς φθόγγους λέγονται **γράμματα**.

Τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24, ἥτοι :

α) **Κεφαλαῖα**: Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ, Φ, Χ, Ψ, Ω ἢ

β) **Μικρά**: α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Διὰ κεφαλαίων γραμμάτων γράφεται : α) τὸ πρῶτον γράμμα τῆς λέξεως μὲ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἐκάστη περίοδος τοῦ λόγου καὶ β) τὸ πρῶτον γράμμα τῶν κυρίων ὀνομάτων, τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν πατρωνυμικῶν. Ἐπίσης διὰ κεφαλαίων γραμμάτων γράφονται, ἰδίως εἰς τὰ ἔντυπα κείμενα, οἱ τίτλοι, αἱ ἐπικεφαλίδες κλπ.

Τὰ γράμματα διαιροῦνται εἰς **φωνήεντα** καὶ εἰς **σύμφωνα**.

α) **Φωνήεντα** εἶναι τὰ γράμματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μόνα τῶν κάμνουν φωνήν.

Τὰ φωνήεντα εἶναι ἑπτὰ : α, ε, η, ι, ο, υ, ω.

Ἀπὸ τὰ φωνήεντα :

τὰ ε καὶ ο λέγονται **βραχέα**, διότι εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν προεφέροντο μὲ σύντομον φωνήν·

τὰ η καὶ τὸ ω λέγονται **μακρά**, διότι εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν προεφέροντο μὲ παρατεταμένην φωνήν·

τὰ α, ι καὶ υ λέγονται **δίχρονα**, διότι ἄλλοτε εἶναι μακρὰ καὶ ἄλλοτε βραχέα. Ὁ βραχὺς χρόνος τοῦ διχρόνου φωνήεντος σημειοῦται

μέ τὸ σημεῖον $\sim$, ὁ μακρὸς μέ τὸ σημεῖον $-$, π. χ. $\acute{\omega}\rho\acute{\alpha}$, $\sigma\acute{\omega}\mu\acute{\alpha}$.

β) **Σύμφωνα** εἶναι τὰ γράμματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μόνον μαζί με τὰ φωνήεντα κάμνουν φωνήν.

Τὰ σύμφωνα εἶναι δέκα ἐπτά: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ.

Ἀπὸ τὰ σύμφωνα:

1) τὰ ἐννέα κ, γ, χ — π, β, φ — τ, δ, θ λέγονται **ἄφωνα**,

2) τὰ πέντε μ, ν, — λ, ρ — σ, λέγονται **ἡμίφωνα**,

3) τὰ τρία ζ, ξ, ψ, λέγονται **διπλᾶ**, διότι προέρχονται ἀπὸ τὴν ἔνωση δύο συμφώνων ($\zeta = \sigma + \delta$, $\xi = \kappa, \gamma, \chi + \sigma$, $\psi = \pi, \beta, \varphi + \sigma$), π. χ. $\pi\epsilon\sigma\delta\omicron\varsigma = \pi\epsilon\zeta\omicron\varsigma$, $\kappa\omicron\rho\alpha\kappa\varsigma = \kappa\omicron\rho\alpha\zeta$, $\pi\tau\epsilon\rho\nu\gamma\varsigma = \pi\tau\epsilon\rho\nu\xi$, $\delta\nu\chi\varsigma = \delta\nu\chi\xi$, $\kappa\acute{\upsilon}\kappa\lambda\omega\pi\varsigma = \kappa\acute{\upsilon}\kappa\lambda\omega\psi$, $\varphi\lambda\epsilon\beta\varsigma = \varphi\lambda\epsilon\psi$.

Τὰ ἄφωνα διαιροῦνται:

1) ἐκ τοῦ φωνητικοῦ ὄργάνου, μέ τὸ ὁποῖον κυρίως προφέρονται:

α) εἰς τὰ **οὐρανισκόφωνα** κ, γ, χ β) εἰς τὰ **χειλικὰ** π, β, φ γ) εἰς τὰ **ὀδοντόφωνα** τ, δ, θ.

2) ἐκ τοῦ ποιοῦ τῆς πνοῆς κατὰ τὴν προφοράν:

α) εἰς τὰ **ψιλὰ** κ, π, τ, β) εἰς τὰ **μέσα** γ, β, δ, γ) εἰς τὰ **δασέα** φ, χ, θ.

Τὰ ἡμίφωνα διαιροῦνται: εἰς τὰ **ἐνρινα** μ, ν, εἰς τὰ **ὕγρα** λ, ρ, εἰς τὸ **συριστικὸν** σ (ς).

Σημ. Ὡς ἐνρινον προφέρεται καὶ τὸ γ, ὅταν εὐρίσκεται πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων κ, γ, χ ἢ πρὸ τοῦ διπλοῦ ξ, π. χ. $\acute{\alpha}\gamma\kappa\upsilon\rho\alpha$ προφέρεται ὡς ἄνκρᾱ, ἄγγελμα (ἄν-κελμα), ἀγγόνη (ἄν-χόνη), Σφίγξ (Σφίνξ).

Πίναξ διαιρέσεως συμφώνων.

		Οὐρανισκόφωνα	Χειλικὰ	Ὀδοντόφωνα
Ἄφωνα	Ψιλὰ	κ	π	τ
	Μέσα	γ	β	δ
	Δασέα	χ	φ	θ
Ἡμίφωνα	ἐνρινα	μ ν		
	ὕγρα	λ ρ		
	συριστικὸν	σ		
Διπλᾶ	ζ	ξ	ψ	

Άσκησις: Γράψατε τὰ φωνήεντα, τὰ σύμφωνα, τὸν πίνακα διαιρέσεως τῶν ἀφώνων συμφώνων, πέντε λέξεις μὲ δίχρονον φωνήεν, πέντε λέξεις μὲ ὕγρον σύμφωνον, πέντε λέξεις μὲ διπλοῦν σύμφωνον.

2. ΔΙΦΘΟΓΓΟΙ

Αἴνιγμα, αὔρα, εὐελπῖς.

Δύο φωνήεντα τὰ ὁποῖα προφέρονται μὲ μίαν φωνὴν λέγονται **δίφθογγοι**.

Αἱ δίφθογγοι εἶναι δύο εἰδῶν: **κύριαι καὶ καταχρηστικαί**.

α) Αἱ κύριαι δίφθογγοι εἶναι ὁκτώ: **αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ηυ, ου**.

Ἡ δίφθογγος **αι** προφέρεται ὡς **ε**. Αἱ δίφθογγοι **ει, οι** καὶ **υι** προφέρονται ὡς **ι**. Αἱ δίφθογγοι **αυ, ευ** καὶ **ηυ**, ὅταν μὲν εὐρίσκωνται πρὸ φωνήεντος ἢ πρὸ τῶν συμφώνων β, γ, δ, ζ, λ, μ καὶ ρ προφέρονται ὡς **αβ, εβ, υβ**, ὅταν δὲ εὐρίσκωνται πρὸ τῶν λοιπῶν συμφώνων προφέρονται ὡς **αφ, εφ, ηφ**.

β) Αἱ καταχρηστικαὶ δίφθογγοι εἶναι τρεῖς: **α, η, φ**.

Τὸ **ι** (ἰῶτα), τὸ ὁποῖον τίθεται ὑποκάτω τῶν καταχρηστικῶν δίφθγγων, λέγεται **ὑπογεγραμμένον ἰῶτα** ἢ ὑπογεγραμμένη. Ὅταν αἱ καταχρηστικαὶ δίφθογγοι γράφωνται μὲ κεφαλαῖα γράμματα, τὸ **ι** δὲν τίθεται ὑποκάτω τοῦ γράμματος, ἀλλὰ πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτοῦ καὶ λέγεται **προσγεγραμμένον ἰῶτα**, π. χ. **ΤΩι ΘΕΩι** = τῷ Θεῷ.

Παράρτησις.

Αἱ δίφθογγοι εἶναι ὅλαι μακραί. Μόνον αἱ **αι** καὶ **οι**, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὸ τέλος κλιτῆς λέξεως χωρὶς νὰ ἀκολουθῇ ἄλλο γράμμα, εἶναι βραχεῖαι, π. χ. **αἱ χώραι - ταῖς χώραις, οἱ κῆποι - τοῖς κήποις**.

Άσκησις: Γράψατε ἔνδεκα λέξεις εἰς ἐκάστην τῶν ὁποίων νὰ περιέχωνται μία ἢ δύο δίφθογγοι. Σημειώσατε ἀνά τρεῖς λέξεις μὲ τὴν κατάλητον δίφθογγον εἰς ἐκάστην στήλην τοῦ κατωτέρω πίνακος.

αυ=αβ	αυ=αφ	ευ=εβ	ευ=εφ	ηυ=ηβ	ηυ=ηφ
αὔρα	αὐτὸς	Εὐάγγελος	εὐτυχής	ἡδύοκησα	ἡτύχησα

3. ΣΥΛΛΑΒΑΙ

$\Phi\omega\varsigma = \phi\omega\varsigma$, $\tau\acute{\alpha}\xi\iota\varsigma = \acute{\tau}\alpha - \xi\iota\varsigma$, $\sigma\chi\omicron\lambda\epsilon\iota\omicron\nu = \sigma\chi\omicron - \lambda\epsilon\iota - \omicron\nu$.

Ἐκάστη λέξις δύναται νὰ χωρισθῇ εἰς ἓν ἢ περισσότερα μικρότερα μέρη.

Τὰ μικρότερα μέρη τῆς λέξεως, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν

φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον ἢ ἀπὸ ἓν, δύο ἢ καὶ τρία σύμφωνα μεθ' ἑνὸς φωνήεντος ἢ μιᾶς διφθόγγου, συνεκφερόμενα, λέγονται συλλαβαί, π. χ. ἄ - γών, εἰ - κών, πα - τρίς, πλοῖ - ον.

Αἱ λέξεις, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν τὰς ὁποίας ἔχουν, λέγονται :

- α) **μονοσύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν μίαν μόνον συλλαβήν, π. χ. *μήν*, *δρῦς*· β) **δισύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν δύο συλλαβάς, π. χ. *ἄλ-μα*, *δί-σκος*· γ) **τρिसύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν τρεῖς συλλαβάς, π. χ. *ἡ-λι-ος*, *οὐ-ρα-νός*· δ) **πολυσύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν περισσοτέρας ἀπὸ τρεῖς συλλαβάς, π.χ. **Α-κρό-πο-λις*, *σφαι-ρο-βο-λί-α*.

Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται **λήγουσα**, ἡ πρὸ τῆς ληγούσης συλλαβὴ λέγεται **παραλήγουσα** καὶ ἡ πρὸ τῆς παραληγούσης συλλαβὴ λέγεται **προπαραλήγουσα**.

Ἄσκησις: Γράψατε πέντε λέξεις πολυσυλλάβους καὶ πέντε μονοσυλλάβους. Γράψατε πέντε λέξεις αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν παραλήγουσαν νὰ ἔχουν δίφθογγον.

4. ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΣ

Μά-θη-μα, ἀ-να-γνω-σμα-τά-ρι-ον.

Συλλαβισμός λέγεται ὁ χωρισμός τῆς λέξεως εἰς τὰς συλλαβάς αὐτῆς.

Ὁ συλλαβισμός τῶν λέξεων γίνεται κατὰ τοὺς ἑξῆς κανόνας :

α) Ἐν σύμφωνον, ὅταν εὐρίσκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων ἢ διφθόγγων, συλλαβίζεται μετὰ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον φωνῆεν (ἢ δίφθογγον), π.χ. *πό-λις*, *παι-δεί-α*.

β) Δύο σύμφωνα, ὅταν εὐρίσκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται μετὰ τὸ δεύτερον φωνῆεν, ἂν ἀπὸ τὰ σύμφωνα αὐτὰ ἀρχίζῃ λέξεις ἑλληνικῇ, π. χ. *ἔ-δρα* (*δρῦς*) *μέ-τρον* (*τρέχω*), ἄλλως χωρίζονται, π. χ. *τόλ-μη*, *ὄρ-κος*.

γ) Δύο ὅμοια σύμφωνα ὅταν εὐρίσκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων χωρίζονται, π. χ. *γλῶσ-σα*, *ἄλ-λος*.

δ) Τὰ σύμφωνα *γμ*, *θμ*, *χμ*, *τν*, *φν*, ὅταν εὐρίσκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται μετὰ τὸ δεύτερον φωνῆεν, π. χ. *φρα-γμός*, *ἀ-ρι-θμός*, *αἰ-χμή*, *φά-τνη*, *δά-φνη*.

ε) Τρία σύμφωνα, ὅταν εὐρίσκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται μετὰ τὸ δεύτερον φωνῆεν, ἂν ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ σύμφωνα ἢ ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα τοῦλάχιστον ἀρχίζῃ λέξεις ἑλληνικῇ, π. χ. *ἄ-στρον* (*στρατός*), *ἐ-χθρός* (*χθές*)· ἄλλως χωρίζονται, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τὰ τρία σύμφωνα συλλαβίζεται μετὰ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὰ δὲ δύο ἄλλα σύμφωνα μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, π. χ. *ἄρ-κτος*, *ἄν-θραξ*.

στ) Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται εἰς τὰ μέρη των, π. χ. *προο-ευ-χή, εἰς-φο-ρά*. Ἐὰν ὅμως κατὰ τὴν σύνθεσιν τῆς λέξεως ἔχη συμβῇ ἔστωερικὴ ἐκθλιψις, τότε ἡ σύνθετος λέξις συλλαβίζεται ὡς πᾶσα ἀπλὴ λέξις, π. χ. *πα-ρέ-χω, ὑ-παρ-χη-γός*.

Ἔσκησις: Χωρίσατε εἰς συλλαβὰς τὰς κάτωθι λέξεις: Ἀγαμέμνων, ἄγγελος, ἄγνοια, αἰνιγμα, αἰσθητήριον, αἰφνιδιασμός, ἀμφιβάλλω, ἀπειθαρχία, ἀρίθμησις, ἀστρονομία, διδραχμον, κλαυθμός, πορθμός, πραγματικός, πρόγραμμα, συγκεκομμένος, συσκευασία, συνεννόησις, ὑπασπιστής.

5. ΠΟΣΟΤΗΣ ΣΥΛΛΑΒΩΝ

Βραχεῖα λέγεται ἡ συλλαβή, ὅταν ἔχη βραχὺ φωνῆεν, π. χ. *λό-φος, τέ-λος*.

Μακρὰ λέγεται ἡ συλλαβή, ὅταν ἔχη μακρόν φωνῆεν ἢ δίφθογον, π. χ. *ῆ-χώ, εὐ-πει-θής*.

Θέσει μακρὰ λέγεται ἡ συλλαβή, ὅταν ἔχη βραχὺ φωνῆεν, τὸ ὁποῖον ὅμως εὐρίσκεται πρὸ δύο ἢ τριῶν συμφώνων ἢ ἐνὸς διπλοῦ, π. χ. *νέ-κταρ, δό-ξα*.

Ἔσκησις: Γράψατε δέκα δυσυλλάβους λέξεις, αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν τὴν μίαν συλλαβὴν μακρὰν καὶ τὴν ἄλλην βραχεῖαν, καὶ πέντε λέξεις, αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν μίαν συλλαβὴν θέσει μακρὰν.

6. ΠΝΕΥΜΑΤΑ

Ἀήρ, εὐχή, ἵππος, ζυθμοί.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον ἢ ἀπὸ τὸ σύμφωνον ρ, λαμβάνουν ἐκτὸς τοῦ τόνου καὶ ἐν ἄλλο σημείον, τὸ ὁποῖον λέγεται **πνεῦμα**.

Τὰ πνεύματα εἶναι δύο: ἡ **ψιλή** (') καὶ ἡ **δασεῖα** (').

Εἰς τὰς διφθόγγους τὸ πνεῦμα τίθεται εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν, π. χ. *αὐλός, οὐρανός*.

Αἱ περισσότεραι λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον λαμβάνουν ψιλήν.

Δασεῖαν λαμβάνουν:

α) Ὅσαι λέξεις ἀρχίζουσιν ἀπὸ *υ* ἢ *ρ*, π. χ. *ῥῶδορ, ῥήτωρ*.

β) τὰ ἄρθρα *ὁ, ἡ, οἱ, αἱ*.

γ) τὰ ἀριθμητικά *έν, εἷς, ἕξ, ἑπτά, ἑκατὸν* καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα.

δ) ὠρισμένα ἄλλα λέξεις, ἐκ τῶν ὁποίων συνηθέστεραι εἶναι αἱ ἐξῆς:

Ἀβρός, ἄγιος, ἄγνός, Ἄδης, ἄδρός, αἶμα, Αἶμος, αἵρεσις, ἄλας,

ἄλιεύς, ἄλωσις, ἄλμα, ἄλμυρός, ἄλυσις, ἄμα, ἄμαξα, ἁμαρτάνω, ἁμιλλα, ἁπαλός, ἅπαξ, ἅπας, ἁπλοῦς, ἄρμα, ἁροῦζω, ἁρπάζω, αὔτη, Ἑβραῖος, ἔδρα, εἴλω, εἵμαρμένη, εἰρκτή, ἕκαστος, ἑκάτερος, ἑκών, ἔλιξ, ἔλκος, ἑλκύω, Ἑλλάς, ἔλος, ἔνεκα, ἔξις, ἐορτή, ἐρμηνεύω, Ἑρμῆς, ἐσπέρα, ἐστία, ἕτερος, ἔτοιμος, εὐρίσκω, ἕως, ἡδονή, ἡλικία, ἥλιος, ἡμεῖς, ἡμέρα, ἡμερος, ἡμισυς, ἡνίον, ἡπαρ, ἥρω, ἥσυχος, ἰδρύνω, ἰδρῶς, ἰέραξ, ἱερός, ἱκανός, ἱκετεύω, ἱλαρός, ἱμάς, ἵνα, ἵππος, ἵπταμαι, ἵσταμαι, ἱστορία, ὁδός, οἶος, ὄλος, ὁμαλός, ὁμάς, ὁμηῖος, ὁμιλος, ὁμιλῶ, ὁμίχλη, ὁμοιος, ὁμοῦ, ὁμως, ὁπλή, ὄπλον. ὁποῖος, ὄπου, ὀρίζω, ὄρκος, ὄρκος, ὄρμῶ, ὄρος (ὄ), ὄρῶ, ὄσιος, ὄσος, ὅστις, οὔτος, ὦρα, ὠραῖος, ὠριμος, ὤς.

Σημ. Δασεῖαν λαμβάνουν καὶ αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι παράγονται ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω, π. χ. ἄμαξα - ἁμαξηλάτης.

7. ΤΟΝΟΙ

Τό-ξον, δῶ-ρον, τοῖ-χος.

Ἐκάστης λέξεως μία συλλαβὴ **τονίζεται**, ἥτοι προφέρεται ἰσχυρότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας συλλαβάς.

Ἐπὶ τοῦ φωνήεντος ἢ τῆς διφθόγγου τῆς **τονιζομένης συλλαβῆς** γράφεται ἓν σημεῖον τὸ ὁποῖον λέγεται **τόνος**.

Τόνος σημειοῦται κανονικῶς καὶ ἐπὶ τοῦ φωνήεντος ἢ τῆς διφθόγγου τῶν μονοσυλλάβων λέξεων, π. χ. *πῦρ, βοῦς*.

Εἰς τὰς διφθόγγους ὁ τόνος γράφεται ἐπὶ τοῦ δευτέρου φωνήεντος.

Εἰς τὰς λέξεις αἱ ὁποῖαι γράφονται μὲ κεφαλαῖα γράμματα δὲν τίθεται τόνος.

Τόνοι εἶναι ἡ ὀξεῖα (´), ἡ βαρεῖα (˘) καὶ ἡ περισπωμένη (˝).

Ἡ ὀξεῖα δύναται νὰ τεθῇ εἰς τὴν λήγουσαν, εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Ἡ περισπωμένη δύναται νὰ τεθῇ εἰς τὴν λήγουσαν καὶ εἰς τὴν παραλήγουσαν.

Ἡ βαρεῖα τίθεται εἰς τὰς μονοσυλλάβους λέξεις καὶ εἰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης, ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν ἀκολουθεῖ σημεῖον στίξεως. Ἡ βαρεῖα δὲν χρησιμοποιεῖται πλέον εἰς τὴν γραφὴν· τίθεται ὅμως εἰς τὰ ἔντυπα κείμενα.

α) Διάκρισις τῶν λέξεων ὡς πρὸς τὸν τονισμόν.

Ὡς πρὸς τὸν τονισμόν μία λέξις λέγεται :

α) **ὀξύτονος**, ὅταν ἔχῃ ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν, π. χ. *μα-θη-τής*.

β) **παροξύτονος**, όταν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν, π. χ. ὁ-πλί-της.

γ) **προπαροξύτονος**, όταν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, π. χ. ἄ-γώ-μι-σμα.

δ) **περισπωμένη**, όταν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν, π. χ. γα-λή.

ε) **προπερισπωμένη**, όταν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν, π. χ. προᾶ-ξις.

στ) **βαρύτονος**, όταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ δέχεται βαρεῖαν ἢ καὶ εἰς τὴν παραλήγουσαν μὲ ὀξεῖαν π. χ. χαρά, λόω.

β) Κανόνες τονισμοῦ.

Ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων γίνεται κατὰ τοὺς ἑξῆς κανόνας :

α) Οὐδεμία πολυσύλλαβος λέξις τονίζεται πρὸ τῆς προπαραλήγουσης.

β) Ὄταν ἡ λήγουσα τῆς λέξεως εἶναι μακρά, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται, π. χ. ἀν-θρώ-πον.

γ) Ἡ προπαραλήγουσα καὶ πᾶσα βραχεῖα συλλαβὴ τονιζομένη ὀξύνεται, π. χ. ἄ-γι-ος, στό-λος, νέ-ος.

δ) Ὄταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἡ παραλήγουσα τονιζομένη ὀξύνεται, π. χ. ἦ-ρος, κτί-στης.

ε) Ἡ μακρὰ παραλήγουσα πρὸ βραχείας ληγούσης τονιζομένη περισπᾶται, π. χ. τεῖ-χος, μῆ-λον, κῆ-πος.

ς) Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τῶν ὀνομάτων, όταν τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης, ὀξύνεται, π. χ. ἡ πηγὴ, τὴν πηγὴν, ὦ πηγὴ — οἱ ποταμοί, τοὺς ποταμούς, ὦ ποταμοί.

ζ) Ἡ μακροκατάληκτος γενική καὶ δοτική τῶν ὀνομάτων, όταν τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης, περισπᾶται, π. χ. τοῦ ποιητοῦ, τῷ ποιητῇ, τῶν ποιητῶν, τοῖς ποιηταῖς.

η) Ἡ θέσει μακρὰ συλλαβὴ ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν θεωρεῖται βραχεῖα, π. χ. αὔ-λαξ.

θ) Ἡ ἐκ τῆς συναιρέσεως προκύπτουσα λήγουσα μιᾶς λέξεως, τονιζομένη περισπᾶται, π. χ. (Ἐρμέ-ας) Ἐρμῆς· ἐκτὸς ἂν πρὸ τῆς συναιρέσεως ἡ δευτέρα ἐκ τῶν συναιρουμένων συλλαβῶν εἶχεν ὀξεῖαν, π. χ. (ἔσταθς) ἔστως.

ι) Πᾶσα λέξις ἡ ὁποία λήγει εἰς **ευ** καὶ **ου**, ἐὰν τονίζεται εἰς αὐτά, περισπᾶται, πλὴν τῆς λέξεως **ἰδοῦ**, π. χ. ὦ βασιλεῦ, τῆς ὁδοῦ.

ια) Τὰ εἰς **ως** ἐπιρρήματα, όταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται, π. χ. καλῶς, ἀληθῶς.

Άσκησης: Γράψατε ἀνά πέντε λέξεις ὀξυτόνους, παροξυτόνους, προπαροξυτόνους, περισπωμένας καὶ προπερισπωμένας. Ἀντιγράψατε τὸν κάτωθι πίνακα καὶ ἀπαντήσατε εἰς τὰς ἐρωτήσεις.

Λέξεις	Εἶναι τονισμένη ὁρθῶς;	Διὰ τί;
σιδηροδρομος ἄνθρωπων πόλεως χρῆματα ἅγιος τόνος δῶρων δώρον ὄρκος Ἀθηνᾶ ἱερεῦ γεωργοῦ ὁρθῶς		

Ἀντιγράψατε τοὺς κανόνας τοῦ τονισμοῦ μὲ ἀνάλογα παραδείγματα.

8. ΑΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΓΚΛΙΤΙΚΑΙ ΛΕΞΕΙΣ

α) Ἄτονοι λέξεις

Ἄτονοι λέξεις λέγονται ὁρισμένοι μονοσύλλαβοι λέξεις αἱ ὁποῖαι δὲν τονίζονται. Αὗται εἶναι αἱ ἐξῆς 10 :

- οἱ τέσσαρες τύποι τοῦ ἄρθρου ὁ, ἡ, οἱ, αἱ.
- αἱ τρεῖς προθέσεις ἐν, εἰς, ἐκ (ἢ ἐξ).
- τὰ τρία μόρια ὡς, εἰ, οὐ.

Άσκησης: Ἀναγράψατε τὰς ἀτόνους λέξεις.

β) Ἑγκλιτικαὶ λέξεις

Τὸ τετράδιόν μου, ἄνθρωποί τινες.

Μερικαὶ μονοσύλλαβοι ἢ δισύλλαβοι λέξεις προφέρονται τόσον στενῶς μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν, ὥστε ἡ ἀποβάλλουν τὸν τόνον των

ἢ μεταβιβάζουν αὐτὸν ὡς ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως.

Αἱ λέξεις αὗται λέγονται ἐγκλιτικάι.

Συνηθέστεραι ἐγκλιτικάι λέξεις εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι **μοῦ, μοί, με — σοῦ, σοί, σέ — τοῦ, τῆς — μᾶς, σᾶς, τῶν — τοῦς, τὰς, τά.**

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τίς, τί** εἰς ὅλους τοὺς τύπους της.

γ) Τὰ ἐπιρρήματα **ποῦ** (= κάπου), **πῶς** (= κάπως), **ποτέ** (= κάποτε).

δ) Τὰ μόρια **γέ, τέ, πέρ, τοί.**

Ἀποβολὴ τοῦ τόνου.

Αἱ ἐγκλιτικάι λέξεις **ἀποβάλλουν** τὸν τόνον των:

α) ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη, π. χ. *ὁ ἀδελφός μου, τιμῶ τινα.*

β) Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος καὶ ἡ ἐγκλιτικὴ λέξις μονοσύλλαβος, π. χ. *γέρων τις, φίλος μου.*

Μεταβίβασις τοῦ τόνου.

Αἱ ἐγκλιτικάι λέξεις **μεταβιβάζουν** τὸν τόνον των ὡς ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως, ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη ἢ ἄτονος ἢ ἐγκλιτικὴ, π. χ. *νομίσματά τινα, δῶρόν τι, ἔν τινι ὁδῷ, ἠγόρασέ ποτέ τίς τι.*

Διατήρησις τοῦ τόνου.

Αἱ ἐγκλιτικάι λέξεις **διατηροῦν** τὸν τόνον των:

α) ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος καὶ ἡ ἐγκλιτικὴ λέξις δισύλλαβος, π. χ. *ἄλλοι τινές.*

β) Ὅταν λέγονται με ἐμφασιν, π. χ. *πρὸς σέ κατέφυγον.*

Π α ρ α τ ῆ ρ η σ ι ς.

Μερικαὶ ἐγκλιτικάι λέξεις (τέ, πέρ κλπ.) ἐνώνονται με ὠρισμένας πρὸ αὐτῶν λέξεις καὶ γράφονται ὡς μία λέξις. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἐνωσιν ταύτην, θεωροῦνται ὡς πρὸς τὸν τονισμόν ὡς δύο λέξεις χωρισταί, π. χ. ὡς $+ \text{τέ} = \text{ὥστε, καὶ} + \text{πέρ} = \text{καίπερ, οὐ} + \text{τέ} = \text{οὔτε}.$

Ἀσκήσις: Σημειώσατε ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ πέντε φράσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν ἐγκλιτικὴν λέξιν.

9. ΦΘΟΓΓΙΚΑ ΠΑΘΗ

α) *Συναίρεσις*

πλό-ος = πλοῦς, ὁστέ-ου = ὁστοῦ.

Συναίρεσις λέγεται ἡ συγχώνευσις ἐντὸς τῆς αὐτῆς λέξεως δύο φωνηέντων ἢ ἐνὸς φωνήεντος καὶ μιᾶς διφθόγγου εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον.

Ἡ συλλαβή, ἡ ὁποία προέρχεται ἐκ τῆς συναιρέσεως, τονίζεται, ἂν ἐτονίζετο τὸ ἐν ἐκ τῶν συγχωνευθέντων φωνηέντων, π. χ. ἀμυγδα-
λέα = ἀμυγδαλή. Ἄλλως δὲν τονίζεται, π. χ. ἔθνεα = ἔθνη.

Ὅταν συναιρηται φωνῆεν μὲ δίφθογγον, ἡ ὁποία ἔχει ι, τὸ ἐκ τῆς συναιρέσεως προερχόμενον φωνῆεν λαμβάνει ὑπογεγραμμένην, π. χ. ἀγαπάει = ἀγαπᾷ, τιμάεις = τιμᾷς.

Ἀσκησις: Νὰ γίνῃ συναίρεσις εἰς τὰς ἑξῆς λέξεις: Συκέα, Ἑρμέου, ὁστέα, εὐνοος, τιμάομεν, ποιόομεν.

β) *Κραῖσις*

Τὸ ἐλάχιστον = τοῦλάχιστον, τὰ αὐτὰ = ταυτά.

Κραῖσις λέγεται ἡ συγχώνευσις εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον τοῦ τελικοῦ φωνήεντος ἢ τῆς τελικῆς διφθόγγου μιᾶς λέξεως μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἢ τῆς ἀρκτικῆς διφθόγγου τῆς ἐπομένης λέξεως καὶ ἡ κατ' ἀκολουθίαν ἔνωσις τῶν δύο τούτων λέξεων εἰς μίαν.

Σημεῖον τῆς κραΐσεως εἶναι ἡ **κορωνίς**, ('), ἡ ὁποία σημειοῦται ὑπεράνω τοῦ φωνήεντος ἢ τῆς διφθόγγου, ἣτις προκύπτει ἀπὸ τὴν κραΐσιν.

Ἀσκησις: Νὰ γίνῃ κραῖσις εἰς τὰς ἑξῆς λέξεις: Καὶ ἐγώ, καὶ ἄν, τὸ ἐναντίον, θὰ ἀγαπῶ, τοῦ ἀνδρός.

γ) *Ἐκθλιψις*

Ὑπὸ αὐτοῦ = ὑπ' αὐτοῦ, παρὰ ἐμοῦ — παρ' ἐμοῦ.

Ἐκθλιψις λέγεται ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ βραχέος φωνήεντος τῆς προηγουμένης λέξεως, ὅταν ἡ ἀμέσως ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

Σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως εἶναι ἡ **ἀπόστροφος** ('), ἡ ὁποία τίθεται ὑπεράνω τῆς θέσεως τοῦ ἐκθλιβομένου φωνήεντος.

Ἐὰν μετὰ τὴν ἐκθλιψιν ἀπομένῃ ὡς τελικὸν σύμφωνον τῆς προηγουμένης λέξεως ἄφωνον ψιλὸν (κ, π, τ) καὶ ἡ ἐπομένη λέξις δασύνεται, τότε τὸ ψιλὸν τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον δασὺ (τὸ κ εἰς χ, τὸ

π εἰς φ καὶ τὸ τ εἰς θ), π.χ. ὑπὸ ἡμῶν = ὑφ' ἡμῶν, κατὰ ἐκάστην = καθ' ἐκάστην.

Τὸ τελικὸν φωνῆεν τῶν κυρίων προθέσεων πρὸ καὶ περὶ, τῶν καταχρηστικῶν ἄχρι, μέχρι καὶ τῆς ἐπὶ εἰς τὰς λέξεις ἐπίορκος καὶ ἐπεικῆς δὲν ἐκθλίβεται, π.χ. πρὸ ὀλίγον, περὶ αὐτοῦ. Ἐπίσης δὲν ἐκθλίβεται καὶ τὸ τελικὸν α καὶ ο τῶν ἄρθρων ὡς καὶ τὸ ι τῶν ἀντωνυμιῶν τί, ὅ,τι καὶ τοῦ εἰδικοῦ συνδέσμου ὅτι, π.χ. τὰ ἄνθη, τὸ ὄπλον, τί ἔκαμες;

Ἐκθλιψις γίνεται καὶ εἰς τὰς συνθέτους λέξεις, χωρὶς ὅμως νὰ τίθεται ἀποστροφος, π.χ. παρὰ ἔχω = παρέχω

***Ασκησις:** Νὰ γίνῃ ἐκθλιψις εἰς τὰς ἐξῆς λέξεις: Ἐπὶ αὐτοῦ, ἀπὸ ἐκείνου, ἀλλὰ ἐγώ, κατὰ ἡμῶν, διὰ αὐτοῦ, κατὰ ἑαυτόν, ὑπὸ ἡμῶν, κατὰ ὄρισμός, παρὰ ἦλθε.

δ) Εὐφωνικὰ σύμφωνα

Μερικαὶ λέξεις, αἱ ὁποῖαι λήγουν εἰς φωνῆεν, προσλαμβάνουν χάριν εὐφωνίας εἰς τὸ τέλος αὐτῶν ἓν ἐκ τῶν συμφώνων ν, ς, κ, ὅταν ἡ ἀμέσως ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὰ σύμφωνα ν, ς, κ λέγονται εὐφωνικὰ σύμφωνα.

1. Τὸ εὐφωνικὸν ν προσλαμβάνουν:

α) αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι λήγουν εἰς -σι, π.χ. εἴκοσι(ν) ὥραι, ἑμιλοῦσι(ν) ἀπταίστως, παντάπασι(ν) ἄπορος.

β) Οἱ τύποι τοῦ γ' ἐνικοῦ προσώπου τῶν ρημάτων, οἱ ὁποῖοι λήγουν εἰς ε, π.χ. εἶπε(ν) ὁ Κύριος.

2. Τὸ εὐφωνικὸν ς προσλαμβάνει τὸ ἐπίρρημα οὕτω, π.χ. οὕτω(ς) ἔπραξα.

3. Τὸ εὐφωνικὸν κ προσλαμβάνει τὸ ἀρνητικὸν μῶριον οὐ, π.χ. οὐκ ἦλθον.

10. ΑΛΛΑ ΣΗΜΕΙΑ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ἐκτὸς τῶν σημείων τῶν τόνων, τῶν πνευμάτων, τῆς ἀποστροφου καὶ τῆς κορωνίδος, χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον καὶ τὰ ἐξῆς ἄλλα σημεῖα:

α) Τὰ διαλυτικὰ (**). Ταῦτα τίθενται ὑπεράνω τοῦ ι καὶ τοῦ υ, διὰ νὰ σημάνουν ὅτι οἱ φθόγγοι οὗτοι δὲν ἀποτελοῦν δίφθογγον μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, ἀλλὰ ἀναγινώσκονται χωριστά, π.χ. αὐπνία.

Τὰ διαλυτικὰ συνήθως παραλείπονται ὅταν τονίζεται τὸ προηγούμενον φωνῆεν, π.χ. Μάιος, ἄυπνος.

β) Ἡ ὑποδιαστολή (,). Αὕτη σημειοῦται εἰς τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ὅ,τι πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τὸν σύνδεσμον ὅτι π. χ. λέγεις ὅ,τι θέλεις. Λέγεις ὅτι θέλεις νὰ φύγῃς.

γ) Τὰ σημεία στίξεως. Ταῦτα εἶναι :

1) Ἡ τελεία στιγμὴ (.), ἡ ὁποία τίθεται ὅταν τελειώσῃ ἓνα πλήρες νόημα τοῦ λόγου, ἥτοι μία περίοδος, π. χ. ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὴν γῆν. Ἡ γῆ παράγει καρπούς.

2) Ἡ ἄνω στιγμὴ (*), ἡ ὁποία χωρίζει τὰ αὐτοτελῆ μέρη τῆς περιόδου, π. χ. τὸ πρόβλημα εἶναι δύσκολον· μελέτην ὁμῶς καὶ προσπάθειαν θὰ ἐπιτύχῃς τὴν λύσιν του.

3) Τὸ κόμμα (,), τὸ ὁποῖον χωρίζει : α) τὰς δευτερεύσας προτάσεις ἀπ' ἀλλήλων καὶ ταύτας ἀπὸ τὰς κυρίας προτάσεις καὶ β) πᾶν ὄνομα κλητικῆς πτώσεως ἀπὸ τὰς ἄλλας λέξεις τῆς προτάσεως, π. χ. οἱ θεαταί, καθήμενοι εἰς τὰς κερκίδας τοῦ Σταδίου, παρακολουθοῦν τοὺς ἀθλητάς, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται εἰς τὸν στίβον. ὦ Θεέ μου, βοήθησόν με.

4) Τὸ ἐρωτηματικὸν (;), τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸ τέλος ἐρωτηματικῆς προτάσεως, π. χ. εἰς ποίαν τάξιν εἶσαι ;

5) Τὸ θαυμαστικὸν (!), τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς φράσεως ἢ καὶ κατόπιν μιᾶς λέξεως διὰ νὰ δηλωθῇ θαυμασμός, ἔκπληξις κλπ., π. χ. Εὐγε ! Ἐπέτυχες εἰς τὰς ἐξετάσεις σου.

6) Ἡ παρένθεσις [()], ἐντὸς τῆς ὁποίας γράφεται μία λέξις ἢ φράσις πρὸς ἐπεξηγήσιν προηγουμένων, π. χ. Πολλαὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος (Ἀθῆναι, Λάρισα, Κοζάνη, Θεσσαλονίκη) συνδέονται ἀεροπορικῶς.

7) Τὰ εἰσαγωγικά, (« »), ἐντὸς τῶν ὁποίων γράφεται αὐτολεξεὶ ὁ λόγος ἄλλου προσώπου, π.χ. Μὲ ἠρώτησε «πότε θὰ ἔλθῃς;».

8) Τὰ ἀποσιωπητικά (....), τὰ ὁποία τίθενται ὅταν παραλείπεται μία λέξις ἢ φράσις, τὴν ὁποίαν δὲν θέλομεν νὰ ἐκφράσωμεν, π. χ. Εἶδον εἰς τὸ ὄνειρόν μου... Προτιμῶ νὰ μὴ τὸ εἶπω.

9) Αἱ δύο στιγμαί (:), αἱ ὁποῖαι τίθενται πρὸ μιᾶς ἀπαριθμήσεως περιπτώσεων κλπ., π. χ. Αἱ ἑορταὶ διακρίνονται εἰς : α) δεσποτικάς, β) θεομητορικές, γ) ἑορτὰς τῶν Ἀγίων.

10) Ἡ παῦλα (—), ἡ ὁποία τίθεται ἢ ὡς διαιρετικὸν προκειμένου νὰ χωρίσωμεν τὰς συλλαβάς μιᾶς λέξεως, ἢ καὶ ὡς σημεῖον ἀλλαγῆς τοῦ ὁμιλοῦντος προσώπου.

11) Ἡ παράγραφος (§). Διὰ παραγράφου χωρίζονται τὰ αὐτοτελῆ μέρη ἐνὸς κεφαλαίου.

* Ἀσκήσις : Ἀντιγράψατε μίαν ἑκθεσίιν σας καὶ συμπληρώσατέ την ὥστε νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὅλα τὰ σημεία τῆς στίξεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

11. ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ. ΓΕΝΙΚΟΤΗΤΕΣ.

Μὲ τὸν **λόγον** ἐκφράζομεν τὰς σκέψεις μας.

Ὁ λόγος ἀποτελεῖται ἀπὸ λέξεις.

Τὰ διάφορα εἶδη τῶν λέξεων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ὁ λόγος, λέγονται **μέρη τοῦ λόγου**.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι δέκα: Ἄρθρον, ὄνομα οὐσιαστικόν, ὄνομα ἐπίθετον, ἀντωνυμία, ρῆμα, μετοχή, πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος, ἐπιφώνημα.

12. ΚΛΙΤΑ ΚΑΙ ΑΚΛΙΤΑ

Ἀπὸ τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ ἑξ, ἥτοι τὸ ἄρθρον, τὸ ὄνομα οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχή λέγονται **κλιτά**, διότι κλίνονται, ἀλλάζουν δηλαδή εἰς τὸν λόγον μορφάς, π. χ. ὁ - τοῦ, κῆπος - κήπων, ὥραϊος - ὥραϊοι, αὐτοὶ - αὐτούς, παίζω - παίζομεν, ἀπὼν - ἀπόντες· τὰ λοιπὰ τέσσαρα, ἥτοι ἡ πρόθεσις, τὸ ἐπίρρημα, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα, λέγονται **ἄκλιτα**, διότι δὲν κλίνονται, ἀλλ' ἔχουν πάντοτε τὴν αὐτὴν μορφήν, π. χ. ἀντί, χθές, καί, εὖγε.

Αἱ διάφοροι μορφαὶ μὲ τὰς ὁποίας ἐμφανίζεται μία κλιτὴ λέξις, λέγονται **τύποι** αὐτῆς, π. χ. σχολεῖον - σχολεῖα, μαρθάνω - μαρθάνεις.

Τὸ μέρος τῆς κλιτῆς λέξεως τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται, λέγεται **θέμα**, π. χ. σχολει-, μαρθαν-.

Τὸ πρὸς τὸ τέλος μεταβλητὸν μέρος κλιτῆς λέξεως λέγεται **κατάληξις**, π. χ. -ον, -α, -ω, -εις.

Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**, π. χ. τράπεζα, ἄμπελος, ἥρως, λύω.

Ἀσκήσις: Γράψατε δέκα κλιτὰς λέξεις καὶ δέκα ἀκλίτους. Χωρίσατε εἰς δέκα λέξεις τὸ θέμα ἀπὸ τὴν κατάληξιν.

13. ΠΤΩΤΙΚΑ

Ἀπὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ πέντε, ἥτοι τὸ ἄρθρον, τὸ ὄνομα οὐσιαστικόν, τὸ ὄνομα ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή, λέγονται **πτωτικά**, διότι ἔχουν πτώσεις.

α) Πτώσεις.

Ἡ ἐκκλησία ἔχει εἰκόνας.

Τῆς ἐκκλησίας τὰ σκεύη εἶναι ἱερά.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λατρεύομεν τὸν Θεόν.

Τὴν ἐκκλησίαν σεβόμεθα.

Ὡ ἐκκλησία, πόσον πάρηγορεῖς τοὺς πιστοὺς.

Αἱ πτώσεις εἶναι πέντε: ἡ ὀνομαστική, ἡ γενική, ἡ δοτική, ἡ αἰτιατική καὶ ἡ κλητική.

Ἀπὸ τὰς πτώσεις ἡ ὀνομαστική καὶ ἡ κλητική λέγονται ὀρθαί, ἡ γενική, ἡ δοτική καὶ ἡ αἰτιατική λέγονται πλάγια.

Τὰ πτωτικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς πτώσεις, ἔχουν γένος, ἀριθμὸν καὶ κλίσιν.

β) Γένος.

Ὁ διδάσκαλος, ἡ οἰκία, τὸ σχολεῖον

Τὰ γένη τῶν πτωτικῶν εἶναι τρία: ἀρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον.

Τὸ γένος ἑνὸς πτωτικοῦ διακρίνεται ἀπὸ τὴν κατάληξιν αὐτοῦ καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ ἄρθρον, ἥτοι τὴν μονοσύλλαβον λέξιν ὃ, ἡ, τό, ἡ ὁποία συνήθως προηγεῖται τοῦ πτωτικοῦ.

Τὰ ἀρσενικά λαμβάνουν τὸ ἄρθρον ὃ, τὰ θηλυκὰ τὸ ἄρθρον ἡ καὶ τὰ οὐδέτερα τὸ ἄρθρον τό.

Τὸ γραμματικὸν γένος δὲν συμφωνεῖ πάντοτε πρὸς τὸ φυσικὸν γένος. Εἶναι δυνατόν ἐν ὄνομα γραμματικῶς γένους ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ νὰ φανερώνη ὄν γένους φυσικῶς οὐδετέρου, π. χ. ἡ βροχή, ὁ λόφος. Ἐπίσης εἶναι δυνατόν ἐν ὄνομα γραμματικῶς γένους οὐδετέρου νὰ φανερώνη ὄν γένους φυσικῶς ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ, π. χ. τὸ παιδίον (= ὁ μικρὸς παῖς), τὸ κοράσιον (= ἡ μικρὰ κόρη).

γ) Ἀριθμός.

Ἄνθρωπος — ἄνθρωποι, τὶς — τίνες, παρὼν — παρόντες.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο, ὁ ἐνικός καὶ ὁ πληθυντικός. Ὁ ἐνικός ἀριθμὸς φανερῶνει ἓν ὄν, ὁ πληθυντικός πολλὰ.

δ) Κλίσις.

Κλίσεις λέγονται οἱ τρόποι μὲ τοὺς ὁποίους σχηματίζονται αἱ πτώσεις τῶν πτωτικῶν.

Αἱ κλίσεις εἶναι τρεῖς: πρώτη, δευτέρα, τρίτη.

14. ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΚΑΙ Η ΚΛΙΣΙΣ ΑΥΤΟΥ

Ὁ μαθητής, ἡ τάξις, τὸ θρανίον.

Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις ὁ, ἡ, τό, αἱ ὁποῖαι τίθενται συνήθως πρὸ τῶν ὀνομάτων διὰ νὰ τὰ καταστήσουν ὠρισμένα, λέγονται ἄρθρα.

Διὰ τοῦ ἄρθρου προσδιορίζεται καὶ τὸ γραμματικὸν γένος τῶν ὀνομάτων.

Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἑξῆς:

Ἑνικός ἀριθμός

Ἀρσεν. Θηλ. Οὐδέτ.

Πληθυντικός ἀριθμός

Ἀρσεν. Θηλ. Οὐδέτ.

Ὄνομ.	ὁ	ἡ	τό	οἱ	αἱ	τά
Γενική	τοῦ	τῆς	του	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτική	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αἰτιατ.	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά
Κλητική	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ

Τὸ ἄρθρον δὲν ἔχει κλητικήν. Πρὸ τῆς κλητικῆς τῶν ὀνομάτων τίθεται τὸ ἐπιφώνημα ὦ, τὸ ὁποῖον, διὰ τοῦτο, λέγεται κλητικὸν ἐπιφώνημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

15. ΟΝΟΜΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ. ΓΕΝΙΚΑ.

Ὁ Σωκράτης, ὁ ἵππος, τὸ τετράδιον
τὸ ἄλμα, ὁ ὕπνος, ἡ εὐπείθεια

Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερόνουν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα, πρᾶξιν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα λέγονται **ὀνόματα οὐσιαστικά**.

Ὅσα οὐσιαστικά σημαίνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα λέγονται **συγκεκριμένα**, π. χ. Σόλων, κύων, τράπεζα.

Ὅσα οὐσιαστικά σημαίνουν πρᾶξιν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα λέγονται **ἀφηρημένα**, π. χ. κτύπημα, εἰρήνη, εὐγένεια.

Ἀπὸ τὰ συγκεκριμένα οὐσιαστικά, ὅσα σημαίνουν ἐν ὠρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **κύρια**, π. χ. ὁ Διαγόρας, ὁ Κένταυρος, ἡ Θεσσαλονίκη, ὅσα δὲ σημαίνουν σύνολον ὁμοειδῶν προσώπων, ζῶων ἢ πραγμάτων, λέγονται **προσηγορικά**, π. χ. μαθητής, ἐλέφας, νῆσος.

***Άσκησης:** Συμπληρώσατε καταλλήλως τοὺς κατωτέρω πίνακας, γράφοντες ἀνὰ πέντε οὐσιαστικά εἰς ἑκάστην στήλην :

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ					
Κύρια			Προσηγορικά		
Πρόσωπον	Ζῶον	Πράγμα	Πρόσωπον	Ζῶον	Πράγμα
Θεμιστοκλῆς	Σφίγξ	Θησεῖον	στρατιώτης	ἐλέφας	οἰκία

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΦΗΡΗΜΕΝΑ		
Πράξις	Κατάστασις	Ἰδιότης
κτύπημα	ἐλευθερία	ἀνδρεία

16. ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Ὁ τραυματίας, ὁ ποιητής, ὁ πρωτοδίκης,
ἡ χώρα, ἡ φρουρά, ἡ νίκη, ἡ τιμή.

Κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν κλίνονται ὀνόματα ἀρσενικά, τὰ ὅποια λήγουν εἰς **-ας** καὶ **-ης**, καὶ θηλυκὰ τὰ ὅποια λήγουν εἰς **-α** καὶ **-η**.

I. Ἀρσενικά

α) Παραδείγματα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	λοχί-ας	ὁ	ἐλλανοδίκ-ης	ὁ	μαθητ-ῆς
Γεν.	τοῦ	λοχί-ου	τοῦ	ἐλλανοδίκ-ου	τοῦ	μαθητ-οῦ
Δοτ.	τῷ	λοχί-α	τῷ	ἐλλανοδίκ-η	τῷ	μαθητ-ῇ
Αἰτ.	τὸν	λοχί-αν	τὸν	ἐλλανοδίκ-ην	τὸν	μαθητ-ὴν
Κλητ.	ὦ	λοχί-α	ὦ	ἐλλανοδίκ-η	ὦ	μαθητ-ὰ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	λοχί-αι	οἱ	ἐλλανοδίκ-αι	οἱ	μαθητ-αῖ
Γεν.	τῶν	λοχι-ῶν	τῶν	ἐλλανοδικ-ῶν	τῶν	μαθητ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	λοχί-αις	τοῖς	ἐλλανοδίκ-αις	τοῖς	μαθητ-αῖς
Αἰτ.	τούς	λοχί-ας	τούς	ἐλλανοδίκ-ας	τούς	μαθητ-ᾶς
Κλητ.	ὧ	λοχί-αι	ὧ	ἐλλανοδίκ-αι	ὧ	μαθητ-αῖ

β) Καταλήξεις ἀρσενικῶν

Ἐνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	-ας ἢ -ης	-αι
Γεν.	-ου	-ῶν
Δοτ.	-α ἢ -η	-αῖς
Αἰτ.	-αν ἢ -ην	-ας
Κλητ.	-α ἢ -η, -α	-αι

γ) Παρατηρήσεις περὶ τῶν ἀρσενικῶν ἀ' κλίσεως

1) Τὸ α εἰς τὴν κατάληξιν -ας εἶναι πάντοτε μακρόν, π. χ. ὁ Αἰ-
νεΐδης, τοὺς Ἀτρεΐδης.

2) Τὰ εἰς -ας λήγοντα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως σχηματίζουν
τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -α, π. χ. ὁ ταμίας — ὦ ταμία.

3) Τὰ εἰς -ης λήγοντα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως σχηματίζουν
τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -η, π. χ. ὁ Ἡρώδης — ὦ Ἡρώδη.

Ἐξαίρουνται καὶ σχηματίζουν τὴν κλητικὴν εἰς -α βραχὺ ὅσα λή-
γουν εἰς -της, -άρχης, -μέτρης, -πώλης, -ώνης, -λάτρης καὶ τὰ
ἐθνικὰ Πέρσης καὶ Σκύθης, π. χ. ὁ ἐργάτης — ὦ ἐργάτα, ὁ γυμνα-
σιάρχης — ὦ γυμνασιάρχα, ὁ γεωμέτρης — ὦ γεωμέτρα, ὁ βιβλιοπώ-
λης — ὦ βιβλιοπῶλα, ὁ τελώνης — ὦ τελῶνα, ὁ ἀρχαιολάτρης — ὦ ἀρ-
χαιολάτρα, ὦ Πέρσα, ὦ Σκύθα. Τὸ δεσπότης ἀναβιβάζει καὶ τὸν τό-
νον, ὦ δέσποτα.

4) Ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ὅλων τῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης
κλίσεως τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπᾶται, π. χ. τῶν κοχλιῶν,
τῶν ἀροτοπῶν, τῶν κριτῶν.

***Ἀσκησις:** Νὰ κλιθῶσι τὰ ἐξῆς ὀνόματα: ὁ ξιφίας, ὁ κροταλίας, ὁ
νεανίας, ὁ πολίτης, ὁ δικαστής, ὁ στρατάρχης.

II. Θ η λ υ κ ᾶ

α) Παραδείγματα θηλυκῶν εἰς -α

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ἡ	οἰκί-α	ἡ	ῶρ-α	ἡ	θάλασσ-α
Γεν.	τῆς	οἰκί-ας	τῆς	ῶρ-ας	τῆς	θαλάσσ-ης
Δοτ.	τῇ	οἰκί-α	τῇ	ῶρ-α	τῇ	θαλάσσ-η
Αἰτ.	τὴν	οἰκί-αν	τὴν	ῶρ-αν	τὴν	θαλάσσ-αν
Κλ.	ᾧ	οἰκί-α	ᾧ	ῶρ-α	ᾧ	θάλασσ-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	αἱ	οἰκί-αι	αἱ	ῶρ-αι	αἱ	θάλασσ-αι
Γεν.	τῶν	οἰκί-ων	τῶν	ῶρ-ων	τῶν	θαλάσσ-ων
Δοτ.	ταῖς	οἰκί-αις	ταῖς	ῶρ-αις	ταῖς	θαλάσσ-αις
Αἰτ.	τάς	οἰκί-ας	τάς	ῶρ-ας	τάς	θαλάσσ-ας
Κλ.	ᾧ	οἰκί-αι	ᾧ	ῶρ-αι	ᾧ	θάλασσ-αι

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ἡ	γλῶσσ-α	ἡ	χαρ-ὰ	αἱ	γλῶσσ-αι	αἱ	χαρ-αὶ
Γεν.	τῆς	γλῶσσ-ης	τῆς	χαρ-ᾶς	τῶν	γλῶσσ-ων	τῶν	χαρ-ων
Δοτ.	τῇ	γλῶσσ-η	τῇ	χαρ-ᾷ	ταῖς	γλῶσσ-αις	ταῖς	χαρ-αῖς
Αἰτ.	τὴν	γλῶσσ-αν	τὴν	χαρ-άν	τάς	γλῶσσ-ας	τάς	χαρ-άς
Κλ.	ᾧ	γλῶσσ-α	ᾧ	χαρ-ὰ	ᾧ	γλῶσσ-αι	ᾧ	χαρ-αὶ

β) Παραδείγματα θηλυκῶν εἰς -η

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὅνομ.	ἡ	φήμ-η	ἡ	ἐορτ-ῆ
Γεν.	τῆς	φήμ-ης	τῆς	ἐορτ-ῆς
Δοτ.	τῇ	φήμ-η	τῇ	ἐορτ-ῇ
Αἰτ.	τὴν	φήμ-ην	τὴν	ἐορτ-ῇν
Κλητ.	ᾧ	φήμ-η	ᾧ	ἐορτ-ῇ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅνομ.	αἱ	φήμ-αι	αἱ	ἐορτ-αὶ
Γεν.	τῶν	φήμ-ων	τῶν	ἐορτ-ων
Δοτ.	ταῖς	φήμ-αις	ταῖς	ἐορτ-αῖς
Αἰτ.	τάς	φήμ-ας	τάς	ἐορτ-άς
Κλητ.	ᾧ	φήμ-αι	ᾧ	ἐορτ-αὶ

γ) Καταλήξεις θηλυκῶν

Ἐνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	-α	-η	-αι
Γεν.	-ας ἢ -ης	-ης	-ων
Δοτ.	-α ἢ -η	-η	-αις
Αἰτ.	-αν	-ην	-ας
Κλ.	-α	-η	-αι

δ) Παρατηρήσεις περὶ τῶν θηλυκῶν α' κλίσεως

1) Τὸ α τῶν εἰς -α θηλυκῶν λέγεται **καθαρόν**, ἐὰν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχῃ φωνήεν ἢ ρ, π.χ. *φιλία, χώρα*. Ἐὰν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχῃ σύμφωνον, πλὴν τοῦ ρ, λέγεται **μὴ καθαρόν**, π.χ. *τραπέζα, μοῦσα*.

2) Τὸ καθαρόν α φυλάσσεται κατὰ τὴν κλίσιν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, π.χ. *ἡ φιλία — τῆς φιλίας, ἡ χώρα — τῆς χώρας*. Τὸ μὴ καθαρόν α τρέπεται εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς **η**, π.χ. *ἡ τραπέζα — τῆς τραπέζης, ἡ μοῦσα — τῆς μούσης*.

3) Τὸ καθαρόν α εἶναι συνήθως μακρόν, π.χ. *σοφία, ἐλαία*. Κατ' ἐξαιρέσιν τὸ καθαρόν α εἶναι βραχύ: α) εἰς τὰ προπαροξύτονα ὀνόματα, π.χ. *ἀλήθεια, ἀσθένεια* καὶ β) εἰς τὰ ὀνόματα *γραῖα, μαῖα, μυῖα, μοῖρα, πεῖρα, πρῶρα, σπεῖρα, σφαῖρα, σφῦρα*.

4) Τὸ μὴ καθαρόν α εἶναι βραχύ, π.χ. *γλώσσα*.

5) Εἰς τὴν κατάληξιν -ας τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τὸ α εἶναι πάντα μακρόν, π.χ. *τὰς ἐλαίας, τὰς σφαῖρας, τὰς μούσας*.

***Ἀσκήσις**: Νὰ κλιθῶσι τὰ ἐξῆς ὀνόματα: ἡ εὐτυχία, ἡ ἔχθρα, ἡ μοῦσα, ἡ φρουρά, ἡ γαλήνη, ἡ ἀστραπή.

III. Συνηρημένα πρώτης κλίσεως.

**Ἀθηνάα* = **Ἀθηνᾶ*, **Ἀμυγδαλέα* = **Ἀμυγδαλῇ*.

Μερικὰ οὐσιαστικὰ τῆς πρώτης κλίσεως, τὰ ὅποια ἔχουν πρὸ τῶν καταλήξεων α ἢ ε, συναρροῦν τὸ α ἢ ε μετὰ τῶν καταλήξεων. Τὰ οὐσιαστικὰ ταῦτα λέγονται **συνηρημένα πρωτόκλιτα οὐσιαστικά**.

α) Παραδείγματα

Ἐνικός ἀριθμός

Ὀν.	ὁ	(Ἐρμέ-ας)	Ἐρμῆς	ἡ	(μνά-α)	μνᾶ	ἡ	(σुकé-α)	сукῇ
Γεν.	τοῦ	(Ἐρμέ-ου)	Ἐρμοῦ	τῆς	(μνά-ας)	μνάς	τῆς	(σुकé-ας)	сукῆς
Δοτ.	τῷ	(Ἐρμέ-φ)	Ἐρμῇ	τῇ	(μνά-φ)	μνᾶ	τῇ	(σुकé-φ)	сукῇ
Αἰτ.	τόν	(Ἐρμέ-αν)	Ἐρμῆν	τὴν	(μνά-αν)	μνᾶν	τὴν	(σुकé-αν)	сукῆν
Κλ.	ὦ	(Ἐρμέ-α)	Ἐρμῇ	ὦ	(μνά-α)	μνᾶ	ὦ	(σुकé-α)	сукῇ

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὀν.	οἱ	(Ἑρμέ-αι)	Ἑρμαῖ	αἱ	(μνά-αι)	μναῖ	αἱ	(σुकé-αι)	суκαῖ
Γεν.	τῶν	(Ἑρμέ-ων)	Ἑρμῶν	τῶν	(μνά-ων)	μνῶν	τῶν	(σुकé-ων)	суκῶν
Δοτ.	τοῖς	(Ἑρμέ-αις)	Ἑρμαῖς	ταῖς	(μνά-αις)	μναῖς	ταῖς	(σुकé-αις)	суκαῖς
Αἰτ.	τούς	(Ἑρμέ-ας)	Ἑρμᾶς	τάς	(μνά-ας)	μνᾶς	τάς	(σुकé-ας)	суκᾶς
Κλ.	ὧ	(Ἑρμέ-αι)	Ἑρμαῖ	ὧ	(μνά-αι)	μναῖ	ὧ	(σुकé-αι)	суκαῖ

β) Παρατηρήσεις περὶ τῶν συνηρημένων πρωτοκλίτων οὐσιαστικῶν

1) Τὸ ἐκ τῆς συναιρέσεως προερχόμενον φωνῆεν (ἢ δίφθογγος) περισπᾶται.

2) Τὸ ὄνομα ὁ βορέας κλίνεται καὶ ἀσυναιρέτως καὶ συνηρημένως. Ὅταν κλίνηται συνηρημένως γράφεται μὲ δύο ρ: ὁ βορρᾶς.

3) Τὸ ὄνομα Ἑρμῆς εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν σημαίνει τὸν θεόν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν (οἱ Ἑρμαῖ) τὰ ἀγάλματα τοῦ θεοῦ Ἑρμοῦ.

Τὰ λοιπὰ κύρια ὀνόματα κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν.

4) Τὸ ὄνομα ἡ γέα - γῆ εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν σημαίνει ὁλόκληρον τὴν γῆν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν (αἱ γαῖαι) σημαίνει τὰ κτήματα. Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς κλίνεται ὡς ἐξῆς: αἱ γαῖαι, τῶν γαιῶν, ταῖς γαίαις, τὰς γαίας, ὧ γαῖαι.

* Ασκήσις: Κλίνετε τὰ ὀνόματα: ἡ ἀμυγδαλῇ, ἡ γαλῇ, ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Ναυσικᾶ.

17. ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

Ὁ πόλεμος, ὁ γεωργός,
ἡ νῆσος, ἡ κάμηλος, ἡ ὁδός,
τὸ δένδρον, τὸ φυτόν, τὸ κωδωνοστάσιον.

Κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν κλίνονται ὀνόματα ἀρσενικὰ καὶ θηλυκά, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς -ος, καὶ οὐδέτερα, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς -ον,

Ι. Ἀ σ υ ν α ῖ ρ ε τ α

α) Παραδείγματα

Ἀρσενικὰ

Ἐ ν ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὀν.	ὁ	στρατ-ὸς	ὁ	δῆμ-ος	ὁ	ἄγγελ-ος
Γεν.	τοῦ	στρατ-οῦ	τοῦ	δῆμ-ου	τοῦ	ἄγγέλ-ου
Δοτ.	τῷ	στρατ-ῷ	τῷ	δῆμ-φ	τῷ	ἄγγέλ-φ
Αἰτ.	τὸν	στρατ-ὸν	τὸν	δῆμ-ον	τὸν	ἄγγελ-ον
Κλ.	ὧ	στρατ-ὲ	ὧ	δῆμ-ε	ὧ	ἄγγέλ-ε

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅν.	οἱ	στρατ-οἱ	οἱ	δῆμ-οι	οἱ	ἄγγελ-οι
Γεν.	τῶν	στρατ-ῶν	τῶν	δῆμ-ων	τῶν	ἄγγέλ-ων
Δοτ.	τοῖς	στρατ-οῖς	τοῖς	δῆμ-οις	τοῖς	ἄγγέλ-οις
Αἰτ.	τοὺς	στρατ-οὺς	τοὺς	δῆμ-ους	τοὺς	ἄγγέλ-ους
Κλ.	ὧ	στρατ-οἱ	ὧ	δῆμ-οι	ὧ	ἄγγελ-οι

Θηλυκὰ

Ἑ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅν.	ἡ	ῥάβδ-ος	ἡ	κιβωτ-ὸς	ἡ	ἔλαφ-ος
Γεν.	τῆς	ῥάβδ-ου	τῆς	κιβωτ-οῦ	τῆς	ἐλάφ-ου
Δοτ.	τῇ	ῥάβδ-ω	τῇ	κιβωτ-ῷ	τῇ	ἐλάφ-ω
Αἰτ.	τὴν	ῥάβδ-ον	τὴν	κιβωτ-ὸν	τὴν	ἐλαφ-ον
Κλ.	ὧ	ῥάβδ-ε	ὧ	κιβωτ-ε	ὧ	ἐλαφ-ε

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅν.	αἱ	ῥάβδ-οι	αἱ	κιβωτ-οἱ	αἱ	ἔλαφ-οι
Γεν.	τῶν	ῥάβδ-ων	τῶν	κιβωτ-ῶν	τῶν	ἐλάφ-ων
Δοτ.	ταῖς	ῥάβδ-οις	ταῖς	κιβωτ-οῖς	ταῖς	ἐλάφ-οις
Αἰτ.	τὰς	ῥάβδ-ους	τὰς	κιβωτ-οὺς	τὰς	ἐλάφ-ους
Κλ.	ὧ	ῥάβδ-οι	ὧ	κιβωτ-οἱ	ὧ	ἐλαφ-οι

Οὐδέτερα

Ἑ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅνομ.	τὸ	ὄπλ-ον	τὸ	πτην-ὸν	τὸ	σπήλαι-ον
Γεν.	τοῦ	ὄπλ-ου	τοῦ	πτην-οῦ	τοῦ	σπηλαί-ου
Δοτ.	τῷ	ὄπλ-ω	τῷ	πτην-ῷ	τῷ	σπηλαί-ω
Αἰτιατ.	τὸ	ὄπλ-ον	τὸ	πτην-ὸν	τὸ	σπήλαι-ον
Κλητ.	ὧ	ὄπλ-ον	ὧ	πτην-ὸν	ὧ	σπήλαι-ον

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅνομ.	τὰ	ὄπλ-α	τὰ	πτην-ὰ	τὰ	σπήλαι-α
Γεν.	τῶν	ὄπλ-ων	τῶν	πτην-ῶν	τῶν	σπηλαί-ων
Δοτ.	τοῖς	ὄπλ-οις	τοῖς	πτην-οῖς	τοῖς	σπηλαί-οις
Αἰτιατ.	τὰ	ὄπλ-α	τὰ	πτην-ὰ	τὰ	σπήλαι-α
Κλητ.	ὧ	ὄπλ-α	ὧ	πτην-ὰ	ὧ	σπήλαι-α

β) Καταλήξεις ἀρσενικῶν, θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων

	Ἀρσεν. καὶ Θηλ.	Οὐδ.	Ἀρσεν. καὶ Θηλ.	Οὐδ.
Ὄν.	-ος	-ον	-οι	-α
Γεν.	-ου	-ου	-ων	-ων
Δοτ.	-ω	-ω	-οις	-οις
Αἰτ.	-ον	-ον	-ους	-α
Κλ.	-ε	-ον	-οι	-α

γ) Παρατηρήσεις περὶ τῶν δευτεροκλίτων οὐσιαστικῶν

1) Τὰ δευτερόκλιτα ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ ἔχουν τὰς ἰδίας καταλήξεις εἰς ὅλας τὰς πτώσεις

2) Τὰ οὐδέτερα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας, ἥτοι τὴν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν.

3) Τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχύ, π. χ. *μῆλα*, *πλοῖα*.

Ἀσκήσεις: Νὰ κλιθῶσι τὰ ὀνόματα: ὁ ἀγρός, ὁ ἄνεμος, ἡ βίβλος, ἡ δοκός, ἡ ἄμπελος, τὸ ἔργον, τὸ μέταλλον.

II. Συνηρημένα δευτέρας κλίσεως.

Πλόος — πλοῦς, νόος — νοῦς.

Μερικὰ οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως, τὰ ὅποια, πρὸ τῶν καταλήξεων, ἔχουν ε ἢ ο, συναιροῦν τὸ ε ἢ ο μὲ τὰς καταλήξεις. Τὰ οὐσιαστικά ταῦτα λέγονται **συνηρημένα δευτερόκλιτα οὐσιαστικά**.

α) Παραδείγματα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	(ῥό-ος) ῥοῦς	τὸ	(ῥστέ-ον)	ῥστοῦν
Γεν.	τοῦ	(ῥό-ου) ῥοῦ	τοῦ	(ῥστέ-ου)	ῥστοῦ
Δοτ.	τῷ	(ῥό-ω) ῥῶ	τῷ	(ῥστέ-ω)	ῥστοῖ
Αἰτιατ.	τὸν	(ῥό-ον) ῥοῦν	τὸ	(ῥστέ-ον)	ῥστοῦν
Κλητ.	—	—	—	—	—

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	(ῥό-οι) ῥοῖ	τὰ	(ῥστέ-α)	ῥστιά
Γεν.	τῶν	(ῥό-ων) ῥῶν	τῶν	(ῥστέ-ων)	ῥστών
Δοτ.	τοῖς	(ῥό-οις) ῥοῖς	τοῖς	(ῥστέ-οις)	ῥστοῖς
Αἰτιατ.	τούς	(ῥό-ους) ῥοῦς	τὰ	(ῥστέ-α)	ῥστιά
Κλητ.	—	—	—	—	—

β) Παρατηρήσεις περὶ τῶν συνηρημένων δευτεροκλίτων

1) Τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα εἰς πάσας τὰς πτώσεις τονίζονται εἰς τὴν συλλαβὴν εἰς τὴν ὁποίαν τονίζεται ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἑνικοῦ.

2) Τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα δὲν ἔχουν κλητικὴν.

***Ασκήσις:** Κλίνετε τὰ ὀνόματα: ὁ νοῦς, ὁ διάπλους.

III. Ἀττικόκλιτα τῆς δευτέρας κλίσεως.

Ὁ Ἀθως, ὁ Αἰγάλεως, ἡ ἀπόκρεως, ἡ Κῶς.

Μερικὰ ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως λήγουν εἰς -ως. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ λέγονται **ἄττικόκλιτα**, διότι, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τὰ μετεχειρίζοντο κυρίως οἱ ὁμιλοῦντες τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον.

α) Παραδείγματα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ὁ	Ἀθως	ἡ	ἀπόκρεως
Γεν.	τοῦ	Ἀθω	τῆς	ἀπόκρεω
Δοτ.	τῷ	Ἀθω	τῇ	ἀπόκρεω
Αἰτ.	τὸν	Ἀθω	τὴν	ἀπόκρεω
Κλ.	ὦ	Ἀθως	ὦ	ἀπόκρεως

β) Παρατηρήσεις

1) Τὰ ἄττικόκλιτα ὀνόματα διατηροῦν εἰς πάσας τὰς πτώσεις τὸ ω. Εἰς τὴν δοτικὴν τὸ ω λαμβάνει ὑπογεγραμμένην.

2) Τὰ ἄττικόκλιτα τονίζονται εἰς πάσας τὰς πτώσεις ὅπου καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν.

3) Τὰ ἄττικόκλιτα ἔχουν τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν.

18. ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ. ΓΕΝΙΚΟΤΗΤΕΣ.

Κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν κλίνονται οὐσιαστικὰ ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα.

Τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικὰ λήγουν ἢ εἰς ἓν τῶν φωνηέντων α, ι, υ, ω ἢ εἰς ἓν τῶν συμφώνων ν, ρ, σ, ξ, ψ.

Τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικὰ ἔχουν εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἑνικοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **περιττοσύλλαβα**.

Τὸ θέμα τῶν τριτοκλίτων οὐσιαστικῶν εὐρίσκεται ἂν ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τῆς γενικῆς τοῦ ἑνικοῦ τὴν κατάληξιν, π.χ. πατρίς—πατρίδος (θέμα πατρίδ-), πῆχys—πῆχεως (θέμα πῆχε-).

Κατὰ τὸν χαρακτῆρα τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικὰ διαιροῦνται εἰς

συμφωνόληκτα καὶ φωνηεντόληκτα, π.χ. ἥρω^ς—ἥρω^{-ος}, πίναξ—
πίνακ^{-ος}.

Καταλήξεις γ' κλίσεως

Ἑνικὸς ἀριθμὸς				Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ἀρσεν. καὶ θηλ.				Ἀρσεν. καὶ θηλ.			
Ὄν.	-ς	ῆ	-	-ες		-α	
Γεν.	-ος	(ῆ -ως)	-ος	(ῆ -ως)	-ων		-ων
Δοτ.	-ι		-ι	-σι		-σι	
Αἰτ.	-α	ῆ -ν	-	-ας	ῆ -ς	-α	
Κλ.	-ς	ῆ -	-	-ες		-α	

Αἱ καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως **-ι, -α, -σι** καὶ **-ας** εἶναι βρα-
χεῖαι, π. χ. κρατῆρ^{-ι}, κρατῆρ^{-α}, κρατῆρ^{-σι}, κρατῆρ^{-ας}.

Α' Συμφωνόληκτα

Τὰ συμφωνόληκτα οὐσιαστικά τῆς γ' κλίσεως διακρίνονται εἰς
ἄφωνόληκτα, ἥτοι εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτηῖρα ἄφωνον, καὶ
εἰς **ἡμιφωνόληκτα**, ἥτοι εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτηῖρα ἡμί-
φωνον.

1) Ἀφωνόληκτα

Τὰ ἄφωνόληκτα τριτόκλιτα ὀνόματα ὑποδιαίρου^νται εἰς **οὐρα-
νικόληκτα**, ἥτοι μὲ χαρακτηῖρα οὐρανισκόφωνον, εἰς **χειλικόληκτα**,
ἥτοι μὲ χαρακτηῖρα χειλικόν, καὶ εἰς **ὀδονतिकόληκτα**, ἥτοι μὲ χαρα-
κτῆρα ὀδοντόφωνον. Εἰς τὰ ὀδονतिकόληκτα ἀνήκουν καὶ τὰ οὐσιαστικά,
τὰ ὁποῖα ἔχουν θέμα λῆγον εἰς **ντ**. Ταῦτα ὅμως ἐξετάζονται ἰδιαιτέρως.

α) Οὐρανικόληκτα, ἥτοι μὲ χαρακτηῖρα οὐρανισκόφωνον (κ, γ, χ)

Ἑνικὸς ἀριθμὸς					
Ὄν.	ὁ	θώραξ	ῆ	πτέρυξ	ὁ ὄνυξ
Γεν.	τοῦ	θώρακ ^{-ος}	τῆς	πτέρυγ ^{-ος}	τοῦ ὄνυχ ^{-ος}
Δοτ.	τῷ	θώρακ ^{-ι}	τῇ	πτέρυγ ^{-ι}	τῷ ὄνυχ ^{-ι}
Αἰτ.	τὸν	θώρακ ^{-α}	τὴν	πτέρυγ ^{-α}	τὸν ὄνυχ ^{-α}
Κλ.	ὦ	θώραξ	ὦ	πτέρυξ	ὦ ὄνυξ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Ὄν.	οἱ	θώρακ ^{-ες}	αἱ	πτέρυγ ^{-ες}	οἱ ὄνυχ ^{-ες}
Γεν.	τῶν	θωράκ ^{-ων}	τῶν	περύγ ^{-ων}	τῶν ὀνύχ ^{-ων}
Δοτ.	τοῖς	θώραξι	ταῖς	πτέρυξι	τοῖς ὀνυξι
Αἰτ.	τούς	θώρακ ^{-ας}	τάς	πτέρυγ ^{-ας}	τούς ὄνυχ ^{-ας}
Κλ.	ὦ	θώρακ ^{-ες}	ὦ	πτέρυγ ^{-ες}	ὦ ὄνυχ ^{-ες}

Παρατήρησις

Τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικά, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηῖρα οὐρανισκό-
φωνον, διὰ νὰ σχηματίσουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτι-
κὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ἐνώνουν τὸν χαρακτηῖρα **κ γ χ** μὲ τὸ **σ (ς)** εἰς **ξ**,
π. χ. *θώρακ + σ = θώραξ, θώρακ + σι = θώραξι.*

Σημείωσις. Τὸ οὐσιαστικὸν *ἀλώπηξ* ἔχει δύο θέματα· ἰσχυρὸν *ἀλωπηκ-*,
ἐξ οὗ σχηματίζεται ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ καὶ κλητικὴ, καὶ ἀσθενὲς *ἀλωπεκ-*,
ἐξ οὗ σχηματίζονται αἱ λοιπαὶ πτώσεις.

Ἀσκήσις : 1) Νὰ κλιθῶσι τὰ ὀνόματα : ὁ ἄνθραξ, ὁ τέττιξ, ἡ φλόξ,
ἡ πλόξ, ὁ βῆξ. 2) Σχηματίσατέ τὴν ὀνομαστικὴν ἐνικοῦ καὶ δοτικὴν πλη-
θυντικοῦ τῶν ὀνομάτων : ὁ πίναξ, ἡ μᾶστιξ. 3) Νὰ τραπῶσι τὰ ἐν παρεν-
θέσει ἀναλόγως : Τὰ ἄρματα μάχης ἔχουν ἰσχυροὺς (θώραξ). Αἱ (φλόξ) τῆς
πυρᾶς κατεσβέσθησαν. Οἱ ἀδάμαντες εἶναι (ἄνθραξ). Μὴ πιστεύετε εἰς
τοὺς (κόλαξ).

β) Χειλικόληκτα, ἥτοι μὲ χαρακτηῖρα χειλικὸν (π, β, φ)

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	Κύκλωψ	ὁ	ἄραψ
Γεν.	τοῦ	Κύκλωπ-ος	τοῦ	ἄραβ-ος
Δοτ.	τῷ	Κύκλωπ-ι	τῷ	ἄραβ-ι
Αἰτ.	τὸν	Κύκλωπ-α	τὸν	ἄραβ-α
Κλ.	ὦ	Κύκλωψ	ὦ	ἄραψ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	Κύκλωπ-ες	οἱ	ἄραβ-ες
Γεν.	τῶν	Κυκλώπ-ων	τῶν	ἄράβ-ων
Δοτ.	τοῖς	Κύκλωψι	τοῖς	ἄραψι
Αἰτ.	τοὺς	Κύκλωπ-ας	τοὺς	ἄραβ-ας
Κλ.	ὦ	Κύκλωπ-ες	ὦ	ἄραβ-ες

Παρατήρησις

Τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικά, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηῖρα χειλικόν, διὰ
νὰ σχηματίσθωσιν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ πλη-
θυντικοῦ συγχωνεύουν τὸν χαρακτηῖρα **π, β, φ**, μὲ τὸ **σ (ς)** εἰς **ψ**, π. χ.
Κύκλωπ + σ = Κύκλωψ, Κύκλωπ + σι = Κύκλωψι.

Ἀσκήσις : Κλίνετε τὰ ὀνόματα : ὁ κώνωψ, ὁ μύωψ, ἡ λαίλαψ, ὁ χά-
λυψ, ἡ φλέψ, ὁ γύψ.— Νὰ σχηματισθῇ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ
καὶ ἡ δοτικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων.

γ) Ὀδοντικόληκτα, ἤτοι μὲ χαρακτηριστῆρα ὀδοντόφωνον (τ, δ θ)

Ἀρσενικά—Θηλυκά

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ὁ	ἰδρὼς	ἡ	ἀσπίς	ἡ	ὄρνις
Γεν.	τοῦ	ἰδρωτός	τῆς	ἀσπίδος	τῆς	ὀρνιθός
Δοτ.	τῷ	ἰδρωτί	τῇ	ἀσπίδι	τῇ	ὀρνιθί
Αἰτ.	τὸν	ἰδρωτά	τὴν	ἀσπίδα	τὴν	ὀρνιθα (τὴν ὀρνιν)
Κλ.	ὃ	ἰδρὼς	ὃ	ἀσπίς	ὃ	ὄρνι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	ἰδρωτές	αἱ	ἀσπίδες	αἱ	ὀρνιθες
Γεν.	τῶν	ἰδρωτῶν	τῶν	ἀσπίδων	τῶν	ὀρνιθῶν
Δοτ.	τοῖς	ἰδρωσί	ταῖς	ἀσπίσι	ταῖς	ὀρνισι
Αἰτ.	τούς	ἰδρωτάς	τάς	ἀσπίδας	τάς	ὀρνιθας
Κλ.	ὧ	ἰδρωτές	ὧ	ἀσπίδες	ὧ	ὀρνιθες

Οὐδέτερα ὀδοντικόληκτα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	τὸ	ἄγαλμα	τὸ	βῆμα
Γεν.	τοῦ	ἀγάλματος	τοῦ	βήματος
Δοτ.	τῷ	ἀγάλματι	τῷ	βήματι
Αἰτ.	τὸ	ἄγαλμα	τὸ	βῆμα
Κλ.	ὃ	ἄγαλμα	ὃ	βῆμα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	τὰ	ἀγάλματα	τὰ	βήματα
Γεν.	τῶν	ἀγαλμάτων	τῶν	βημάτων
Δοτ.	τοῖς	ἀγάλμασι	τοῖς	βήμασι
Αἰτ.	τὰ	ἀγάλματα	τὰ	βήματα
Κλ.	ὧ	ἀγάλματα	ὧ	βήματα

Παρατηρήσεις περὶ τῶν τριτοκλίτων ὀδοντικολήκτων

1) Ὁ χαρακτήρ τ, δ, θ πρὸ τῶν καταλήξεων -ς καὶ -σι, ἀποβάλλεται, π. χ. ἀσπιδ + ς = ἀσπίς, ἀσπιδ + σι = ἀσπίσι.

2) Τὰ βαρύτενα ὀδοντικόληκτα εἰς -ις σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -α καὶ εἰς -ν, π. χ. ἡ θέμις - τὴν θέμιδα καὶ τὴν θέμιν.

3) Τὰ βαρύτενα ὀδοντικόληκτα εἰς -ις σχηματίζουν τὴν κλητικὴν ἄνευ τῆς καταλήξεως -ς, π. χ. ἡ ὄρνις = ὦ ὄρνι, ἡ ἔρις = ὦ ἔρι.

4) Τὰ εἰς -ις γενικὴ -ιδος ἔχουν τὸ ι βραχύ. Μερικὰ ὅμως ἀπὸ

αὐτὰ ὅπως τὰ ἀψίς, βαθμίς, βαλβίς, βλεφαρίς, κηλίς, κνημίς, κρηπίς, νησίς, σφραγίς ἔχουν τὸ ι μακρόν.

5) Τὰ οὐδέτερα ὀδοντικόληκτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ χαρακτῆρος, π. χ. κτήματ = κτῆμα. Ἄν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ὑπάρχῃ καὶ ἄλλο ἄφωνον σύμφωνον, τότε ἀποβάλλεται καὶ αὐτό, π. χ. γάλακτ = γάλα.

6) Τὰ μονοσύλλαβα ὀδοντικόληκτα δᾶς, παῖς, οὖς καὶ φῶς εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν, π. χ. δᾶς — δάδων, παῖς — παίδων, οὖς — ὄτων, φῶς — φώτων.

* Ἀσκησις: 1) Κλίνετε τὰ ὀνόματα: ὁ γέλως, ἡ ἀγελᾶς, ἡ ἐλπίς, τὸ τάγμα, τὸ κύμα, ἡ δᾶς, ὁ παῖς, ὁ ποῦς. 2) Σχηματίσατε τὴν ὀνομαστικὴν ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν πληθυντικοῦ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων. 3) Νὰ τραπῶσιν αἱ ἐν παρενθέσι λέξεις ἀναλόγως: Ἀγαπῶμεν τὴν (πατρίς). Περιβάλλομεν τὴν (νεότης) μὲ ἀγάπην. Αἱ (ἐλπίς) μας ἐπραγματοποιήθησαν. Οἱ ἀθλῆται μετέφερον τὸ φῶς ἐκ τῆς Ὀλυμπίας μὲ (δᾶς).

δ) Ὀδοντικόληκτα μὲ θέμα λῆγον εἰς -ντ.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ὁ	γέρων	ὁ	ἀδάμας	τὸ	καθῆκον
Γεν.	τοῦ	γέροντ-ος	τοῦ	ἀδάμαντ-ος	τοῦ	καθήκοντ-ος
Δοτ.	τῷ	γέροντ-ι	τῷ	ἀδάμαντ-ι	τῷ	καθήκοντ-ι
Αἱτ.	τὸν	γέροντ-α	τὸν	ἀδάμαντ-α	τὸ	καθῆκον
Κλ.	ὦ	γέρον	ὦ	ἀδάμαν	ὦ	καθῆκον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	γέροντ-ες	οἱ	ἀδάμαντ-ες	τὰ	καθήκοντ-α
Γεν.	τῶν	γερόντ-ων	τῶν	ἀδαμάντ-ων	τῶν	καθηκόντ-ων
Δοτ.	τοῖς	γέροισι	τοῖς	ἀδάμασι	τοῖς	καθήκουσι
Αἱτ.	τούς	γέροντ-ας	τούς	ἀδάμαντ-ας	τὰ	καθήκοντ-α
Κλ.	ὦ	γέροντ-ες	ὦ	ἀδάμαντ-ες	ὦ	καθήκοντ-α

Παρατηρήσεις.

1) Τὰ τριτόκλητα οὐσιαστικά, τῶν ὁποίων τὸ θέμα λήγει εἰς -ντ, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ὡς ἑξῆς:

Τινὰ ἐξ αὐτῶν προσλαμβάνουν τὴν κατάληξιν -ς, ὁπότε τὸ ντ πρὸ τοῦ ς ἀποβάλλεται καὶ τὸ πρὸ αὐτῶν φωνῆεν ἐκτείνεται, τὸ ε εἰς ει, τὸ ο εἰς ου καὶ τὸ α βραχὺ εἰς α μακρόν, π. χ. πλακόεντ-ς = πλακοίς = πλακοῦς (συννηρημένον), ὀδόντ-ς = ὀδοῦς, ἱμάντ-ς = ἱμάς.

(Σημείωσις. Τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγεται ἀντέκτασις ἢ ἀναπληρωματικῇ ἔκτασις).

Ἄλλα δὲν προσλαμβάνουν τὴν κατάληξιν -ς, ἀλλὰ ἀποβάλλουν μόνον τὸ **τ** καὶ ἔκτεινουν τὸ πρὸ τοῦ **ν ο** εἰς **ω**, π. χ. *γέροντ* = *γέρων*.

Τὰ οὐδέτερα ἀποβάλλουν μόνον τὸ **τ**, π. χ. *καθηκοντ* = *καθηκον*.

2) Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν οὐσιαστικῶν, τὰ ὅποια ἔχουν θέμα λῆγον εἰς **ντ**, τῶν μὲν ὀξυτόνων καὶ περισπωμένων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τῶν δὲ βαρυτόνων ὁμοία μὲ τὸ θέμα ἄνευ τοῦ **τ**, π. χ. *ὁ ὁδοῦς* — *ὦ ὁδοῦς*, *ὁ Ξενοφῶν* — *ὦ Ξενοφῶν*, *ὁ γέρων* — *ὦ γέρον*.

3) Εἰς τὴν δοτικὴν πληθυντικοῦ τῶν ἔχόντων θέμα λῆγον εἰς **ντ**, μετὰ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **σι**, τὸ **ντ** ἀποβάλλεται καὶ τὸ προηγούμενον φωνῆεν ἔκτεινεται, τὸ μὲν **α** βραχὺ εἰς **α** μακρὸν τὸ δὲ **ο** εἰς **ου**, π. χ. *ρίγαντ* + *σι* = *ρίγασι*, *ὁδόντ* + *σι* = *ὁδοῦσι*.

***Ασκήσις**: Κλίνατε τὰ ὀνόματα: ὁ δράκων, ὁ γίγας, ὁ θεράπων, ὁ ἀνδριάς. Σχηματίσατε τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων ὁ ἐλέφας καὶ ὁ λέων.

2) Ἡμιφωνόληκτα.

Τὰ ἡμιφωνόληκτα οὐσιαστικά τῆς γ' κλίσεως διακρίνονται εἰς **ἐνρινόληκτα**, ἥτοι εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα τὸ ἔνρινον **ν**, εἰς **ὕγρόληκτα**, ἥτοι εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα ὕγρον, καὶ εἰς **σιγμόληκτα**, ἥτοι εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα **σ**.

α) Ἐνρινόληκτα, ἥτοι ἔχοντα χαρακτῆρα -ν.

Ἐ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅν.	ὁ	αἰῶν	ὁ	κώδων	ὁ	κηδεμών
Γεν.	τοῦ	αἰῶν-ος	τοῦ	κώδων-ος	τοῦ	κηδεμόν-ος
Δοτ.	τῷ	αἰῶν-ι	τῷ	κώδων-ι	τῷ	κηδεμόν-ι
Αἰτ.	τὸν	αἰῶν-α	τὸν	κώδων-α	τὸν	κηδεμόν-α
Κλ.	ὦ	αἰῶν	ὦ	κῶδον	ὦ	κηδεμόν

Ὅν.	ἡ	ἁηδών	ὁ	γείτων
Γεν.	τῆς	ἁηδόν-ος	τοῦ	γείτον-ος
Δοτ.	τῇ	ἁηδόν-ι	τῷ	γείτον-ι
Αἰτ.	τὴν	ἁηδόν-α	τὸν	γείτον-α
Κλ.	ὦ	ἁηδών	ὦ	γείτον

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅν.	οἱ	αἰῶν-ες	οἱ	κώδων-ες	οἱ	κηδεμόν-ες
Γεν.	τῶν	αἰῶν-ων	τῶν	κωδών-ων	τῶν	κηδεμόν-ων
Δοτ.	τοῖς	αἰῶσι	τοῖς	κώδωσι	τοῖς	κηδεμόσι
Αἰτ.	τούς	αἰῶν-ας	τούς	κώδων-ας	τούς	κηδεμόν-ας
Κλ.	ὦ	αἰῶν-ες	ὦ	κώδων-ες	ὦ	κηδεμόν-ες

Ὅν.	αἱ	ἁηδόν-ες	οἱ	γείτον-ες
Γεν.	τῶν	ἁηδόν-ων	τῶν	γειτόν-ων
Δοτ.	ταῖς	ἁηδόσι	τοῖς	γείτοσι
Αἱτ.	τάς	ἁηδόν-ας	τοὺς	γείτον-ας
Κλ.	ᾧ	ἁηδόν-ες	ᾧ	γείτον-ες

Ἑ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅν.	ὁ	παιᾶν	ὁ	λιμήν
Γεν.	τοῦ	παιᾶν-ος	τοῦ	λιμέν-ος
Δοτ.	τῷ	παιᾶν-ι	τῷ	λιμέν-ι
Αἱτ.	τὸν	παιᾶν-α	τὸν	λιμέν-α
Κλ.	ᾧ	παιᾶν	ᾧ	λιμήν

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὅν.	οἱ	παιᾶν-ες	οἱ	λιμέν-ες
Γεν.	τῶν	παιᾶν-ων	τῶν	λιμέν-ων
Δοτ.	τοῖς	παιᾶσι	τοῖς	λιμέσι
Αἱτ.	τοὺς	παιᾶν-ας	τοὺς	λιμέν-ας
Κλ.	ᾧ	παιᾶν-ες	ᾧ	λιμέν-ες

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς.

1) Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα ν, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν των ὡς ἑξῆς :

“Ὅσα ἔξ αὐτῶν ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος μακρὸν φωνῆεν, ἔχουν τὴν ὀνομαστικὴν ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα, π. χ. *χειμων*—ὁ *χειμών*, *κώδων*—ὁ *κώδων*.

“Ὅσα ἔξ αὐτῶν ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος βραχὺ φωνῆεν σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν χωρὶς τὴν κατάληξιν -ς, μὲ ἑκτασιν τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνήεντος **ε** εἰς **η** καὶ **ο** εἰς **ω**, π. χ. *λιμεν*—ὁ *λιμήν*, *κανον*—ὁ *κανών*.

“Ὅσα ἔξ αὐτῶν ἔχουν θέμα λῆγον εἰς -ιν σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -ς, ὁπότε ὁ χαρακτήρ **ν** πρὸ τοῦ -ς ἀποβάλλεται, π.χ. *ἄκτιν*+ς=ἄκτις.

2) Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἐχόντων χαρακτῆρα **ν** οὐσιαστικῶν, τῶν μὲν ὀξυτόνων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τῶν δὲ βαρυτόνων ὁμοία μὲ τὸ θέμα, π. χ. ὁ *αἰὼν*—ὁ *αἰών*, ὁ *γείτων*—ὁ *γεῖτον*. Τὰ κύρια ὀνόματα Ἀπόλλων, Ἀγαμέμνων καὶ ἄλλα τινὰ ἀναβιβάζουν εἰς τὴν κλητικὴν καὶ τὸν τόνον των, π. χ. ὁ Ἀπολλων, ὁ Ἀγάμεμνον.

3) Εἰς τὴν δοτικὴν πληθυντικοῦ ὁ χαρακτήρ **ν** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται, π. χ. *παιαν*+σι=παιᾶσι.

4) Ἐκ τῶν εἰς **-ων**, γεν. **-ωνος** τὰ ὀξύτονα ἀρσενικά οὐσιαστικά γράφονται μὲ **ω**, π. χ. αἰὼν—αἰῶνος, χειμὼν—χειμῶνος. Ἐξαιροῦνται τὰ ὀνόματα ὁ κανὼν—κανόνος, ὁ ἡγεμὼν—ἡγεμόνος καὶ ὁ κηδεμὼν—κηδεμόνος.

Τὰ ὀξύτονα θηλυκὰ γράφονται μὲ **ο**, π. χ. ἀηδὼν—ἀηδόνας, χιών—χιόνας.

Ἄσκησις: Κλίνετε τὰ ὀνόματα: ὁ ἔλαιων, ὁ καύσων, ὁ ἡγεμὼν, ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ πυθμὴν, ἡ ἀκτίς, ὁ μὴν. 2) Θέσατε τὰ κατάλληλα οὐσιαστικά εἰς τὰς κάτωθι προτάσεις: Οἱ—τῶν ἐκκλησιῶν σημαίνουν ἑσπερινόν. Τὸ πλοῖον εἰσπλέει εἰς τὸν—. Αἱ—τοῦ ἡλίου εἶναι ζωογόνοι. Τὸ ἔτος ἔχει δώδεκα—. Κατὰ τὸν—πίπτει χιών.

β) Ὑγρόληκτα, ἥτοι ἔχοντα χαρακτήρα ρ.

Ἑ ν ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὄν.	ὁ	κλητῆρ	ὁ	εἰσπράκτορ	ὁ	αἰθῆρ	τὸ	ἔαρ
Γεν.	τοῦ	κλητῆρ-ος	τοῦ	εἰσπράκτορ-ος	τοῦ	αἰθέρ-ος	τοῦ	ἔαρ-ος
Δοτ.	τῷ	κλητῆρ-ι	τῷ	εἰσπράκτορ-ι	τῷ	αἰθέρ-ι	τῷ	ἔαρ-ι
Αἰτ.	τὸν	κλητῆρ-α	τὸν	εἰσπράκτορ-α	τὸν	αἰθέρ-α	τὸ	ἔαρ
Κλ.	ὃ	κλητῆρ	ὃ	εἰσπράκτορ	ὃ	αἰθῆρ	ὃ	ἔαρ

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὄν.	οἱ	κλητῆρ-ες	οἱ	εἰσπράκτορ-ες	οἱ	αἰθέρε-ς
Γεν.	τῶν	κλητῆρ-ων	τῶν	εἰσπρακτόρ-ων	τῶν	αἰθέρ-ων
Δοτ.	τοῖς	κλητῆρ-σι	τοῖς	εἰσπράκτορ-σι	τοῖς	αἰθέρ-σι
Αἰτ.	τοὺς	κλητῆρ-ας	τοὺς	εἰσπράκτορ-ας	τοὺς	αἰθέρ-ας
Κλ.	ὃ	κλητῆρ-ες	ὃ	εἰσπράκτορ-ες	ὃ	αἰθέρ-ες

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς

1) Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν οὐσιαστικῶν τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτήρα ρ σχηματίζεται, χωρὶς τὴν κατάληξιν **-ς**, δι' ἐκτάσεως τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνήεντος **ε** εἰς **η** καὶ τοῦ **ο** εἰς **ω**, π. χ. αἰθέρ—ὁ αἰθῆρ, ρητορ—ὁ ρήτωρ.

Ἐὰν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος **ρ** ὑπάρχῃ μακρὸν φωνήεν, ἡ ὀνομαστικὴ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα κλητῆρ—ὁ κλητῆρ.

2) Ἡ κλητικὴ τῶν ὀξύτόνων οὐσιαστικῶν τῶν ἐχόντων χαρακτήρα ρ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τῶν δὲ βαρυτόνων ὁμοία μὲ τὸ θέμα, π.χ. ὁ κλητῆρ—ὃ κλητῆρ, ὁ ρήτωρ—ὃ ρήτορ. Τὸ ὄνομα σωτῆρ σχηματίζει τὴν κλητικὴν ὃ σῶτερ.

3) τὸ ὄνομα **ἀστήρ** σχηματίζει τὴν δοτικὴν πληθυντικὴν **τοῖς ἀστράσι**.

Ἀσκήσις: Νὰ κλιθῶσι τὰ ὀνόματα : ὁ χαρακτήρ, ὁ κοσμήτωρ, ὁ πάνθηρ, τὸ νέκταρ.

γ) Ὑπολόγητα, ἤτοι ἔχοντα χαρακτῆρα ρ, συγκοπτόμενα.

Ἑ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὀν.	ὁ	πατήρ	ῆ	θυγάτηρ	ὁ	ἄνθρω
Γεν.	τοῦ	πατρ-ὸς	τῆς	θυγατρ-ὸς	τοῦ	ἄνδρ-ὸς
Δοτ.	τῷ	πατρ-ι	τῇ	θυγατρ-ι	τῷ	ἄνδρ-ι
Αἰτ.	τὸν	πατέρ-α	τὴν	θυγατέρ-α	τὸν	ἄνδρ-α
Κλ.	ὦ	πάτερ	ὦ	θύγατερ	ὦ	ἄνερ

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὀν.	οἱ	πατέρ-ες	αἱ	θυγατέρ-ες	οἱ	ἄνδρ-ες
Γεν.	τῶν	πατέρ-ων	τῶν	θυγατέρ-ων	τῶν	ἄνδρ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	πατρ-ά-σι	ταῖς	θυγατρ-ά-σι	τοῖς	ἄνδρ-ά-σι
Αἰτ.	τούς	πατέρ-ας	τάς	θυγατέρ-ας	τούς	ἄνδρ-ας
Κλ.	ὦ	πατέρ-ες	ὦ	θυγατέρ-ες	ὦ	ἄνδρ-ες

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς

1) Τὰ ὀνόματα **πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, γαστήρ**, συγκόπτουν, ἤτοι ἀποβάλλουν, τὸ **ε** τοῦ θέματός των εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

Τὸ ὄνομα **ἄνθρω** συγκόπτει τὸ **ε** εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ, μετὰ δὲ τὴν συγκοπὴν τοῦ **ε** λαμβάνει τὸ **δ** χάριν εὐφωνίας (ἄνερ - ἄνρ - ἄνδρ).

Τὸ ὄνομα **Δημήτηρ** συγκόπτει τὸ **ε** εἰς τὴν γενικὴν, δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ. (Δὲν ἔχει πληθυντικόν).

2) Εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τὰ συγκοπτόμενα ἀναβιβάζουν τὸν τόνον των, π. χ. ὦ ἄνερ, ὦ Δήμητερ. Ἐξαιρεῖται τὸ ὄνομα γαστήρ — ὦ γαστήρ.

3) Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὰ συγκοπτόμενα οὐσιαστικὰ λαμβάνουσι ἐν **α** βραχὺ πρὸ τῆς καταλήξεως, π. χ. **μητρ-ά-σι**.

Ἀσκήσις: Κλίνετε τὰ ὀνόματα : ἡ μήτηρ, ἡ γαστήρ, ἡ Δημήτηρ. Σχηματίσατε τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων τούτων.

δ) Σιγμόληκτα, ἤτοι ἔχοντα χαρακτηῖρα σ.

1) Σιγμόληκτα οὐδέτερα εἰς -ος, γεν. -ους

Ἑνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ὄν.	τὸ	ἔθνος	τὰ	ἔθνη	(ἔθνεσ-α)
Γεν.	τοῦ	ἔθνους (ἔθνεσ-ος)	τῶν	ἐθνῶν (ἔθνέσ-ων)	
Δοτ.	τῷ	ἔθνει (ἔθνεσ-ι)	τοῖς	ἔθνεσι (ἔθνεσ-σι)	
Αἰτ.	τὸ	ἔθνος	τὰ	ἔθνη	
Κλ.	ὧ	ἔθνος	ὧ	ἔθνη	

Παρατηρήσεις.

1) Τὸ θέμα τῶν εἰς -ος οὐδετέρων λήγει εἰς -εσ. Τὸ ε πρὸ τοῦ χαρακτηῖρος σ τρέπεται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς ο, π. χ. γενεσ- = γένος, βελεσ- = βέλος.

2) Ὁ χαρακτηῖρ σ μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται, τὰ δὲ φωνήεντα συναιροῦνται, ἤτοι τὸ ε καὶ ο εἰς ου, τὸ ε καὶ ω εἰς ω, τὸ ε καὶ α εἰς η καὶ τὸ ε καὶ ι εἰς ει, π. χ. πελάγεσ-ος = πελάγεος = πελάγουσ, ἐθνέσ-ων = ἐθνέων = ἐθνῶν, ἄνθεσ-α = ἄνθεα = ἄνθη, μεγέθε-ι = μεγέθει.

3) Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὸ σσ ἀπλοποιεῖται εἰς σ.

4) Μερικὰ οὐδέτερα εἰς -ος σχηματίζουν τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀσυναίρετον, π. χ. τῶν ἀνθέ-ων, τῶν χειλέ-ων. Ἄλλα σχηματίζουν τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ συνηρημένην καὶ ἀσυναίρετον, π. χ. τῶν ὀρέ-ων καὶ τῶν ὀρῶν.

5) Τὰ ὀνόματα ρῖγος, μῖσος, στῖφος, κῦρος, ψῦχος ἔχουν τὸ δῖχρονον τῆς παραληγούσης μακρόν.

***Ἀσκήσις:** Σχηματίζετε τὴν ὀνομαστικὴν καὶ γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων: τὸ δάσος, τὸ ἄνθος, τὸ πέλαγος, τὸ ὕψος. Κλίνετε τὰ ὀνόματα: τὸ πλάτος, τὸ μῆκος.

2) Σιγμόληκτα οὐδέτερα εἰς -ας, γεν. -ους

Ἑνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ὄν.	τὸ	πέρας	τὰ	πέρατ-α	
Γεν.	τοῦ	πέρατ-ος	τῶν	περάτ-ων	
Δοτ.	τῷ	πέρατ-ι	τοῖς	πέρασι	
Αἰτ.	τὸ	πέρας	τὰ	πέρατ-α	
Κλ.	ὧ	πέρας	ὧ	πέρατ-α	

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς .

Τὰ ὀνόματα κρέας, κέρας, πέρας, τέρας καὶ γῆρας σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ θέμα λῆγον εἰς -ας καὶ τὰς ἄλλας πτώσεις ἀπὸ θέμα λῆγον εἰς -ατ.

Τὸ ὄνομα γέρας (βραβεῖον) χρησιμοποιεῖται νῦν μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

3) Σιγμόληκτα κύρια οὐσιαστικὰ εἰς -ης, γεν. -ους (ἢ -ῆς, γεν. -έους).

Ἑ ν ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὀν. ὁ Διογένης	ὁ Θεμιστοκλῆς (Θεμιστοκλέ-ης)
Γεν. τοῦ Διογένους (Διογένεσ-ος)	τοῦ Θεμιστοκλέους (Θεμιστοκλέεσ-ος)
Δοτ. τῷ Διογένει (Διογένεσ-ι)	τῷ Θεμιστοκλεῖ (Θεμιστοκλέεσ-ι)
Αἰτ. τὸν Διογένη (Διογένεσ-α)	τὸν Θεμιστοκλέα (Θεμιστοκλέεσ-α)
Κλ. ὦ Διόγενες	ὦ Θεμιστόκλεις (Θεμιστόκλεε-ς)

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς .

1) Τὰ κύρια ὀνόματα εἰς -ης σχηματίζουν τὴν μὲν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ ἰσχυρὸν θέμα εἰς -ης, πάσας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις ἀπὸ ἀσθενὲς θέμα εἰς -εσ.

2) Τὰ εἰς -ης κύρια ὀνόματα (πλὴν τῶν λιγόντων εἰς -κλῆς) σχηματίζουν τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα, ἀναβιβαζομένου τοῦ τόνου, π. χ. ὦ Ἀριστότελες.

3) Τὰ εἰς -ης κύρια ὀνόματα (πλὴν τῶν εἰς -κλῆς) σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν, π. χ. τὸν Διογένη καὶ τὸν Διογένην.

4) Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τῶν εἰς -ης κυρίων ὀνομάτων (πλὴν τῶν εἰς -κλῆς) σχηματίζεται κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν, π. χ. οἱ Σωκράται, τῶν Σωκρατῶν, τοῖς Σωκράταις, τοὺς Σωκράτας, ὦ Σωκράται.

***Ἀσκήσις:** Νὰ κλιθῶσι τὰ ὀνόματα: ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Ἀγαθοκλῆς.

4) Σιγμόληκτα θηλυκὰ εἰς -ώς, γεν. -οῦς.

Ἑ ν ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὀν. ἡ αἰδώς
Γεν. τῆς αἰδοῦς (αἰδόσ-ος)
Δοτ. τῇ αἰδοῖ (αἰδόσ-ι)
Αἰτ. τὴν αἰδῶ (αἰδόσ-α)
Κλ. ὦ αἰδώς

Παρατηρήσεις

1) Τὰ θηλυκὰ σιγμόληκτα εἰς **-ως**, γεν. **-οῦς**, σχηματίζουν τὴν μὲν ὀνομαστικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ ἀπὸ ἰσχυρὸν θέμα εἰς **-ως**, πάσας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις ἀπὸ ἀσθενὲς θέμα εἰς **-ος**.

2) Τὸ ὄνομα αἰδῶς (= ἐντροπή) δὲν ἔχει πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

*Ασκήσεις: Κλίνετε τὸ ὄνομα: ἡ ἡώς.

Β' Φωνηεντόληκτα.

α) Οὐσιαστικά λήγοντα εἰς **-υς**, γεν. **-υος**.

Ἑνικός ἀριθμός				Πληθυντικός ἀριθμός			
Ὄν.	ὁ	ἰχθύς	ὁ μῦς	οἱ	ἰχθύ-ες	οἱ	μῦ-ες
Γεν.	τοῦ	ἰχθύ-ος	τοῦ μυ-ός	τῶν	ἰχθύ-ων	τῶν	μυ-ῶν
Δοτ.	τῷ	ἰχθύ-ι	τῷ μυ-ι	τοῖς	ἰχθύ-σι	τοῖς	μυ-σὶ
Αἰτ.	τὸν	ἰχθύ-ν	τὸν μῦν	τούς	ἰχθύ-ς	τούς	μῦ-ς
Κλ.	ὦ	ἰχθύ	ὦ μῦ	ὦ	ἰχθύ-ες	ὦ	μύ-ες

Παρατηρήσεις

1) τὸ θέμα τῶν εἰς **-υς -υος** λήγει εἰς **υ** εἰς πάσας τὰς πτώσεις.

2) Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν εἰς **-υς -υος** λαμβάνει τὴν κατάληξιν **ν** καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τὴν κατάληξιν **ς**. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ θέμα ἄνευ καταλήξεως.

3) Τὰ εἰς **-υς -υος** μονοσύλλαβα περισπῶνται εἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν. π. χ. ὁ δρυς, τὸν δρῦν, ὦ δρῦ.

4) Τὸ ὄνομα ἔγγελυς — ἐγγέλυος εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν κλίνεται κατὰ τὰ εἰς **-υς -εως**.

*Ασκήσεις: Κλίνετε τὰ ὀνόματα: ἡ ἰσχύς, ὁ στάχυς, ἡ δρυς. Σχηματίσατε τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων ὁ βότρυς, ἡ ὄφρυς.

β) Οὐσιαστικά λήγοντα εἰς **-ως** γεν. **-ωος**.

Ἑνικός ἀριθμός				Πληθυντικός ἀριθμός			
Ὄν.	ὁ	ἥρως	ὁ θῶς	οἱ	ἥρω-ες	οἱ	θῶ-ες
Γεν.	τοῦ	ἥρω-ος	τοῦ θῶ-ος	τῶν	ἥρώ-ων	τῶν	θῶ-ων
Δοτ.	τῷ	ἥρω-ι	τῷ θῶ-ι	τοῖς	ἥρω-σι	τοῖς	θῶ-σὶ
Αἰτ.	τὸν	ἥρω-α	τὸν θῶ-α	τούς	ἥρω-ας	τούς	θῶ-ας
Κλ.	ὦ	ἥρως	ὦ θῶς	ὦ	ἥρω-ες	ὦ	θῶ-ες

Παρατηρήσεις

Τὰ μονοσύλλαβα φωνηεντόληκτα θῶς καὶ Τρῶς τονίζονται ἐν τῇ γενικῇ πληθυντικῇ εἰς τὴν παραλήγουσαν.

* Ασκήσις: Κλίνετε τὸ ὄνομα: ὁ Τρῶς.

γ) Οὐσιαστικά λήγοντα εἰς -ις, γεν. -εως.

Ἑνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός		
Ὀν.	ἡ	πόλις	αἱ	πόλεις	(πόλε-ες)
Γεν.	τῆς	πόλε-ως	τῶν	πόλε-ων	
Δοτ.	τῇ	πόλει (πόλε-ι)	ταῖς	πόλε-σι	
Αἰτ.	τὴν	πόλι-ν	τὰς	πόλεις	
Κλ.	ὦ	πόλι	ὦ	πόλεις	

Παρατηρήσεις

1) Τὰ εἰς -ις φωνηεντόληκτα ἔχουν δύο θέματα, εἰς ι καὶ εἰς ε, π. χ. πόλι-, πόλε-. Ἀπὸ τὸ εἰς -ι θέμα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ. Ἀπὸ τὸ εἰς -ε θέμα σχηματίζουν ὅλας τὰς λοιπὰς πτώσεις.

2) Τὰ εἰς -ις φωνηεντόληκτα σχηματίζουν τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -ως καὶ τὴν αἰτιατικὴν εἰς -ν, π. χ. ἡ πίστις — τῆς πίστεως — τὴν πίστιν.

3) Ἡ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν εἰς -ις (-εως) προ-παροξύνεται παρὰ τὸν κανόνα τοῦ τονισμοῦ.

* Ασκήσις: Κλίνετε τὰ ὀνόματα: ἡ πίστις, ἡ τάξις, ὁ μάντις. Σχηματίσατε τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων ἡ στάσις, ἡ φύσις, ἡ φρόνησις, ἡ ὄψις.

δ) Οὐσιαστικά λήγοντα εἰς -υς καὶ -υ, γεν. -εως.

Ἑνικός ἀριθμός					
Ὀν.	ὁ	πῆχυς	τὸ	ἄστν	
Γεν.	τοῦ	πήχε-ως	τοῦ	ἄστε-ως	
Δοτ.	τῷ	πήχει (πήχε-ι)	τῷ	ἄστει (ἄστε-ι)	
Αἰτ.	τὸν	πῆχυ-ν	τὸ	ἄστν	
Κλ.	ὦ	πῆχυν	ὦ	ἄστν	

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	οἱ	πήχεις (πήχε-ες)	τὰ	ἄστη (ἄστε-α)
Γεν.	τῶν	πήχε-ων	τῶν	ἄστε-ων
Δοτ.	τοῖς	πήχε-σι	τοῖς	ἄστε-σι
Αἰτ.	τούς	πήχεις	τὰ	ἄστη
Κλ.	ὦ	πήχεις	ὦ	ἄστη

Παρατηρήσεις

1) Τὰ εἰς **-υς -εως** φωνηεντόληκτα ἔχουν δύο θέματα, εἰς **-υ** καὶ εἰς **-ε**.

2) Τὰ εἰς **-υς -εως** φωνηεντόληκτα σχηματίζουν τὴν γενικὴν τοῦ ἑνικοῦ εἰς **-ως** καὶ τὴν αἰτιατικὴν εἰς **-ν**.

3) Ἡ γενικὴ τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν εἰς **-υς** καὶ **-υ** (γεν. **-εως**) προπαροξύνεται παρὰ τὸν κανόνα τονισμοῦ.

Ἀσκήσις: Κλίνετε τὰ ὀνόματα: ὁ πέλεκυς, ὁ πρέσβυς.

ε) Οὐσιαστικὰ λήγοντα εἰς **-εως**, γεν. **-εως**.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ βασιλεὺς	ὁ Πειραιεὺς
Γεν.	τοῦ βασιλέ-ως	τοῦ Πειραι-ῶς
Δοτ.	τῷ βασιλεῖ (βασιλέ-ι)	τῷ Πείραιεϊ
Αἰτ.	τὸν βασιλέ-α	τὸν Πειραι-ᾶ
Κλ.	ὃ βασιλεῦ	ὃ Πειραιεῦ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ βασιλεῖς (βασιλέ-ες)	οἱ Πειραιεῖς (=κάτοικοι Πειραιῶς)
Γεν.	τῶν βασιλέ-ων	τῶν Πειραι-ῶν
Δοτ.	τοῖς βασιλεῦ-σι	τοῖς Πειραιεῦ-σι
Αἰτ.	τοὺς βασιλεῖς	τοὺς Πειραιεῖς
Κλ.	ὧ βασιλεῖς	ὧ Πειραιεῖς

Παρατηρήσεις

1) Ὁ χαρακτήρ **-υ** τῶν εἰς **-εως -εως** ἀποβάλλεται ὅταν εὐρίσκειται μεταξὺ δύο φωνηέντων, π. χ. βασιλέως, ἀλλὰ βασιλεῦσι.

2) Ἡ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ θέμα ἄνευ καταλήξεως.

3) Ἐκ τῶν εἰς **-εως (-εως)** φωνηεντολήκτων, ὅσα ἔχουν πρὸ τοῦ **ε** φωνῆεν συναιροῦνται συνήθως καὶ εἰς τὴν γενικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ καὶ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

4) Αἱ αἰτιατικαὶ πληθυντικοῦ τῶν εἰς **-εως (-εως)**, π. χ. τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἱππεῖς κλπ. δὲν προέρχονται ἐκ συναιρέσεως, ἀλλ' ἐσχηματίσθησαν κατ' ἀναλογίαν τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ.

Ἀσκήσις: Κλίνετε τὰ ὀνόματα: ὁ γονεὺς, ὁ γραμματεὺς, ὁ ἀλιεὺς.

ς) Οὐσιαστικά λήγοντα εἰς -αυς καὶ -ους

Ἑνικὸς ἀριθμὸς Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ἡ	γραῦς	ὁ	βοῦς	αἱ	γραῖ-ες	οἱ	βό-ες
Γεν.	τῆς	γρα-ὸς	τοῦ	βο-ὸς	τῶν	γρα-ῶν	τῶν	βο-ῶν
Δοτ.	τῇ	γρα-ῖ	τῷ	βο-ῖ	ταῖς	γραυ-σὶ	τοῖς	βου-σὶ
Αἰτ.	τὴν	γραῦν	τὸν	βοῦν	τάς	γραῦς	τοὺς	βοῦς
Κλ.	ὧ	γραῦ	ὧ	βοῦ	ῶ	γραῖ-ες	ῶ	βό-ες

Παρατηρήσεις

1) Ὁ χαρακτήρ -υ τῶν εἰς -αυς καὶ -ους ἀποβάλλεται ὅταν εὐρίσκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων, π. χ. βοός, ἀλλὰ βοοσί.

2) Ἡ αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ τῶν εἰς -αυς καὶ -ους λαμβάνει τὴν κατάληξιν ν καὶ ἡ αἰτιατική πληθυντικοῦ τὴν κατάληξιν -ς. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ θέμα ἄνευ καταλήξεως.

ς) Οὐσιαστικά λήγοντα εἰς -ῶ, γεν. -οῦς.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ἡ	ἡχώ
Γεν.	τῆς	ἡχοῦς (ἡχώ-ος)
Δοτ.	τῇ	ἡχοῖ (ἡχώ-ῖ)
Αἰτ.	τὴν	ἡχώ
Κλ.	ὧ	ἡχοῖ

Παρατηρήσεις

Τὰ εἰς -ῶ, γεν. -οῦς οὐσιαστικά δὲν ἔχουν πληθυντικόν. Τινὰ ἐξ αὐτῶν σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν, π. χ. αἱ ἡχοί, τῶν ἡχῶν, ταῖς ἡχοῖς, τὰς ἡχούς, ὧ ἡχοί.

*Άσκησις: Κλίνετε τὰ ὀνόματα: Ἡ Λητώ, ἡ λεχώ, ἡ πειθῶ.

19. ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Μερικὰ οὐσιαστικά παρουσιάζουν διαφόρους ἀνωμαλίας καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **ἀνώμαλα**.

Ἐξ αὐτῶν, ὅσα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἀπὸ ἓν θέμα καὶ ὠρισμένας ἄλλας πτώσεις ἀπὸ ἄλλο θέμα λέγονται **μεταπλαστά**.

Ὅσα εἰς μὲν τὸν ἓνα ἀριθμὸν ἢ εἰς ὠρισμένας πτώσεις κλίνονται κατὰ τινα κλίσιν εἰς δὲ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν ἢ εἰς τὰς λοιπὰς πτώσεις κατ' ἄλλην κλίσιν, λέγονται **ἐτερόκλιτα**.

Ὅσα δὲν κλίνονται κατὰ μίαν τῶν τριῶν κλίσεων, ἀλλὰ κατὰ ἰδιαιτέραν κλίσιν, λέγονται **ιδιόκλιτα**.

“Οσα εἶναι ἑλλιπῆ ἢ κατ’ ἀριθμὸν ἢ κατὰ πτώσιν λέγονται **ἐλλειπτικά**.

“Οσα εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἔχουν διάφορον γένος ἀπὸ τὸ γένος τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ λέγονται **ἐτερογενῆ**.

“Οσα εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ἔχουν δύο γένη λέγονται **διπλογενῆ**.

Τὰ συνηθέστερα ἐκ τῶν ἀνωμάτων οὐσιαστικῶν εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Μεταπλαστὰ

1) **Τὸ γόνυ** (θέμα γονυ-), τοῦ γόνατ-ος (θέμα γονατ-), τῷ γόνατ-ι. τὸ γόνυ, ὃ γόνυ, τὰ γόνατ-α, τῶν γονάτ-ων, τοῖς γόνασι, τὰ γόνατ-α, ὃ γόνατ-α.

2) **Τὸ δόρυ** (θέμα δορυ-), τοῦ δόρατ-ος (θέμα δορατ-), τῷ δόρατ-ι, τὸ δόρυ, ὃ δόρυ, τὰ δόρατ-α, τῶν δοράτ-ων, τοῖς δόρασι τὰ δόρατ-α, ὃ δόρατ-α.

3) **Τὸ ὕδωρ** (θέμα ὕδωρ-), τοῦ ὕδατ-ος (θέμα ὕδατ-), τῷ ὕδατ-ι, τὸ ὕδωρ, ὃ ὕδωρ, τὰ ὕδατ-α, τῶν ὑδάτ-ων, τοῖς ὕδασι, τὰ ὕδατ-α, ὃ ὕδατ-α.

4) **τὸ οὖς** (θέμα οὖσ-), τοῦ ὠτ-ὸς (θέμα ὠτ-), τῷ ὠτ-ί, τὸ οὖς, ὃ οὖς, τὰ ὠτ-α, τῶν ὠτ-ων, τοῖς ὠσί, τὰ ὠτ-α, ὃ ὠτ-α.

5) **Ὁ κύων** (θέμα κυων-), τοῦ κυν-ὸς (θέμα κυν-), τῷ κυν-ί, τὸν κύν-α, ὃ κύον (θέμα κυον-), οἱ κύν-ες, τῶν κυν-ῶν, τοῖς κυσί, τοὺς κύν-ας, ὃ κύν-ες.

6) **Ὁ μάρτυς** (θέμα μαρτυ-), τοῦ μάρτυρ-ος (θέμα μαρτυρ-), τῷ μάρτυρ-ι, τὸν μάρτυρ-α, ὃ μάρτυ-ς, οἱ μάρτυρ-ες, τῶν μαρτύρ-ων, τοῖς μάρτυσι, τοὺς μάρτυρ-ας, ὃ μάρτυρ-ες.

7) **Ἡ θρίξ** (θέμα θριχ-) τῆς τριχ-ὸς (θέμα τριχ-) τῇ τριχ-ί, τὴν τριχ-α, ὃ θριξ, αἱ τρίχ-ες, τῶν τριχ-ῶν, ταῖς θριξί, τὰς τρίχ-ας, ὃ τρίχ-ες.

8) **Ἡ χεῖρ** (θέμα χειρ-), τῆς χειρ-ὸς, τῇ χειρ-ί, τὴν χειρ-α, ὃ χεῖρ, αἱ χεῖρ-ες, τῶν χειρ-ῶν, ταῖς χειρ-σί (θέμα χέρ-), τὰς χεῖρ-ας, ὃ χεῖρ-ες.

9) **Ἡ κλεῖς** (θέμα κλει-), τῆς κλειδ-ὸς (θέμα κλειδ-) τῇ κλειδ-ί, τὴν κλειδ-α καὶ τὴν κλει-ν, ὃ κλεῖς, αἱ κλειδ-ες, τῶν κλειδ-ῶν, ταῖς κλει-σί, τὰς κλειδ-ας καὶ τὰς κλει-ς, ὃ κλειδ-ες.

10) **Ὁ Ζεὺς** (θέμα Ζευ-), τοῦ Δι-ὸς (θέμα Δι-), τῷ Δι-ί, τὸν Δί-α, ὃ Ζεῦ.

β) Ἐτερόκλιτα

1) **Τὸ πῦρ**, τοῦ πυρ-ός, τῷ πυρ-ί, τὸ πῦρ, ὃ πῦρ (κατὰ τὴν γ’ κλίσιν), τὰ πυρ-ά, τῶν πυρ-ῶν, τοῖς πυρ-οῖς, τὰ πυρ-ά, ὃ πυρ-ά (κατὰ τὴν β’ κλίσιν).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

2) Ἡ γυνή (κατὰ τὴν α' κλίσιν), τῆς γυναικ-ός, τῇ γυναικ-ί, τὴν γυναικ-α, ὧ γύναι, αἱ γυναικ-ες, τῶν γυναικ-ῶν, ταῖς γυναιξί, τὰς γυναικ-ας, ὧ γυναικ-ες (κατὰ τὴν γ' κλίσιν).

3) Ὁ πρεσβευτής, τοῦ πρεσβευτοῦ, τῷ πρεσβευτ-ῇ, τὸν πρεσβευτ-ήν, ὧ πρεσβευτ-ὰ (κατὰ τὴν α' κλίσιν), οἱ πρέσβεις, τῶν πρέσβε-ων, τοῖς πρέσβε-σι, τοὺς πρέσβεις, ὧ πρέσβεις (κατὰ τὴν γ' κλίσιν). Ὁ πληθυντικός τοῦ ὀνόματος πρεσβευτῆς κλίνεται καὶ κατὰ τὴν α' κλίσιν.

γ) Ἰδιόκλιτα

1) Τὰ κύρια ὀνόματα εἰς -ας, π. χ. ὁ Δουκᾶς, τοῦ Δουκᾶ, τῷ Δουκᾷ τὸν Δουκᾶν, ὧ Δουκᾶ. Ὁμοίως κλίνονται ὁ Ρήγας, ὁ Ἀλεξᾶς, κλπ.

2) Ὁ Ἰησοῦς, τοῦ Ἰησοῦ, τῷ Ἰησοῦ, τὸν Ἰησοῦν, ὧ Ἰησοῦ.

δ) Ἑλλειπτικά

Ἑλλειπτικά κατ' ἀριθμὸν εἶναι:

1) τὰ κύρια ὀνόματα, χρησιμοποιούμενα εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν,

π. χ. Νικόλαος, Γεώργιος.

2) τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, π. χ. αἱ Ἀθῆναι, ἡ Σπάρτη.

3) τὰ ὀνόματα μερικῶν ἑορτῶν, π. χ. τὰ Χριστούγεννα, τὰ Θεοφάνεια.

4) τὰ ὀνόματα τῶν μετάλλων, π. χ. ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος.

5) ὅσα οὐσιαστικά λόγῳ τῆς σημασίας των δὲν δύνανται νὰ ἔχουν δύο ἀριθμούς, π. χ. τὸ ἔαρ, τὸ μέλι.

Ἑλλειπτικά κατὰ πτώσιν εἶναι αἱ λέξεις τὸ ὄφελος καὶ τὸ σέβας (κατ' ὀνομαστικὴν μόνον καὶ αἰτιατικὴν), τὸ χρέος (κατ' ὀνομαστικὴν, γενικὴν καὶ αἰτιατικὴν) καὶ ἡ λέξις μάλης (γενικῆς πτώσεως) εἰς τὴν φράσιν ὑπὸ μάλης (= ὑπὸ τὴν μασχάλην).

ε) Ἑτερογενῇ

Ἑτερογενῇ εἶναι ἐλάχιστα οὐσιαστικά, συνηθέστερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς:

ὁ δεσμός — οἱ δεσμοὶ καὶ τὰ δεσμὰ

ὁ πλοῦτος — τὰ πλούτη

στ) Διπλογενῇ

Διπλογενῇ εἶναι ἐλάχιστα οὐσιαστικά, συνηθέστερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς:

ὁ ζυγός καὶ τὸ ζυγόν πληθ. τὰ ζυγὰ

ὁ νῶτος καὶ τὸ νῶτον » τὰ νῶτα

τὸ μάραθρον καὶ ὁ μάραθος

20. ΑΚΛΙΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ὅρισμένα οὐσιαστικά δὲν κλίνονται καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **ἄκλιτα**. Ταῦτα εἶναι :

1) Τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, π. χ. τὸ *ἄλφα* (τοῦ ἄλφα), τὸ *βῆτα* (τοῦ βῆτα).

2) Μερικὰ ὀνόματα, προερχόμενα ἀπὸ ξένας γλώσσας, π. χ. δ' *Ἀδάμ* (τοῦ Ἀδάμ), τὸ *Πάσχα* (τοῦ Πάσχα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

21. ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΘΕΤΟΝ· ΓΕΝΙΚΑ.

Ὁ ἐπιμελής μαθητής, ἡ ἐπιτυχὴς ἐξέτασις, τὸ θερμὸν φαγητόν.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν χαρακτηριστικὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ, ἢτοι ποιότητα ἢ ιδιότητα αὐτοῦ, λέγονται **ἐπίθετα**.

Τὰ ἐπίθετα διαιροῦνται εἰς :

- α) **τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα,**
- β) **τριγενῆ καὶ δικατάληκτα,**
- γ) **διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα.**

1) **Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα** ἐπίθετα εἶναι ὅσα ἔχουν τρία γένη καὶ τρεῖς καταλήξεις, μίαν διὰ τὸ ἄρσενικόν, μίαν διὰ τὸ θηλυκόν καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον, π. χ. *καλός, καλή, καλόν*.

2) **Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα** ἐπίθετα εἶναι ὅσα ἔχουν τρία γένη καὶ δύο καταλήξεις, μίαν διὰ τὸ ἄρσενικόν καὶ τὸ θηλυκόν καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον, π. χ. ὁ *ἐπιμελής, ἡ ἐπιμελής, τὸ ἐπιμελές*.

3) **Διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα** ἐπίθετα εἶναι ὅσα ἔχουν δύο γένη καὶ μίαν κατάληξιν, π. χ. ὁ *βλάξ, ἡ βλάξ*.

***Άσκησις :** Γράψατε τὸ θηλυκόν καὶ τὸ οὐδέτερον τῶν κάτωθι ἐπιθέτων καὶ συνδέσατέ τα μὲ ἓνα κατάλληλον οὐσιαστικόν : *τολμηρός, ἀνδρεῖος, ὑψηλός, ἔνδοξος, εὐπορος, βάρβαρος*. Γράψατε δύο ἐπίθετα διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα.

22. ΕΠΙΘΕΤΑ Β' ΚΛΙΣΕΩΣ

Ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως (δευτερόκλιτα) εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ ἄρσενικόν καὶ τὸ οὐδέτερον κλίνεται κατὰ τὴν β' κλίσιν.

I. Τρικατάληκτα ἀσυναίρετα τῆς β' κλίσεως.

ὁ δίκαιος,	ἡ δικαία,	τὸ δίκαιον
ὁ ἅγιος,	ἡ ἁγία,	τὸ ἅγιον
ὁ πιστός,	ἡ πιστή,	τὸ πιστόν
ὁ ψυχρός,	ἡ ψυχρά,	τὸ ψυχρόν

Κλίσις ἐπιθέτου ὁ τίμιος.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

	Ἀρσενικὸν	Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Ὄν.	ὁ τίμι-ος	ἡ τίμι-α	τὸ τίμι-ον
Γεν.	τοῦ τίμι-ου	τῆς τίμι-ας	τοῦ τίμι-ου
Δοτ.	τῷ τίμι-ῳ	τῇ τίμι-ᾱ	τῷ τίμι-ῳ
Αἰτ.	τὸν τίμι-ον	τὴν τίμι-αν	τὸ τίμι-ον
Κλ.	ὦ τίμι-ε	ὦ τίμι-α	ὦ τίμι-ον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ τίμι-οι	αἱ τίμι-αι	τὰ τίμι-α
Γεν.	τῶν τίμι-ων	τῶν τίμι-ων	τῶν τίμι-ων
Δοτ.	τοῖς τίμι-οις	ταῖς τίμι-αις	τοῖς τίμι-οις
Αἰτ.	τούς τίμι-ους	τάς τίμι-ας	τὰ τίμι-α
Κλ.	ὦ τίμι-οι	ὦ τίμι-αι	ὦ τίμι-α

Παρατηρήσεις

1) Τὸ θηλυκὸν τῶν τρικατάληκτων ἀσυναιρέτων ἐπιθέτων τῆς β' κλίσεως λήγει εἰς -η, π. χ. πιστός — πιστή, σοφός — σοφή· ἂν ὁμοῦς πρὸ τῆς καταλήξεως -ος τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχῃ φωνῇεν ἡ ρ, τότε τὸ θηλυκὸν λήγει εἰς -α μακρόν, π. χ. νέος — νέα, ψυχρός — ψυχρά. (Ἐξαιρεῖται τὸ ὄγδοος — ὄγδοή).

2) Τὸ θηλυκὸν τῶν τρικατάληκτων ἀσυναιρέτων ἐπιθέτων τῆς β' κλίσεως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζεται ὅπου καὶ τὸ ἀρσενικόν, π. χ. ἅγιοι — ἁγίων = ἁγίαι — ἁγίων.

***Ἀσκησις:** Κλίνετε τὰ ἐπίθετα ὁ ἅγιος, ὁ ξηρὸς, ὁ πτωχὸς καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

II. Τρικατάληκτα συνηρημένα τῆς β' κλίσεως

*Ο χρυσοῦς (χρύσε-ος), ἡ χρυσῇ (χρυσέ-α), τὸ χρυσοῦν (χρύσειον).

*Ο ἀργυροῦς (ἀργύρε-ος), ἡ ἀργυρᾷ (ἀργυρέ-α), τὸ ἀργυροῦν (ἀργύρεον).

Κλίσις τοῦ ἐπιθέτου ὁ χρυσοῦς.

*Ε ν ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

*Αρσενικόν

Θηλυκόν

Ὀν.	ὁ	χρυσοῦς (χρύσε-ος)	ἡ	χρυσῇ (χρυσέ-α)
Γεν.	τοῦ	χρυσοῦ	τῆς	χρυσῆς
Δοτ.	τῷ	χρυσῷ	τῇ	χρυσῇ
Αἰτ.	τὸν	χρυσοῦν	τὴν	χρυσῇν

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὀν.	οἱ	χρυσοῖ (χρύσε-οι)	αἱ	χρυσαῖ (χρυσέ-αι)
Γεν.	τῶν	χρυσῶν	τῶν	χρυσῶν
Δοτ.	τοῖς	χρυσοῖς	ταῖς	χρυσαῖς
Αἰτ.	τούς	χρυσοῦς	τάς	χρυσᾶς

*Ε ν ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

Οὐδέτερον

Ὀν.	τὸ	χρυσοῦν (χρύσε-ον)	τὰ	χρυσᾶ (χρύσε-α)
Γεν.	τοῦ	χρυσοῦ	τῶν	χρυσῶν
Δοτ.	τῷ	χρυσῷ	τοῖς	χρυσοῖς
Αἰτ.	τὸ	χρυσοῦν	τὰ	χρυσᾶ

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς

1) Τὸ θηλυκὸν τῶν τρικατάληκτων συνηρημένων ἐπιθέτων τῆς β' κλίσεως λήγει εἰς -ῆ, π. χ. *χαλκοῦς* — *χαλκῇ*· ἂν ὅμως πρὸ τῆς καταλήξεως -οῦς τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχῃ φωνῇεν ἡ ρ, τότε τὸ θηλυκὸν λήγει εἰς -α, π. χ. *ἀργυροῦς* — *ἀργυρᾶ*.

2) Τὰ τρικατάληκτα συνηρημένα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως κλίνονται ὡς ἐξῆς: Τὰ μὲν ἀρσενικά καὶ οὐδέτερα ὅπως τὰ συνηρημένα ἀρσενικά καὶ οὐδέτερα οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως, τὰ δὲ θηλυκὰ ὅπως τὰ συνηρημένα θηλυκὰ οὐσιαστικά τῆς α' κλίσεως.

*Ασκήσις: Κλίνετε τὰ ἐπίθετα χαλκοῦς καὶ σιδηροῦς καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

III. Δ ι κ α τ ά λ η κ τ α ἀ σ υ ν ν α ῖ ρ ε τ α τ ῆ ς β' κ λ ί σ ε ω ς

ὁ ἔνδοξος	—	ἡ ἔνδοξος	—	τὸ ἔνδοξον
ὁ φρόνιμος	—	ἡ φρόνιμος	—	τὸ φρόνιμον
ὁ βάρβαρος	—	ἡ βάρβαρος	—	τὸ βάρβαρον

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐκ τῶν εἰς **-ος** ἐπιθέτων δικατάληκτα εἶναι :

α) τὰ περισσότερα ἐκ τῶν συνθέτων ἐπιθέτων εἰς **-ος**, π. χ. ἀθά-
νατος, ἐπί-μαχος, περί-φημος.

β) ἐκ τῶν ἁπλῶν μερικὰ λήγοντα εἰς **-ειος**, **-ιος** ἢ **-ιμος** π. χ. ἐπι-
τήδειος, γενέθλιος, χρήσιμος.

γ) τὰ ἐπίθετα **βάνανσος**, **βάρβαρος**, **ἡμερος**, **ἥρεμος**, **ἥσυχος**,
κίβδηλος, **χέρσος**.

Π α ρ α τ ῆ ρ η σ ι ς

Τὰ δικατάληκτα ἀσυναίρετα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως κλίνονται
ὅπως τὰ οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως.

Ἀσκησις: Κλίνετε τὰ ἐπίθετα : ὁ εὐφορος, ὁ χρήσιμος, ὁ ἥσυχος καὶ
εἰς τὰ τρία γένη.

IV. Δ ι κ α τ ᾱ λ η κ τ α σ υ ν η ρ η μ ῆ ν α τ ῆ ς β ' κ λ ί σ ε ω ς

ὁ εὐπλους — ἡ εὐπλους — τὸ εὐπλουν
ὁ ἄχρους — ἡ ἄχρους — τὸ ἄχρουν

Κλίσις ἐπιθέτου ὁ εὐπλους.

Ἑ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν

			Οὐδέτερον
Ὀν.	ὁ	ἡ εὐπλους (εὐπλο-ος)	τὸ εὐπλουν (εὐπλο-ον)
Γεν.	τοῦ	τῆς εὐπλου (εὐπλό-ου)	τοῦ εὐπλου (εὐπλό-ου)
Δοτ.	τῷ	τῇ εὐπλῳ (εὐπλό-ῳ)	τῷ εὐπλῳ (εὐπλό-ῳ)
Αἰτ.	τὸν	τὴν εὐπλουν (εὐπλο-ον)	τὸ εὐπλουν (εὐπλο-ον)

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν

			Οὐδέτερον
Ὀν.	οἱ	αἱ εὐπλοι (εὐπλο-οι)	τὰ εὐπλο-α
Γεν.	τῶν	τῶν εὐπλων (εὐπλό-ων)	τῶν εὐπλων (εὐπλό-ων)
Δοτ.	τοῖς	ταῖς εὐπλοῖς (εὐπλό-οις)	τοῖς εὐπλοῖς (εὐπλό-οις)
Αἰτ.	τούς	τάς εὐπλους (εὐπλό-ους)	τὰ εὐπλο-α

Π α ρ α τ ῆ ρ ῆ σ ε ι ς

1) Τὰ δικατάληκτα συνηρημένα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως κλίνονται
ὅπως τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως.

2) Τὸ **-οα** τοῦ πληθυντικοῦ τῶν οὐδετέρων μένει ἀσυναίρετον π. χ.
τὰ εὐπλοα, τὰ ἄχροα.

3) Ἡ ἐκ συναιρέσεως προερχομένη κατάληξις **οι** τῆς ὀνομαστικῆς

τοῦ πληθυντικοῦ ὡς πρὸς τὸν τονισμόν λαμβάνεναί ὡς βραχεῖα, π. χ. εὐπλοῖ, εὖνοι.

Ἄσκησις: Κλίνετε τὸ ἐπίθετον ὁ εὖνους καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

23. ΕΠΙΘΕΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ

Ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως (τριτόκλιτα) εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ ἄρσενικὸν καὶ τὸ οὐδέτερον κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσιν.

Τὰ ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως διακρίνονται εἰς φωνηεντόληκτα καὶ συμφωνόληκτα.

I. Φωνηεντόληκτα. Τρικατάληκτα

α) Παραδείγματα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

	ἄρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Ὅν.	ὁ βαθὺς	ἡ βαθεῖ-α	τὸ βαθὺ
Γεν.	τοῦ βαθέ-ος	τῆς βαθεῖ-ας	τοῦ βαθέ-ος
Δοτ.	τῷ βαθεῖ	τῇ βαθεῖ-α	τῷ βαθεῖ
Αἰτ.	τὸν βαθὺ-ν	τὴν βαθεῖ-αν	τὸ βαθὺ
Κλ.	ὦ βαθὺ	ὦ βαθεῖ-α	ὦ βαθὺ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ βαθεῖς	αἱ βαθεῖ-αι	τὰ βαθέ-α
Γεν.	τῶν βαθέ-ων	τῶν βαθει-ῶν	τῶν βαθέ-ων
Δοτ.	τοῖς βαθέ-σι	ταῖς βαθεῖ-αις	τοῖς βαθέ-σι
Αἰτ.	τούς βαθεῖς	τάς βαθεῖ-ας	τὰ βαθέ-α
Κλ.	ὦ βαθεῖς	ὦ βαθεῖ-αι	ὦ βαθέ-α

β) Παρατηρήσεις

1) Τὰ εἰς -υς, -εῖα, -υ τριτόκλιτα ἐπίθετα ἔχουν δύο θέματα, τὸ ἐν εἰς -υ καὶ τὸ ἄλλο εἰς -ε. Ἀπὸ τὸ θέμα εἰς -υ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ, ἀπὸ δὲ τὸ θέμα εἰς -ε τὰς ἄλλας πτώσεις.

2) Κατὰ τὴν κλίσιν συναιροῦν τὸ ε + ι καὶ τὸ ε + ε εἰς ει, π. χ. βαθέ-ι = βαθεῖ, βαθέ-εσ = βαθεῖς. Τὸ οὐδέτερον τοῦ ἐπιθέτου ἡμισυς συναιρεῖ συνήθως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὸ εα εἰς η, π. χ. ἡμίσεα = ἡμίση.

Ἄσκησις: Κλίνετε τὰ ἐπίθετα γλυκὺς καὶ βαρὺς καὶ εἰς τὰ τρία γένη

II. Συμφωνόληκτα

Τὰ συμφωνόληκτα τριτόκλητα ἐπίθετα διαιροῦνται εἰς: α) ἄφω-
νόληκτα, β) ἐνρινόληκτα καὶ ὑγρόληκτα καὶ γ) σιγμόληκτα.

α) Ἀφωνόληκτα

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀφωνολήκτων περιλαμβάνονται ἐπίθετα
τρικατάληκτα, δικατάληκτα καὶ μονοκατάληκτα.

1) Ἀφωνόληκτα τρικατάληκτα

αα) εἰς -ας, -ασα, -αν

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Θηλυκὸν		Οὐδέτερον	
Ὀν.	ὁ	πᾶς	ἡ	πᾶσ-α	τὸ	πᾶν
Γεν.	τοῦ	παντ-ὸς	τῆς	πάσ-ης	τοῦ	παντ-ὸς
Δοτ.	τῷ	παντ-ὶ	τῇ	πάσ-ῃ	τῷ	παντ-ὶ
Αἰτ.	τὸν	πάντ-α	τὴν	πᾶσ-αν	τὸ	πᾶν
Κλ.	ὃ	πᾶς	ὃ	πᾶσ-α	ὃ	πᾶν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	πάντ-ες	αἱ	πᾶσ-αι	τὰ	πάντ-α
Γεν.	τῶν	πάντ-ων	τῶν	πασ-ῶν	τῶν	πάντ-ων
Δοτ.	τοῖς	πᾶσι	ταῖς	πάσ-αις	τοῖς	πᾶσι
Αἰτ.	τοὺς	πάντ-ας	τὰς	πάσ-ας	τὰ	πάντ-α
Κλ.	ὧ	πάντ-ες	ὧ	πᾶσ-αι	ὧ	πάντ-α

* Ἀσκησις : Κλίνετε τὸ ἐπίθετον ἅπας καὶ εἰς τὰ τρία γέννη.

ββ) εἰς -εις, -εσσα, -εν

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

	Ἀρσενικὸν		Θηλυκὸν		Οὐδέτερον	
Ὀν.	ὁ	χαρίεις	ἡ	χαρίεσσ-α	τὸ	χαρίεν
Γεν.	τοῦ	χαρίεντ-ος	τῆς	χαριέσσ-ης	τοῦ	χαρίεντ-ος
Δοτ.	τῷ	χαρίεντ-ι	τῇ	χαριέσσ-ῃ	τῷ	χαρίεντ-ι
Αἰτ.	τὸν	χαρίεντ-α	τὴν	χαρίεσσ-αν	τὸ	χαρίεν
Κλ.	ὃ	χαρίεν	ὃ	χαρίεσσ-α	ὃ	χαρίεν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	χαρίεντ-ες	αἱ	χαρίεσσ-αι	τὰ	χαρίεντ-α
Γεν.	τῶν	χαριέντ-ων	τῶν	χαριεσσ-ῶν	τῶν	χαριέντ-ων
Δοτ.	τοῖς	χαρίεσι	ταῖς	χαριέσσ-αις	τοῖς	χαρίεσι
Αἰτ.	τοὺς	χαρίεντ-ας	τὰς	χαριέσσ-ας	τὰ	χαρίεντ-α
Κλ.	ὧ	χαρίεντ-ες	ὧ	χαρίεσσ-αι	ὧ	χαρίεντ-α

Ἄσκησις : Κλίνετε τὸ ἐπίθετον ἄστερόεις καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

γγ) εἰς -ων -ουσα -ον

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

	Ἀρσενικὸν	Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Ὀν.	ἐκὼν	ἐκοῦσ-α	ἐκὼν
Γεν.	ἐκόντ-ος	ἐκούσ-ης	ἐκόντ-ος
Δοτ.	ἐκόντ-ι	ἐκούσ-η	ἐκόντ-ι
Αἰτ.	ἐκόντ-α	ἐκοῦσ-αν	ἐκὼν
Κλ.	ἐκὼν	ἐκοῦσ-α	ἐκὼν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ἐκόντ-ες	ἐκοῦσ-αι	ἐκόντ-α
Γεν.	ἐκόντ-ων	ἐκουσ-ῶν	ἐκόν-των
Δοτ.	ἐκοῦσι	ἐκούσ-αις	ἐκοῦσι
Αἰτ.	ἐκόντ-ας	ἐκούσ-ας	ἐκόντ-α
Κλ.	ἐκόντ-ες	ἐκοῦσ-αι	ἐκόντ-α

Ἄσκησις : Κλίνετε τὸ ἐπίθετον ἄκων καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

2) Ἀφωνόληκτα δικατάληκτα.

αα) εἰς -ις -ι (γεν. -ιδος ἢ -ιτος)

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

	Ἀρσενικὸν—θηλυκὸν				Οὐδέτερον		
Ὀν.	ὁ	ἡ	εὐέλπις	εὐχαρίς	τὸ	εὐέλπι	εὐχαρί
Γεν.	τοῦ	τῆς	εὐέλπιδ-ος	εὐχαρίτ-ος	τοῦ	εὐέλπιδ-ος	εὐχαρίτ-ος
Δοτ.	τῷ	τῇ	εὐέλπιδ-ι	εὐχαρίτ-ι	τῷ	εὐέλπιδ-ι	εὐχαρίτ-ι
Αἰτ.	τὸν	τὴν	εὐέλπιν	εὐχαρίν	τὸ	εὐέλπι	εὐχαρί
Κλ.	ὦ	ὦ	εὐέλπι	εὐχαρί	ὦ	εὐέλπι	εὐχαρί

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	αἱ	εὐέλπιδ-ες	εὐχαρίτ-ες	τὰ	εὐέλπιδ-α	εὐχαρίτ-α
Γεν.	τῶν	τῶν	εὐελπίδ-ων	εὐχαρίτ-ων	τῶν	εὐελπίδ-ων	εὐχαρίτ-ων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	εὐέλπισι	εὐχαρίσι	τοῖς	εὐέλπισι	εὐχαρίσι
Αἰτ.	τοὺς	τὰς	εὐέλπιδ-ας	εὐχαρίτ-ας	τὰ	εὐέλπιδ-α	εὐχαρίτ-α
Κλ.	ὦ	ὦ	εὐέλπιδ-ες	εὐχαρίτ-ες	ὦ	εὐέλπιδ-α	εὐχαρίτ-α

Σημείωσις. Δικατάληκτα σύνθετα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως, τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι τριτόκλιτον ἀφωνόληκτον οὐσιαστικόν, κλί-

νονται ὅπως καὶ τὸ δευτέρον συνθετικὸν των, π. χ. ὁ ἡ δίπους, τὸ δίπουν, ὁ ἡ μονόδους, τὸ μονόδουν.

Ἀσκησις: Κλίνετε τὰ ἐπίθετα ὁ φιλόπατρις, ὁ ἄχαρις καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

3) Ἀφωνόληκτα μονοκατάληκτα (διγενῆ)

Τὰ συνηθέστερα διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως εἶναι τὰ ἑξῆς:

1)	ὁ	ἡ	ἄρπαξ	(γεν. τοῦ τῆς ἄρπαγ-ος)
2)	ὁ	ἡ	βλάξ	(γεν. τοῦ τῆς βλακ-ος)
3)	ὁ	ἡ	ἄπαις	(γεν. τοῦ τῆς ἄπαιδ-ος)
4)	ὁ	ἡ	φυγὰς	(γεν. τοῦ τῆς φυγάδ-ος)
5)	ὁ	ἡ	πένης	(γεν. τοῦ τῆς πένητ-ος)
6)	ὁ	ἡ	πλάνης	(γεν. τοῦ τῆς πλάνητ-ος).

β) Ἐνρινόληκτα καὶ ὑγρόληκτα.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐνρινολήκτων καὶ ὑγρολήκτων ἐπιθέτων τῆς γ' κλίσεως περιλαμβάνονται ἐπίθετα τρικατάληκτα, δικατάληκτα καὶ μονοκατάληκτα.

1. Τρικατάληκτα

Ἐ ν ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

	Ἀρσενικὸν	Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Ὅν.	ὁ μέλας	ἡ μέλαιν-α	τὸ μέλαν
Γεν.	τοῦ μέλαν-ος	τῆς μελαίν-ης	τοῦ μέλαν-ος
Δοτ.	τῷ μέλαν-ι	τῇ μελαίν-η	τῷ μέλαν-ι
Αἰτ.	τὸν μέλαν-α	τὴν μέλαιν-αν	τὸ μέλαν
Κλ.	ὦ μέλαν	ὦ μέλαιν-α	ὦ μέλαν

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς

	Ἄρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ὅν.	οἱ μέλαν-ες	αἱ μέλαιν-αι	τὰ μέλαν-α
Γεν.	τῶν μελάν-ων	τῶν μελαιν-ῶν	τῶν μελάν-ων
Δοτ.	τοῖς μέλασι	ταῖς μελαίν-αις	τοῖς μέλασι
Αἰτ.	τοὺς μελάν-ας	τὰς μελαίν-ας	τὰ μέλαν-α
Κλ.	ὦ μέλαν-ες	ὦ μέλαιν-αι	ὦ μέλαν-α

Ἀσκησις: Κλίνετε τὸ ἐπίθετον τάλας καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

2. Δικατάληκτα

αα) Εἰς -ων, -ον

*Ε ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

	*Ἀρσενικόν	—	Θηλυκόν		Οὐδέτερον
*Ον.	ὁ	ἡ	εὐγνώμων	τὸ	εὐγνώμον
Γεν.	τοῦ	τῆς	εὐγνώμον-ος	τοῦ	εὐγνώμον-ος
Δοτ.	τῷ	τῇ	εὐγνώμον-ι	τῷ	εὐγνώμον-ι
Αἰτ.	τόν	τήν	εὐγνώμον-α	τὸ	εὐγνώμον
Κλ.	ὦ	ὦ	εὐγνώμον	ὦ	εὐγνώμον

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

*Ον.	οἱ	αἱ	εὐγνώμον-ες	τὰ	εὐγνώμον-α
Γεν.	τῶν	τῶν	εὐγνώμόν-ων	τῶν	εὐγνώμόν-ων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	εὐγνώμοσι	τοῖς	εὐγνώμοσι
Αἰτ.	τούς	τάς	εὐγνώμον-ας	τὰ	εὐγνώμον-α
Κλ.	ὦ	ὦ	εὐγνώμον-ες	ὦ	εὐγνώμον-α

*Ἀσκησις: Κλίνετε τὰ ἐπίθετα ὁ εὐδαίμων καὶ ὁ εὐσχήμων καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

ββ) Εἰς -ην, -εν

*Ε ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

	*Ἀρσενικόν	—	Θηλυκόν		Οὐδέτερον
*Ον.	ὁ	ἡ	ἄρρεν	τὸ	ἄρρεν
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἄρρεν-ος	τοῦ	ἄρρεν-ος
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἄρρεν-ι	τῷ	ἄρρεν-ι
Αἰτ.	τόν	τήν	ἄρρεν-α	τὸ	ἄρρεν
Κλ.	ὦ	ὦ	ἄρρεν	ὦ	ἄρρεν

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

*Ον.	οἱ	αἱ	ἄρρεν-ες	τὰ	ἄρρεν-α
Γεν.	τῶν	τῶν	ἄρρεν-ων	τῶν	ἄρρεν-ων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἄρρεσι	τοῖς	ἄρρεσι
Αἰτ.	τούς	τάς	ἄρρεν-ας	τὰ	ἄρρεν-α
Κλ.	ὦ	ὦ	ἄρρεν-ες	ὦ	ἄρρεν-α

γγ) Εἰς -ωρ, -ορ

*Ε ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

*Ον.	ὁ	ἡ	ἄπατορ	τὸ	ἄπατορ
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἄπατορ-ος	τοῦ	ἄπατορ-ος
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἄπατορ-ι	τῷ	ἄπατορ-ι
Αἰτ.	τόν	τήν	ἄπατορ-α	τὸ	ἄπατορ
Κλ.	ὦ	ὦ	ἄπατορ	ὦ	ἄπατορ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	οἱ	αἱ	ἀπάτορ-ες	τὰ	ἀπάτορ-α
Γεν.	τῶν	τῶν	ἀπατόρ-ων	τῶν	ἀπατόρ-ων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἀπάτορ-σι	τοῖς	ἀπάτορ-σι
Αἰτ.	τοὺς	τὰς	ἀπάτορ-ας	τὰ	ἀπάτορ-α
Κλ.	ὧ	ὧ	ἀπάτορ-ες	ὧ	ἀπάτορ-α

3. Μονοκατάληκτα

Συνήθη μακροκατάληκτα ὑγρόληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως εἶναι τὰ ἑξῆς :

ὁ,	ἡ	μάκαρ	(γεν. τοῦ, τῆς μάκαρος)
ὁ,	ἡ	μακρόχειρ	(γεν. τοῦ, τῆς μακρόχειρος).

γ) Σιγμόληκτα

Πάντα τὰ σιγμόληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως εἶναι δικατάληκτα.

Παραδείγματα

Ἑνικός ἀριθμός

	Ἀρσενικόν — Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ὀν.	ὁ ἡ εὐσεβῆς	τὸ εὐσεβές
Γεν.	τοῦ τῆς εὐσεβοῦς	τοῦ εὐσεβοῦς
Δοτ.	τῷ τῇ εὐσεβεῖ	τῷ εὐσεβεῖ
Αἰτ.	τὸν τὴν εὐσεβῇ	τὸ εὐσεβές
Κλ.	ὧ ὧ εὐσεβές	ὧ εὐσεβές

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	οἱ αἱ εὐσεβεῖς	τὰ εὐσεβῇ
Γεν.	τῶν τῶν εὐσεβῶν	τῶν εὐσεβῶν
Δοτ.	τοῖς ταῖς εὐσεβέσι	τοῖς εὐσεβέσι
Αἰτ.	τοὺς τὰς εὐσεβεῖς	τὰ εὐσεβῇ
Κλ.	ὧ ὧ εὐσεβεῖς	ὧ εὐσεβῇ

Παρατηρήσεις

1) Τὰ εἰς -ης, -ες ἐπίθετα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ σιγμόληκτα οὐσιαστικά τῆς γ' κλίσεως. Ἀποβάλλουν τὸ σ ὅταν τοῦτο εὐρίσκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων καὶ συναιροῦσι ταῦτα μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ σ, π. χ. εὐσεβέσ-ος — εὐσεβέος — εὐσεβοῦς.

2) Τὰ εἰς -ης, -ες ἐπίθετα σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ὁμοίαν μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν.

3) Τὰ εἰς -ης, -ες βαρύτερα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως ἀναβιβάζουν

τὸν τόνον εἰς τὴν ἐνικὴν κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ εἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ οὐδετέρου, π. χ. ὁ ἡ *συνήθης* — ὦ *σύνηθες* — τὸ *σύνηθες*. Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς *-ηρης* καὶ εἰς *-ώδης*, π. χ. ὁ ἡ *ξιφήρης* — ὦ *ξιφήρες* — τὸ *ξιφήρες*, ὁ ἡ *δασώδης* — ὦ *δασώδες* — τὸ *δασώδες*.

4) Τὰ εἰς *-ης, -ες* βαρύντονα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγοῦσης, παρὰ τὸν κανόνα, π. χ. *τῶν συνήθων* (συνηθέσ-ων — συνηθέ-ων), *τῶν πλήρων* (πληρέσ-ων — πληρέ-ων),

Ἄσκησις: Κλίνετε τὰ ἐπίθετα ὁ εὐφυής, ὁ αὐθάδης καὶ ὁ εὐώδης εἰς τὰ τρία γένη.

Γενικὴ παρατήρησις περὶ τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων γ' κλίσεως.

Τὸ *-α* τοῦ θηλυκοῦ τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων τῆς γ' κλίσεως εἶναι βραχύ, π. χ. *πᾶσα, ἐκοῦσα, βαθεῖα*.

24. ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Ὅρισμένα ἐπίθετα κλίνονται ἀνωμάλως. Τὰ συνηθέστερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς:

ὁ μέγας,	ἡ μεγάλη,	τὸ μέγα	(θέμα μεγα- καὶ μεγαλο-)
ὁ πολὺς,	ἡ πολλή,	τὸ πολὺ	(θέμα πολυ- καὶ πολλο-)
ὁ πρᾶος,	ἡ πρᾶεῖα,	τὸ πρᾶον	(θέμα πραο- καὶ πρᾶε-)

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

	Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ὄν.	ὁ μέγας	ἡ μεγάλ-η	τὸ μέγα
Γεν.	τοῦ μεγάλ-ου	τῆς μεγάλ-ης	τοῦ μεγάλ-ου
Δοτ.	τῷ μεγάλ-ῳ	τῇ μεγάλ-ῃ	τῷ μεγάλ-ῳ
Αἰτ.	τὸν μέγα-ν	τὴν μεγάλ-ην	τὸ μέγα
Κλ.	ὦ μέγα (ἢ μεγάλ-ε)	ὦ μεγάλ-η	ὦ μέγα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

	Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ὄν.	οἱ μεγάλ-οι	αἱ μεγάλ-αι	τὰ μεγάλ-α
Γεν.	τῶν μεγάλ-ων	τῶν μεγάλ-ων	τῶν μεγάλ-ων
Δοτ.	τοῖς μεγάλ-οις	ταῖς μεγάλ-αῖς	τοῖς μεγάλ-οις
Αἰτ.	τοὺς μεγάλ-ους	τάς μεγάλ-ας	τὰ μεγάλ-α
Κλ.	ὦ μεγάλ-οι	ὦ μεγάλ-αι	ὦ μεγάλ-α

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	πολὺς	ἡ	πολλή	τὸ	πολὺ
Γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ
Δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ
Αἰτ.	τὸν	πολὺν	τὴν	πολλήν	τὸ	πολὺ
Κλ.	ὧ	πολὺ	ῶ	πολλή	ῶ	πολὺ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	πολλοὶ	αἱ	πολλαὶ	τὰ	πολλὰ
Γεν.	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
Δοτ.	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
Αἰτ.	τούς	πολλοὺς	τάς	πολλὰς	τὰ	πολλὰ
Κλ.	ὧ	πολλοὶ	ῶ	πολλαὶ	ῶ	πολλὰ

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	πραῶς	ἡ	πραεῖα	τὸ	πραῶν
Γεν.	τοῦ	πραοῦ	τῆς	πραείας	τοῦ	πραοῦ
Δοτ.	τῷ	πράφ	τῇ	πραεῖα	τῷ	πράφ
Αἰτ.	τὸν	πραῶν	τὴν	πραεῖαν	τὸ	πραῶν
Κλ.	ὧ	πραῖε	ῶ	πραεῖα	ῶ	πραῶν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	πραῶι	αἱ	πραεῖαι	τὰ	πραέα
Γεν.	τῶν	πραέων	τῶν	πραεῖων	τῶν	πραέων
Δοτ.	τοῖς	πραέσι	ταῖς	πραεῖαις	τοῖς	πραέσι
Αἰτ.	τούς	πραοὺς	τάς	πραείας	τὰ	πραέα
Κλ.	ὧ	πραῶι	ῶ	πραεῖαι	ῶ	πραέα

Ἄσκησις: Προσθέσατε καταλλήλως ἐν τῶν ἀνωτέρω τριῶν ἐπιθέτων εἰς τὰ ἐξῆς οὐσιαστικά: ὁ — Ἀλέξανδρος, τοῦ — πολέμου, ἡ — ἀγορά, τὰ — ἔργα, ὁ — ὕψους, αἱ — ἀσχολίαι, τὰ — μαθήματα, ὁ — χαρακτήρ, ἡ — φύσις, τὰ — παιδία.

25. ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Ὁ σίδηρος εἶναι **σκληρός**.

Ὁ σίδηρος εἶναι **σκληρότερος** τοῦ μολύβδου.

Ὁ ἀδάμας εἶναι **σκληρότατος**.

Τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς βαθμούς: τὸν θετικόν, τὸν συγκριτικόν καὶ τὸν ὑπερθετικόν.

Ὅταν τὸ ἐπίθετον φανερώνη ἀπλῶς τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα τοῦ

οὐσιαστικοῦ, λέγεται ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ ἢ **θετικόν**. Π. χ. ὁ Γεώργιος εἶναι δίκαιος.

Ὅταν τὸ ἐπίθετον φανερώνῃ ὅτι ἀπὸ δύο οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν κοινὴν τὴν ὑπ' αὐτῶν δηλουμένην ιδιότητα ἢ ποιότητα, τὸ ἐν ἔξῃ αὐτὴν εἰς ἀνώτερον βαθμὸν, λέγεται ἐπίθετον συγκριτικοῦ βαθμοῦ ἢ **συγκριτικόν**, π. χ. ὁ Γεώργιος εἶναι δικαιότερος τοῦ Δημητρίου.

Ὅταν τὸ ἐπίθετον φανερώνῃ ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ἔχει μίαν ιδιότητα εἰς ἀνώτατον βαθμὸν, εἴτε αὐτὸ κατ' ἑαυτό, εἴτε ἐν συγκρίσει πρὸς πάντα τὰ ἄλλα ὁμοειδῆ ὄντα, λέγεται ἐπίθετον ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ ἢ **ὑπερθετικόν**, π. χ. ὁ Ἀριστείδης ἦτο δικαιοτάτος. Ἡ θεσσαλικὴ πεδιάς εἶναι ἡ μεγίστη τῶν πεδιάδων τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ συγκριτικὸν καὶ ὑπερθετικὸν ἐνὸς ἐπιθέτου λέγονται **παραθετικά** τοῦ ἐπιθέτου.

Καταλήξεις τῶν παραθετικῶν εἶναι :

α) Διὰ τὸ συγκριτικὸν **-τερος, -τέρα, -τερον**.

β) Διὰ τὸ ὑπερθετικὸν **-τατος, -τάτη, -τατον**.

Τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην εἰς τὸ θέμα τοῦ θετικοῦ (τοῦ ἀρσενικοῦ γένους) τῶν παραθετικῶν καταλήξεων, π.χ. σκληρὸς (θέμα σκληρο-), σκληρό-τερος, σκληρό-τατος.

Τὰ παραθετικά σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς, ἥτοι τὸ μὲν συγκριτικὸν μὲ τὸ ἐπίρρημα «*περισσότερον*» καὶ τὸ θετικὸν τοῦ ἐπιθέτου, τὸ δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὸ «*πάρα πολὺν*» καὶ τὸ θετικὸν τοῦ ἐπιθέτου, π. χ. σοφὸς — περισσότερον σοφὸς — πάρα πολὺν σοφός.

ΤΟΥ Α) Παραθετικά ἐπιθέτων εἰς -ος

Θετικόν	Συγκριτικόν	Ὑπερθετικόν
νέος	νεώτερος	νεώτατος
γενναῖος	γενναιότερος	γενναιότατος
ἐνδοξος	ἐνδοξότερος	ἐνδοξότατος
πλούσιος	πλουσιώτερος	πλουσιώτατος
γλυκὺς	γλυκύτερος	γλυκύτατος

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς

1) Ὁ χαρακτήρ **-ο** τῶν δευτεροκλίτων ἐπιθέτων πρὸ τῶν καταλήξεων **-τερος** καὶ **-τατος** μένει ἀμετάβλητος ἂν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρά, π. χ. ζωηρὸς—ζωηρότερος—ζωηρότατος, ἐνδοξος—ἐνδοξότερος—ἐνδοξότατος· ἄλλως ὁ χαρακτήρ **ο** ἐκτείνεται εἰς **ω**, π. χ. σοφὸς—σοφώτερος—σοφώτατος.

2) Τὰ εἰς **-ιος, -ικος, -ιμος** καὶ **-ινος** ἐπίθετα ἔχουν τὸ δίδυχρονον

τῆς παραληγούσης ι βραχύ, π. χ. πλούσιος — πλουσιώτερος, λογικός — λογικώτερος, χρήσιμος — χρησιμώτερος, ὄξινος — ὄξινώτερος.

3) Ἐκ τῶν εἰς -ος ἐπιθέτων ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρὸν τὰ λήγοντα εἰς -τιμος (πολύτιμος — πολυτιμότερος), -θυμος (εὐθυμος — εὐθυμότερος), -ψυχος (εὐψυχος — εὐψυχότερος), -λυπος (περίλυπος — περιλυπότερος) -νίκος (φιλονίκος — φιλονικότερος) καὶ -κινδυνος (ἐπικίνδυνος — ἐπικινδυνότερος). Ἐπίσης τὰ ἐπίθετα ἰσχυρὸς (ἰσχυρότερος), ἀνιαρὸς (ἀνιαρότερος), τρανὸς (τρανότερος), λιτὸς (λιτότερος), φλύαρος (φλυαρότερος).

* Ἀσκήσις: Σχηματίσατε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων: λευκός, ὑψηλός, ξηρός, σεμνός, τίμιος, φρόνιμος, ἠθικός, δύσθυμος, ἄλυπος, ταχύς.

β) Παραθετικά ἐπιθέτων εἰς -ης, -ων, -εις, ους.

ὕγιης	—	ὕγιέστερος	—	ὕγιέστατος
εὐδαίμων	—	εὐδαιμονέστερος	—	εὐδαιμονέστατος
χαρίεις	—	χαριέστερος	—	χαριέστατος

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς

Τὰ εἰς -ης, γεν. -ους, τὰ εἰς -ων, γεν. -ονος καὶ τὰ εἰς -εις, γεν. -εντος ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά εἰς -έστερος καὶ -έστατος.

2) Τὸ ἐπίθετον ἀπλοῦς καὶ τὰ εἰς -νους σύνθετα συνηρημένα ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά ὡς ἑξῆς:

ἀπλοῦς	—	ἀπλούστερος	—	ἀπλούστατος
εὔνους	—	εὐνούστερος	—	εὐνούστατος

* Ἀσκήσις: Σχηματίσατε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων: εὐγενής, ἀληθής, πολυμαθής, εὐγνώμων, σόφρων, εὐδαίμων.

γ) Ἀνώμαλα παραθετικά

᾿Ωρισμένα ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά τῶν ἀνωμάλως. Τὰ συνηθέστερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς:

Θετικὸν	Συγκριτικὸν	* Ὑπερθετικὸν
κακός	χειρότερος	κάκιστος καὶ χείριστος
καλός	καλύτερος	κάλλιστος καὶ ἄριστος
μέγας	μεγαλύτερος	μέγιστος
ὀλίγος	ὀλιγώτερος	ὀλίγιστος καὶ ἐλάχιστος
ὑψηλός	ὑψηλότερος	ὑψηλότετος καὶ ὕψιστος
πολύς	πλείότερος καὶ περισσότερος	πλείστος
ταχύς	ταχύτερος	ταχύτατος καὶ τάχιστος

Σημείωσις: 1. Ἐπίθετά τινα εὐρίσκονται μόνον εἰς τὸν ὑπερθετικὸν βαθμὸν, π. χ. ἔσχατος. Ἄλλα πάλιν εὐρίσκονται μόνον εἰς τὸν συγκριτικὸν καὶ ὑπερθετικὸν βαθμὸν, π. χ. ἀνώτερος — ἀνώτατος, ὑπέρτερος — ὑπέρτατος. Τοῦτο παρατηρεῖται συνήθως εἰς τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἐπιρρήματα ἢ προθέσεις.

2. Μερικὰ ἐπίθετα δὲν ἔχουν παραθετικά. Τοιαῦτα εἶναι κυρίως ὅσα φανερόνουν ὕλην, π. χ. χαλκοῦς, συγγένειαν, π. χ. πατρικός, τόπον, π. χ. θαλάσσιος, χρόνον, π. χ. εἰήσιος, μέτρον ἢ ποσόν, π. χ. τριπλάσιος κλπ.

Ἀσκήσις: Συμπληρώσατε δι' ἐπιθέτων τὰς κατωτέρω προτάσεις:
Τὸ ἀναγνωστικὸν μας περιέχει..... ἀποσπάσματα τῶν.....
Ἑλλήνων συγγραφέων.

Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι.....

Ἡ γλῶρρις τῆς Ἑλλάδος εἶναι.....

Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ..... ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Στρυμὼν εἶναι εἰς ἐκ τῶν..... ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ὀκνηρία εἶναι τὸ..... τῶν ἐλαττωμάτων.

Τὸ ἀεροπλάνον εἶναι τὸ..... συγκοινωνιακὸν μέσον.

Ὁ..... βαθμὸς εἶναι τὸ ἄριστα.

Ἡ διαγωγή μου εἰς τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ εἶναι.....

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

26. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Εἰς μαθητῆς. Ἐπέτυχεν πρῶτος. Ἄλμα τριπλοῦν.

Αἱ τιμαὶ ἠυξήθησαν εἰς τὸ τριπλάσιον. Τεταρταῖος ἀνέστη ὁ Λάζαρος.

Ἀριθμητικὰ λέγονται αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ἀριθμὸν.

Τὰ ἀριθμητικὰ εἶναι ἐπίθετα, οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρήματα.

I. Ἐπίθετα.

α) Διαίρεσις ἀριθμητικῶν ἐπιθέτων

Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα διαιροῦνται εἰς:

α) **ἀπόλυτα**, τὰ ὁποῖα σημαίνουν ἀπλῶς ὠρισμένον ἀριθμὸν προσώπων, ζώων ἢ πραγμάτων, π. χ. εἶς, δύο, δέκα κλπ.

β) **τακτικά**, τὰ ὁποῖα σημαίνουν τὴν τάξιν (τὴν σειράν).

Ταῦτα λήγουν εἰς **-τος** καὶ ἀπὸ τοῦ 20 καὶ ἄνω εἰς **-στός**, π. χ. πρῶτος, τρίτος, εἰκοστός, πλὴν τοῦ δεύτερος, ἑβδομος καὶ ὄγδοος.

γ) **πολλαπλασιαστικά**, τὰ ὁποῖα σημαίνουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται κάτι τι. Ταῦτα λήγουν εἰς **-πλοῦς**, π. χ. τριπλοῦς, πενταπλοῦς κλπ.

δ) **ἀναλογικά**, τὰ ὁποῖα σημαίνουν πόσας φορὰς ἔν ποσὸν εἶναι

μεγαλύτερον ἀπὸ ἄλλο. Ταῦτα λήγουν εἰς **-πλάσιος**, π. χ. διπλάσιος.

ε) **Χρονικά**, τὰ ὅποια σημαίνουν τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν λαμβάνει χώραν μία πράξις. Ταῦτα λήγουν εἰς **-αῖος**, π. χ. τεταρταῖος (= τὴν τετάρτην ἡμέραν).

β) Κλίσεις ἀριθμητικῶν ἐπιθέτων

1) εἷς, μία, ἓν.

	Ἀρσεν.	Θηλ.	Οὐδέτ.
Ὀν.	εἷς	μία	ἓν
Γεν.	ένος	μιάς	ένος
Δοτ.	ἐνὶ	μιά	ἐνὶ
Αἰτ.	ένα	μίαν	ἓν

2) Τρεῖς — τρία, τέσσαρες — α

	Ἀρσ. - θηλ.	οὐδέτ.	Ἀρσ. - θηλ.	οὐδέτ.
Ὀν.	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν.	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτ.	τρισὶ	τρισὶ	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Αἰτ.	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα

3) Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατὸν εἶναι ἄκλιτα. Τὰ ἀπὸ τοῦ διακόσιοι καὶ ἄνω κλίνονται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ὅπως τὰ ἐπίθετα β' κλίσεως.

4) Τὰ τακτικά, τὰ ἀναλογικά καὶ τὰ χρονικά ἀριθμητικά κλίνονται ὅπως τὰ ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως, τὰ δὲ πολλαπλασιαστικά ὅπως τὰ συνηρημένα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

Σημ. 1. Ὅλα τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὅποια ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν, δασύνονται. Ἐξαιροῦνται τὰ ὀκτώ, ἑνέα καὶ εἴκοσι καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα, π. χ. ὀκτώ, ὄγδοος, ὄγδοηκοστός.

Σημ. 2. Τὸ ἑνέα γράφεται μὲ δύο ν. Τὰ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενα μὲ ἓν ν, π. χ. ἑνατος, ἑνενηκοστός.

II. Οὐσιαστικά.

Τὰ οὐσιαστικά ἀριθμητικά φανερώουν ἀριθμητικὴν ποσότητα, ἀσχέτως πρὸς ἀντικείμενα. Ταῦτα εἶναι γένους θηλυκοῦ καὶ λήγουν εἰς **-άς**, γεν. **-άδος**, π. χ. μονὰς -άδος, ἑκατοντὰς -άδος.

III. Ἐπιρρήματα.

Τὰ ἀριθμητικά ἐπιρρήματα φανερώουν πόσας φορές ἐπαναλαμβάνεται κάτι τι. Ταῦτα λήγουν εἰς **-άκις**, π. χ. τετράκις, ἑκατοντάκις, πλην τοῦ **ἄπαξ** (= μίαν φοράν), **δὺς** (= δύο φορές), **τρὶς** (= τρεῖς φορές).

IV. Πίναξ ἀριθμητικῶν

Ἀριθμοὶ			Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα		
Ἀραβ.	Ἑλλ.	Λατινικοὶ	Ἀπόλυτα	Τεκτικά	Πολλαπλασιαστικά
1	α'	I	εἷς, μία. ἐν	πρῶτος -η -ον	ἅπλους -ῆ -οῦν
2	β'	II	δύο	δεύτερος -α -ον	διπλοῦς
3	γ'	III	τρεις, τρία	τρίτος -η -ον	τριπλοῦς
4	δ'	IV	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος -η -ον	τετραπλοῦς
5	ε'	V	πέντε	πέμπτος -η -ον	πενταπλοῦς
6	στ'	VI	ἕξ	ἕκτος -η -ον	ἑξαπλοῦς
7	ζ'	VII	ἐπτά	ἑβδομος -η -ον	ἐπταπλοῦς
8	η'	VIII	ὀκτώ	ὀγδοος -η -ον	ὀκταπλοῦς
9	θ'	IX	ἐννέα	ἐνατος -η -ον	ἐννεαπλοῦς
10	ι'	X	δέκα	δέκατος -η -ος	δεκαπλοῦς
11	ια'	XI	ἐνδεκα	ἐνδέκατος -η -ον	κ.τ.λ.
12	ιβ'	XII	δωδεκα	δωδέκατος -η -ον	
13	ιγ'	XIII	δεκατρεῖς-δεκα- τρία	δέκατος τρίτος -η -ον	
14	ιδ'	XIV	δεκατέσσαρες - δεκασέσσαρα	δέκατος τέταρτος -η -ον	
15	ιε'	XV	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος -η -ον	
16	ιστ'	XVI	δέκα ἕξ	δέκατος ἕκτος -η -ον	
17	ιζ'	XVII	δέκα ἐπτά	δέκατος ἑβδομος -η -ον	
18	ιη'	XVIII	δέκα ὀκτώ	δέκατος ὀγδοος -η -ον	
19	ιθ'	XIX	δέκα ἐννέα	δέκατος ἐνατος -η -ον	
20	κ'	XX	εἴκοσι	εἰκοστός -ῆ -ὄν	
30	λ'	XXX	τριάκοντα	τριακοστός -ῆ -ὄν	
40	μ'	XL	τεσσαράκοντα	τεσσαρακοστός -ῆ -ὄν	
50	ν'	L	πεντήκοντα	πεντηκοστός -ῆ -ὄν	
60	ξ'	LX	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός -ῆ -ὄν	
70	ο'	LXX	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός -ῆ -ὄν	
80	π'	LXXX	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός -ῆ -ὄν	
90	ρ'	XC	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός -ῆ -ὄν	
100	Ϟ'	C	ἑκατὸν	ἑκατοστός -ῆ -ὄν	
200	σ'	CC	διακόσιοι -αι -α	διακοσιοστός -ῆ -ὄν	
300	τ'	CCC	τριακόσιοι -αι -α	τριακοσιοστός -ῆ -ὄν	
400	υ'	CD	τετρακόσιοι -αι -α	τετρακοσιοστός -ῆ -ὄν	
500	φ'	D	πεντακόσιοι -αι -α	πεντακοσιοστός -ῆ -ὄν	
600	χ'	DC	ἑξακόσιοι -αι -α	ἑξακοσιοστός -ῆ -ὄν	
700	ψ'	DCC	ἐπτακόσιοι -αι -α	ἐπτακοσιοστός -ῆ -ὄν	
800	ω'	DCCC	ὀκτακόσιοι -αι -α	ὀκτακοσιοστός -ῆ -ὄν	
900	Ϟ'	CM	ἐννεακόσιοι -αι -α	ἐννεακοσιοστός -ῆ -ὄν	
1000	α	M	χίλιοι -αι -α	χιλιοστός -ῆ -ὄν	
10000	ι	x	μύριοι -αι -α	μυριοστός -ῆ -ὄν	

Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα		Ἀριθμητ. οὐσιαστικά	Ἀριθμητ. ἐπιρρήματα
Ἀναλογικά	Χρονικά		
διπλάσιος -ία -ον τριπλάσιος τετραπλάσιος πενταπλάσιος ἑξαπλάσιος ἑπταπλάσιος ὀκταπλάσιος ἐννεαπλάσιος δεκαπλάσιος κτλ.	δευτεραῖος-αία-αἶον τριταῖος τεταρταῖος πενταῖος ἑκταῖος ἑβδομαῖος ὀγδοαῖος ἐναταῖος δεκαταῖος κτλ.	μονάς δυάς τριας τετράς πεντάς ἑξάς ἑπτάς ὀκτάς ἐνάς δεκάς κτλ.	ἅπαξ δὺς τρίς τετράκις πεντάκις ἑξάκις ἑπτάκις ὀκτάκις ἐνάκις δεκάκις κτλ.

Ἀσκήσις: Νά ἀντικατασταθῶσι δι' ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἀριθμῶν οἱ ἑξῆς ἀριθμοί: 3, 5, 7, 9, 48, 51, 64, 72, 86, 90, 100.

Νά γραφῶσι τὰ ἀπόλυτα. τὰ τακτικά, τὰ οὐσιαστικά καὶ τὰ ἐπιρρήματα τῶν ἀριθμῶν, 2, 10, 20, 30, 40, 50, 100, 1000.

Νά γραφῶσι τὰ ἀναλογικά τῶν ἀριθμῶν 100, 200, 300, 400, 500, 1000.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

27. ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Ἐγὼ (ὁ Παῦλος) γράφω. **Σὺ** (ὁ Πέτρος) ὁμιλεῖς.

Ἐκεῖνος (ὁ νέος) παίζει. **Τίς** ἔρχεται;

Αἱ λέξεις, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων, λέγονται **ἀντωνυμιαί**.

Αἱ ἀντωνυμιαί εἶναι ὀκτὼ εἰδῶν: αἱ **προσωπικαί**, αἱ **δεικτικαί**, αἱ **κτητικαί**, αἱ **αὐτοπαθεῖς**, αἱ **ἀλληλοπαθεῖς**, αἱ **ἐρωτηματικαί**, αἱ **ἀόριστοι** καὶ αἱ **ἀναφορικαί**.

28. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Ἐγὼ μελετῶ, **σὺ** τρέχεις, **αὐτὸς** ἀκούει.

Προσωπικαί λέγονται αἱ ἀντωνυμιαί, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου.

Τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρία: τὸ **πρῶτον**, ἥτοι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ, τὸ **δεύτερον**, ἥτοι ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ λόγος, καὶ τὸ **τρίτον**, ἥτοι ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ὁ λόγος.

Διὰ τοῦτο καὶ αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι τρεῖς ἐγώ, σύ, αὐτός. Αὗται κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον		γ' πρόσωπον	
Ὀν.	ἐγώ	σύ	αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γεν.	ἐμοῦ καὶ μοῦ	σοῦ	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Δοτ.	ἐμοὶ καὶ μοι	σοὶ	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
Αἰτ.	ἐμὲ	σέ	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ἡμεῖς	ὑμεῖς καὶ σεῖς	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτὰ
Γεν.	ἡμῶν	ὑμῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτ.	ἡμῖν	ὑμῖν	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Αἰτ.	ἡμᾶς καὶ μᾶς	ὑμᾶς καὶ σᾶς	αὐτοὺς	αὐτάς	αὐτὰ

Ἡ ἀντωνυμία αὐτός — αὐτή — αὐτό λέγεται καὶ ὀριστικὴ ἢ ἐπαναληπτική.

Ὀριστικὴ εἶναι ἡ ἀντωνυμία αὐτός ὅταν χρησιμοποιῇται διὰ νὰ ὀρίσῃ τι, πρὸς διαχωρισμὸν ἀπὸ ἄλλο ὁμοειδές. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ ἀντωνυμία αὐτός συνεκφέρεται συνήθως μετὰ τῆς ἀντωνυμίας οὗτος, π. χ. αὐτός οὗτος ὁ στρατηγὸς ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν του.

Ἐπαναληπτικὴ εἶναι ἡ ἀντωνυμία αὐτός, λαμβανομένη μόνον εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις, ὅταν χρησιμοποιῇται διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ κάτι, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγινε προηγουμένως λόγος. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ ἀντωνυμία αὐτός ἀποβάλλει συνήθως τὸ **αυ**, π. χ. ἐκάλεσε τὸν μαθητήν, τὸν συνεχάρη διὰ τὴν ἐπιμέλειάν του καὶ τοῦ ἀπένειμε τὸ ἔπαθλον.

Ἡ ἀντωνυμία αὐτός μετὰ τοῦ ἄρθρου (ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτό) σημαίνει ὁ ἴδιος, π. χ. τὸ αὐτὸ μάθημα = τὸ ἴδιον μάθημα.

29. ΔΕΙΚΤΙΚΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Οὗτος ὁ ἄνθρωπος. **Ἐκεῖνο** τὸ πλοῖον. **Τοιοῦτος** (δίκαιος) ἦτο ὁ Ἀριστείδης.

Δεικτικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι μὲ τὰς ὁποίας δεικνύομεν τὰ πρόσωπα, τὰ ζῶα καὶ τὰ πράγματα.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Συνήθεις δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ ἑξῆς :

οὗτος — αὕτη — τοῦτο, πρὸς δεῖξιν τῶν πλησίον εὗρισκομένων ὄντων.

ἐκεῖνος — ἐκεῖνη — ἐκεῖνο, πρὸς δεῖξιν τῶν μακρὰν εὗρισκομένων ὄντων.

τοιοῦτος — τοιαύτη — τοιοῦτο(ν), πρὸς δεῖξιν ποιότητος.

τόσος — τόση — τόσον καὶ

τοσοῦτος — τοσαύτη — τοσοῦτο(ν), πρὸς δεῖξιν ποσότητος.

τηλικοῦτος — τηλικαύτη — τηλικοῦτο(ν), πρὸς δεῖξιν μεγέθους.

Ἡ ἀντωνυμία **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** κλίνεται ὡς ἑξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τούτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα

Αἱ ἀντωνυμίαι **ἐκεῖνος — ἐκεῖνη — ἐκεῖνο** καὶ **τόσος — τόση — τόσον** κλίνονται ὅπως τὰ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως. Αἱ **τοιοῦτος, τοσοῦτος** καὶ **τηλικοῦτος** κλίνονται κατὰ τὸ **οὗτος**.

*** Ἀσκήσις :** Κλίνετε τὰ : ὁ κῆπος οὗτος, τὸ βραβεῖον τοῦτο, ἐκεῖνη ἡ πόλις.

30. ΚΤΗΤΙΚΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Τὸ βιβλίον μου, τὸ ἰδικόν μου βιβλίον

Ἡ ἐμὴ (ἡ ἰδική μου) οἰκία — Ὁ ἡμέτερος (ὁ ἰδικός μας) διδάσκαλος.
Τὸ σὸν (τὸ ἰδικόν σου) βιβλίον — Τὸ ὑμέτερον (τὸ ἰδικόν σας) κτῆμα.

Κτητικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι αἱ ὁποῖαι φανερόνουν εἰς ποῖον ἀνήκει τι (τὸν κτήτορα ἢ τοὺς κτήτορας).

Ὡς κτητικαὶ ἀντωνυμίαι χρησιμοποιοῦνται :

α) αἱ γενικαὶ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας μόναι, ἤτοι : **μου, σου, του, μας, σας, των.**

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ γένος καθορίζεται ἐκ τῶν οὐσιαστικῶν, π. χ. ὁ φίλος μου, ἡ οἰκία μου.

β) Αἱ γενικαὶ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας μετὰ τοῦ ἐπιθέτου «ἰδικός» ἤτοι : **ἰδικός - ἡ - ὄν μου, σου, του, μας, σας, των.** π. χ. ὁ ἰδικός μου πατήρ, ἡ ἰδική μας τάξις, τὸ ἰδικόν των μάθημα.

γ) Οἱ ἐξῆς ἀρχαῖοι τύποι :

Διὰ τὸ α' πρόσωπον: ἐμός, ἐμή, ἐμόν, χρησιμοποιούμενοι ὅταν ὁ κτήτωρ εἶναι εἷς καὶ ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον, χρησιμοποιούμενοι ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοί.

Διὰ τὸ β' πρόσωπον: σός, σή, σόν, χρησιμοποιούμενοι ὅταν ὁ κτήτωρ εἶναι εἷς καὶ ὑμέτερος, ὑμετέρα, ὑμέτερον, χρησιμοποιούμενοι ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοί.

Διὰ τὸ γ' πρόσωπον ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία χρησιμοποιεῖται ἡ γενικὴ τῆς ἀντωνυμίας αὐτὸς ἢ ἡ γενικὴ δεικτικῆς τινος ἀντωνυμίας.

Ἡ ἀντωνυμία ἐμός, ἐμή, ἐμόν καὶ σός, σή, σόν κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἑνικός ἀριθμός

α' προσώπου

β' προσώπου

Ὄν.	ὁ	ἐμός	ἡ	ἐμή	τὸ	ἐμόν	ὁ	σός	ἡ	σή	τὸ	σόν
Γεν.	τοῦ	ἐμοῦ	τῆς	ἐμῆς	τοῦ	ἐμοῦ	τοῦ	σοῦ	τῆς	σῆς	τοῦ	σοῦ
Δοτ.	τῷ	ἐμῷ	τῇ	ἐμῇ	τῷ	ἐμῷ	τῷ	σῷ	τῇ	σῇ	τῷ	σῷ
Αἰτ.	τὸν	ἐμόν	τὴν	ἐμήν	τὸ	ἐμόν	τὸν	σόν	τὴν	σήν	τὸ	σόν

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ	ἐμοὶ	αἱ	ἐμαὶ	τὰ	ἐμὰ	οἱ	σοὶ	αἱ	σαὶ	τὰ	σὰ
Γεν.	τῶν	ἐμῶν	τῶν	ἐμῶν	τῶν	ἐμῶν	τῶν	σῶν	τῶν	σῶν	τῶν	σῶν
Δοτ.	τοῖς	ἐμοῖς	ταῖς	ἐμαῖς	τοῖς	ἐμοῖς	τοῖς	σοῖς	ταῖς	σαῖς	τοῖς	σοῖς
Αἰτ.	τοὺς	ἐμοὺς	τὰς	ἐμὰς	τὰ	ἐμὰ	τοὺς	σοὺς	τὰς	σὰς	τὰ	σὰ

Αἱ ἀντωνυμῖαι ἡμέτερος -α -ον καὶ ὑμέτερος -α -ον κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως

Ἀσκήσις: Κλίνετε τά: ἡ ἐμή οἰκία, ὁ ἡμέτερος πατήρ, τὸ ὑμέτερον ἔθνος.

31. ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Λούω **ἐμαυτὸν** = Ἐγὼ λούω τὸν ἑαυτὸν μου.

Γινώθι **σαντὸν** = Γινώρισε σὺ τὸν ἑαυτὸν σου.

Προσέχει **ἑαυτὸν** = Αὐτὸς προσέχει τὸν ἑαυτὸν του.

Αὐτοπαθεῖς λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ὅτι τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ πάσχει.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι ἔχουν μόνον τὰς πλαγίας πτώσεις καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

α' προσώπου

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ἀρσεν.

Θηλ.

Γεν.	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς (= τοῦ ἑαυτοῦ μου)
Δοτ.	ἐμαυτῶ	ἐμαυτῇ (= εἰς τὸν ἑαυτόν μου)
Αἰτ.	ἐμαυτὸν	ἐμαυτὴν (= τὸν ἑαυτόν μου)

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γεν.	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν (= τῶν ἑαυτῶν μας)
Δοτ.	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς (= εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας)
Αἰτ.	ἡμᾶς αὐτοὺς	ἡμᾶς αὐτάς (= τοὺς ἑαυτοὺς μας)

β' προσώπου

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ἀρσενικὸν

Θηλυκὸν

Γεν.	σεαυτοῦ καὶ σαυτοῦ	σεαυτῆς καὶ σαυτῆς (= τοῦ ἑαυτοῦ σου)
Δοτ.	σεαυτῶ καὶ σαυτῶ	σεαυτῇ καὶ σαυτῇ (= εἰς τὸν ἑαυτόν σου)
Αἰτ.	σεαυτὸν καὶ σαυτὸν	σεαυτὴν καὶ σαυτὴν (= τὸν ἑαυτόν σου)

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γεν.	ὕμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν (= τῶν ἑαυτῶν σας)
Δοτ.	ὕμῖν αὐτοῖς	ὕμῖν αὐταῖς (= εἰς τοὺς ἑαυτοὺς σας)
Αἰτ.	ὕμᾶς αὐτοὺς	ὕμᾶς αὐτάς (= τοὺς ἑαυτοὺς σας)

γ' προσώπου

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ἀρσενικὸν

Θηλυκὸν

Οὐδέτερον

Γεν.	ἑαυτοῦ	ἑαυτῆς	ἑαυτοῦ
Δοτ.	ἑαυτῶ	ἑαυτῇ	ἑαυτῶ
Αἰτ.	ἑαυτὸν	ἑαυτὴν	ἑαυτὸ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γεν.	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν
Δοτ.	ἑαυτοῖς	ἑαυταῖς	ἑαυτοῖς
Αἰτ.	ἑαυτοὺς	ἑαυτάς	ἑαυτὰ

***Άσκησις:** Συμπληρώσατε δι' αὐτοπαθῶν ἀντωνυμιῶν τὰς κάτωθι προτάσεις: Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὥς —, πρόβαλε — παράδειγμα ὑπακοῆς, ὁ σεβόμενος τοὺς ἄλλους — τιμῇ.

32. ΑΛΛΗΛΟΠΑΘΕΙΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

**Αγαπᾷτε ἀλλήλους* (= ἀγαπᾷτε ὁ εἰς τὸν ἄλλον)

***Άλληλοπαθεῖς** λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ὅτι τὰ αὐτὰ πρόσωπα ἐνεργοῦν καὶ πάσχουν ἀμοιβαίως.

Ἡ ἀλληλοπαθὴς ἀντωνυμία ἔχει μόνον τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ καὶ κλίνεται ὡς ἑξῆς:

	Πληθυντικός ἀριθμός		
	Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτ.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλλήλα

Ἀσκήσις: Συμπληρώσατε δι' ἀλληλοπαθοῦς ἀντωνυμίας τὰς κάτωθι προτάσεις: — τὰ βάρη βαστάζετε, πρέπει νὰ βοηθῶμεν —, μὴ ἐρίζετε—.

33. ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Τίνα ζητεῖς; Πόσας δραχμὰς ἔχεις;

Ἐρωτηματικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα ὅταν ἐρωτῶμεν.

Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ ἑξῆς: **τίς; τί; ποῖος; ποία; ποῖον; πόσος; πόση; πόσον;**

Ἡ ἀντωνυμία **τίς, τί** κλίνεται ὡς ἑξῆς:

	Ἐνικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός	
	Ἀρσεν. - Θηλ.	Οὐδέτ.	Ἀρσεν. - Θηλ.	Οὐδέτ.
Ὀν.	τίς	τὶ	τίνες	τίνα
Γεν.	τίνος	τίνος	τίνων	τίνων
Δοτ.	τίνι	τίνι	τίσι	τίσι
Αἰτ.	τίνα	τὶ	τίνας	τίνα

Αἱ ἀντωνυμίαι **ποῖος -α -ον** καὶ **πόσος -η -ον** κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα β' κλίσεως.

Ἀσκήσις: Κλίνετε τὴν ἀντωνυμίαν ποῖος -α -ον καὶ πόσος -η -ον.

34. ΑΟΡΙΣΤΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Ἀπουσίασαν μαθηταὶ τινες, ἕκαστος ἐξ ὧν

Ἀόριστοι λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ἀόριστως ἐν πρόσωπον, ζῶν ἢ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν θέλομεν ἢ δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν.

Ἀόριστοι ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ ἑξῆς:

τίς, τι, ὁ δεῖνα (= ὁ τάδε), **ἡ δεῖνα, τὸ δεῖνα.**

Ὡς ἀόριστοι ἀντωνυμίαι λαμβάνονται καὶ αἱ κάτωθι λέξεις, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται καὶ **ἐπιμεριστικά** ἀντωνυμίαι:

ἕτερος (= ὁ ἄλλος), ἑτέρα, ἕτερον.

ἐκότερος (= καθείς ἀπὸ τοὺς δύο), ἐκότερα, ἐκότερον.

ἐκαστος (= καθείς χωριστά), ἐκάστη, ἐκαστον.

ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο.

ἀμφοτέροι (= καὶ οἱ δύο), ἀμφοτέραι, ἀμφοτέρα.

οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδέν.

μηδεὶς, μηδεμία, μηδέν.

Ἡ ἀντωνυμία τίς, τί κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἑνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ἄρσεν.—Θηλ.			Ἄρσεν.—Θηλ.		
Ὀν.	τίς	τί	τινὲς	τινὰ	
Γεν.	τινὸς	τινὸς	τινῶν	τινῶν	
Δοτ.	τινὶ	τινὶ	τισὶ	τισὶ	
Αἰτ.	τινὰ	τί	τινὰς	τινὰ	

Αἱ ἀντωνυμῖαι ἕτερος -α -ον, ἐκότερος -α -ον, ἐκαστος -η -ον, ἄλλος -η -ον, ἀμφοτέροι -αι -α, κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως. Αἱ ἀντωνυμῖαι οὐδεὶς καὶ μηδεὶς κλίνονται ὅπως καὶ τὸ ἀριθμητικὸν εἶς. Ἡ ἀντωνυμία δεῖνα δὲν κλίνεται.

Ἀσκήσις: Κλίνετε: ἀνθρωπὸς τις, οἰκία τις, σχολεῖον τι.

35. ΑΝΑΦΟΡΙΚΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Ὁ ἀνθρωπος, ὃ ὁποῖος ἐργάζεται, ἀμείβεται.

Νὰ γράψῃς ὃ,τι σοῦ λέγω.

Ἀναφορικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι διὰ τῶν ὁποίων ὅλη τις πρότασις ἀποδίδεται εἰς λέξιν τινὰ ἄλλης προτάσεως.

Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἐξῆς:

ὅς, ἥ, ὃ — ὅστις, ἥτις, ὃ,τι.

ὅσος, ὅση, ὅσον — ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον.

οἷος, οἷα, οἷον — ὁποῖος, ὁποία, ὁποῖον.

Αἱ ἀντωνυμῖαι ὅς, ἥ, ὃ καὶ ὅστις, ἥτις, ὃ,τι κλίνονται ὡς ἐξῆς:

Ἑνικὸς ἀριθμὸς						
Ἄρσεν.		Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσ.		Θηλ. Οὐδ.
Ὀν.	ὅς	ἥ	ὅ	ὅστις	ἥτις	ὅ,τι
Γεν.	οὗ	ἥς	οὗ	οὗτινος	ἥστινος	οὗτινος
Δοτ.	ὃ	ἥ	ὃ	ὃτινι	ἥτινι	ὃτινι
Αἰτ.	ὃν	ἥν	ὅ	ὄντινα	ἥντινα	ὅ,τι

Πληθυντικοὺς ἀριθμοὺς

Ὅν.	οἱ	αἱ	ἃ	οὔτινες	αἵτινες	ἅτινα
Γεν.	ῶν	ῶν	ῶν	ῶντινων	ῶντινων	ῶντινων
Δοτ.	οἷς	αἷς	οἷς	οἷστισι	αἷστισι	οἷστισι
Αἰτ.	οὖς	ἄς	ἃ	οὔστινας	ἄστινας	ἅτινα

Αἱ λοιπαὶ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

Ἄσκησις: Κλίνετε τὰς ἀντωνυμίας ὁποῖος -α -ον καὶ ὅσος -η -ον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΡΗΜΑΤΑ

36. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΠΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὴν γῆν.

Ἡ οἰκία ἐκρημνίσθη ὑπὸ σεισμοῦ.

Ὁ μαθητὴς ἐνδύεται.

Ὁ γέρον ἀναπαύεται.

Ρήματα λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον (τὸ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα) ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ εὗρίσκειται ἀπλῶς εἰς μίαν κατάστασιν.

Ἐκαστον ῥῆμα ἔχει διαφόρους τύπους, μὲ τοὺς ὁποίους φανερώνεται ἡ διάθεσις, ἡ φωνή, ὁ χρόνος, ἡ ἐγκλισις, τὸ πρόσωπον καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ.

Οἱ διάφοροι αὐτοὶ τύποι λέγονται **παρεπόμενα** τοῦ ῥήματος.

37. ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Ὁ μαθητὴς λύει τὸ πρόβλημα.

Τὸ πρόβλημα ἐλύθη ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ.

Ἡ μήτηρ λούει τὸ τέκνον τῆς.

Τὸ τέκνον λούεται ὑπὸ τῆς μητρός τῆς.

Ὁ μαθητὴς λούεται. Οἱ ἀθληταὶ ἀσκοῦνται.

Οἱ γέροντες ἀναπαύονται.

Ἡ κατάστασις τοῦ ὑποκειμένου (προσώπου, ζώου ἢ πράγματος), τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ῥῆμα, λέγεται **διάθεσις** τοῦ ῥήματος. Αἱ διαθέσεις τῶν ῥημάτων εἶναι τέσσαρες: **ἐνεργητική, παθητική, μέση καὶ οὐδετέρα.**

Τὸ ῥῆμα, τὸ ὁποῖον φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ, λέγε-

ται **ἐνεργητικῆς** διαθέσεως ἢ **ἐνεργητικόν**, π. χ. ὁ ἀθλητὴς **δίπτει** τὸν **δίσκον**.

Τὸ ῥῆμα τὸ ὁποῖον φανερῶνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον **πάσχει**, λέγεται **παθητικῆς** διαθέσεως ἢ **παθητικόν**, π. χ. ὁ λύκος **ἐφονεύθη** ὑπὸ τοῦ **δασοφύλακος**.

Τὸ ῥῆμα τὸ ὁποῖον φανερῶνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον **ἐνεργεῖ** καὶ **πάσχει**, λέγεται **μέσης** διαθέσεως ἢ **μέσον**, π. χ. ὁ μαθητὴς **κτενίζει**-ται (= κτενίζει τὸν ἑαυτὸν του).

Τὸ ῥῆμα, τὸ ὁποῖον φανερῶνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον οὔτε **ἐνεργεῖ** οὔτε **πάσχει**, ἀλλ' εὐρίσκεται ἀπλῶς εἰς μίαν κατάστασιν, λέγεται **οὐδετέρως** διαθέσεως ἢ **οὐδέτερον**. π. χ. ὁ παῖς **κοιμᾶται**.

Ἀσκήσις: Ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως ἀντιγράψατε τὰ ῥήματα καὶ χωρίσατε αὐτὰ ἀναλόγως τῆς διαθέσεώς των.

38. ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Γράφω τὸ μάθημά μου. **Ἐγγράφομαι** εἰς τὸν σύλλογον.

Ἐγγράφομαι ὑπὸ τοῦ κηδεμόνος μου εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἦσυχάζω. **Ἀναπαύομαι**.

Ἡ διάθεσις τοῦ ῥήματος ἐκφράζεται μὲ τύπους, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται **φωναὶ** τοῦ ῥήματος.

Αἱ φωναὶ εἶναι δύο: ἡ **ἐνεργητικὴ** καὶ ἡ **παθητικὴ**.

Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς **-ω** εἶναι **ἐνεργητικῆς** φωνῆς, π. χ. **παίζω**, **λύω**, **ἡσυχάζω**.

Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς **-ομαι** εἶναι **παθητικῆς** φωνῆς, π. χ. **λούομαι**, **διδάσκομαι**, **κοιμῶμαι**.

Ἀσκήσις: Γράψατε δέκα ῥήματα **ἐνεργητικῆς** φωνῆς καὶ πέντε ῥήματα **παθητικῆς** φωνῆς.

39. ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Ὁ **κηπουρὸς ποτίζει**.

Ὁ **κηπουρὸς ἐπότισε**.

Ὁ **κηπουρὸς ἐπότιζε**.

Ὁ **κηπουρὸς ἔχει ποτίσει**.

Ὁ **κηπουρὸς θὰ ποτίζῃ**.

Ὁ **κηπουρὸς εἶχε ποτίσει**.

Ὁ **κηπουρὸς θὰ ποτίσῃ**.

Ὁ **κηπουρὸς θὰ ἔχῃ ποτίσει**.

Οἱ τύποι τοὺς ὁποίους λαμβάνουν τὰ ῥήματα διὰ νὰ φανερώσουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ ὑπ' αὐτῶν δηλουμένη πράξις, λέγονται **χρόνοι** τοῦ ῥήματος.

Οἱ χρόνοι τοῦ ῥήματος εἶναι οἱ ἑξῆς ὁκτώ:

α) **Ἐνεστώς**, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις γίνεται τώρα π.χ. ὁ διδάσκαλος διδάσκει.

β) **Παρατατικός**, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν διαρκῶς π. χ. ὁ διδάσκαλος ἐδίδασκε.

γ) **Μέλλων διαρκής**, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις θὰ γίνε-
ται εἰς τὸ μέλλον διαρκῶς π. χ. ὁ διδάσκαλος θὰ διδάσκη.

δ) **Μέλλων στιγμιαίος**, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις θὰ
γίνηῃ εἰς τὸ μέλλον μίαν φοράν, π. χ. ὁ διδάσκαλος θὰ διδάξη.

ε) **Ἀόριστος**, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις ἐγένεν ἀπλῶς εἰς
τὸ παρελθόν, π. χ. ὁ διδάσκαλος ἐδίδαξε.

στ) **Παρακείμενος**, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις ἔχει γίνε-
ται καὶ ἔχει τελειώσει, π. χ. ὁ διδάσκαλος ἔχει διδάξει.

ζ) **Ὑπερσυντέλικος**, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις εἶχε
γίνει εἰς τὸ παρελθόν καὶ ὅτι εἶχε τελειώσει πρὸ ἄλλης πράξεως π. χ.
ὁ διδάσκαλος εἶχε διδάξει, ὅτε ἤλθες.

η) **Τετελεσμένος μέλλων**, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις θὰ
ἔξη γίνει εἰς τὸ μέλλον καὶ θὰ ἔξη τελειώσει πρὸ ἄλλης πράξεως π. χ.
ὁ διδάσκαλος θὰ ἔξη διδάξει, ὅταν θὰ ἔλθης.

Οἱ χρόνοι διαιροῦνται εἰς **ἀρκτικούς** καὶ εἰς **ἱστορικούς**.

Ἀρκτικοὶ εἶναι ὁ ἐνεστώς, ὁ μέλλων καὶ ὁ παρακείμενος.

Ἱστορικοὶ εἶναι ὁ παρατατικός, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος.

40. ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Φεύγω — (θέλω) νὰ φύγω — εἶθε νὰ φύγω — φύγε.

Ἐγκλίσεις τοῦ ῥήματος εἶναι οἱ τύποι αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι φανε-
ρώνουν τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ ὁμιλοῦντος.

Αἱ ἐγκλίσεις εἶναι τέσσαρες :

α) **Ὁριστική**, ἡ ὁποία φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις εἶναι βεβαία,
π. χ. μελετῶ.

Ὁριστικὴν ἔχουν ὅλοι οἱ χρόνοι.

β) **Ὑποτακτική**, ἡ ὁποία φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις εἶναι ἐπιθυ-
μητή, π. χ. θέλω νὰ παίζω.

Ὑποτακτικὴν ἔχουν ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικός, ὁ ἀόριστος, ὁ πα-
ρακείμενος καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος.

γ) **Εὐκτική**, ἡ ὁποία φανερώνει ὅτι ἡ προᾶξις ἀποτελεῖ εὐχὴν
τοῦ ὁμιλοῦντος, π. χ. εἶθε νὰ εὐτυχήσης.

Εὐκτικὴν ἔχουν ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικός, ὁ ἀόριστος, ὁ παρακείμενος καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος.

δ) **Προστακτική**, ἡ ὁποία φανερώνει ὅτι ἡ πράξις ἀποτελεῖ ἀξίωσιν ἢ παράκλησιν ἢ συμβουλὴν τοῦ ὁμιλοῦντος π. χ. *γράφε*.

Προστακτικὴν ἔχουν ὁ ἐνεστώς, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ παρακείμενος.

41. ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς ἐγκλίσεις, τὸ ῥῆμα ἔχει δύο ὀνομαστικούς τύπους, τὸ **ἀπαρέμφατον** καὶ τὴν **μετοχήν**.

α) Ἀπαρέμφατον

Ἀπαγορεύεται τὸ **καπνίζειν** (= τὸ κάπνισμα)

Ἀπαγορεύεται τὸ **ἀνέρχεσθαι** (= ἡ ἄνοδος).

Τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι τύπος τοῦ ῥήματος ὁ ὁποῖος ἔχει σημασίαν οὐσιαστικοῦ, ἥτοι εἶναι **ῥηματικὸν οὐσιαστικόν**.

Τὸ ἀπαρέμφατον δὲν φανερώνει οὔτε πρόσωπον, οὔτε ἀριθμὸν, ἀλλὰ μόνον τὴν διάθεσιν καὶ τὸν χρόνον.

Ἀπαρέμφατον ἔχουν ὁ ἐνεστώς καὶ ὁ ἀόριστος.

Τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι οὐδέτερον οὐσιαστικόν, τὸ ὁποῖον ἔχει μίαν κατάληξιν δι' ὅλας τὰς πτώσεις, π. χ. *Τὸ σιγᾶν* (= ἡ σιωπὴ) *κρεῖττόν ἐστι τοῦ λαλεῖν* (= τῆς φλυαρίας).

β) Μετοχή

Ὁ **ἐορτάζων** δέχεται εὐχάς.

Οἱ **ἀπόντες** μαθηταὶ θὰ τιμωρηθοῦν.

Ἡ μετοχὴ εἶναι τύπος τοῦ ῥήματος, ὁ ὁποῖος ἔχει σημασίαν ἐπιθέτου, ἥτοι εἶναι **ῥηματικὸν ἐπίθετον**. Ἡ μετοχὴ δηλοῖ ἐπίσης διάθεσιν καὶ χρόνον.

Μετοχὴν ἔχουν ὁ ἐνεστώς, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ παρακείμενος.

Αἱ μετοχαὶ κλίνονται ὡς τριγενῇ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα, π. χ. ὁ *ἐργαζόμενος* — ἡ *ἐργαζομένη* — τὸ *ἐργαζόμενον*, ὁ *λάμπων* — ἡ *λάμπουσα* — τὸ *λάμπον*.

42. ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

(Ἐγὼ) *ὀμιλῶ* — (σὺ) *ὀμιλεῖς* — (αὐτὸς) *ὀμιλεῖ*.

Πρόσωπον τοῦ ῥήματος λέγεται ὁ τύπος αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος φανερώνει τίνος προσώπου εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος.

Τὰ πρόσωπα εἶναι τρία: τὸ **πρῶτον**, τὸ **δεύτερον** καὶ τὸ **τρίτον**.

(Ἐγὼ) *γράφω* — (ἡμεῖς) *γράφομεν*.

(Ποῖος) *ἦλθε*; — (ποῖοι) *ἦλθον*;

Ἀριθμὸς τοῦ ῥήματος λέγεται ὁ τύπος αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος φανερώνει ἂν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος εἶναι ἓν ὃν ἢ πολλά.

43. ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Ἐλπίζ-ω — *ἐλπίζ-εις* — *ἐλπίζ-ει*

Τὸ μέρος τοῦ ῥήματος, τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται, λέγεται **θέμα** ἢ **ρίζα**.

Τὸ μέρος τοῦ ῥήματος, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται λέγεται **κατάληξις**.

Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**.

Παίζω, θέμα *παίζ-*, χαρακτήρ ζ, κατάληξις ω.

Ἐκαστον ῥῆμα ἔχει δύο θέματα, τὸ **χρονικὸν** καὶ τὸ **ῥηματικόν**.

α) **Χρονικὸν** θέμα εἶναι ἐκεῖνο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζονται οἱ τύποι ἑνὸς ὁρισμένου χρόνου, π. χ. *λύ-ω*, *ἔ-λυ-ον*, *λύσ-ω*, *ἔ-λυσ-α*.

Κανονικῶς, ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ μέλλων διαρκῆς ἔχουν τὸ αὐτὸ χρονικὸν θέμα. Ἐπίσης ὁ μέλλων στιγμιαίος, ὁ ἀόριστος, ὁ παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετελεσμένος μέλλων ἔχουν κοινὸν τὸ χρονικὸν θέμα.

Τὸ χρονικὸν θέμα εὐρίσκεται ἂν ἀπὸ τὸν τύπον ἑνὸς χρόνου ἀφαιρέσωμεν τὴν κατάληξιν, π. χ. *λύ(-ω)*, *λύσ(-ω)*.

β) **Ρηματικὸν** θέμα εἶναι τὸ ἀρχικὸν θέμα τοῦ ῥήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη τὸ χρονικὸν θέμα.

Συνήθως τὸ ρηματικὸν θέμα εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος. Πολλάκις ὁμως τὸ ρηματικὸν θέμα εὐρίσκεται ἀπὸ λέξεις συγ-

γενεῖς πρὸς τὸ ῥῆμα, π. χ. ἀγγέλλω (ἄγγελος) θέμα ἀγγελ-, βλάπτω (βλάβη) θέμα βλαβ-.

Ὁ χαρακτήρ τοῦ χρονικοῦ θέματος λέγεται **χρονικὸς** χαρακτήρ καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ δηματικοῦ θέματος λέγεται **ῥηματικὸς** χαρακτήρ.

Ὅταν ὁ χαρακτήρ τοῦ ῥήματος εἶναι φωνῆεν, τὸ ῥῆμα λέγεται **φωνηεντόληκτον**, π. χ. λύ-ω.

Ὅταν ὁ χαρακτήρ τοῦ ῥήματος εἶναι σύμφωνον, τὸ ῥῆμα λέγεται **συμφωνόληκτον**, π. χ. τρέχ-ω.

44. ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

I. Συλλαβικὴ αὔξησις

Λύω — ἔλνον — ἔλνσα

πιστεύω — ἐπίστευον — ἐπίστευσα

Τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον, λαμβάνουν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἓν **ε**, τὸ ὁποῖον λέγεται **συλλαβικὴ αὔξις**.

Τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ **ρ** διπλασιάζουν τὸ **ρ** μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν.

Ρίπτω — ἔρριπτον — ἔρριψα

ῥυθμίζω — ἐρρύνθμιζον — ἐρρύνθμισα

II. Χρονικὴ αὔξησις.

Ἐγγίζω — ἤγγιζον — ἤγγισα

ὀνομάζω — ὠνόμαζον — ὠνόμασα

Τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ βραχὺ φωνῆεν ἢ ἀπὸ δίφθογγον, ἐκτείνουν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς τὸ ἀρκτικὸν βραχὺ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον τοῦ θέματος εἰς μακρὸν φωνῆεν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγεται **χρονικὴ αὔξις**.

Κατὰ τὴν χρονικὴν αὔξησιν ἐκτείνεται :

τὸ **α** εἰς **η**, π. χ. ἀγοράζω — ἡγόραζον — ἡγόρασα

τὸ **ε** εἰς **η**, π. χ. ἔρχομαι — ἤρχόμην — ἤλθον

τὸ **ο** εἰς **ω**, π. χ. ὀπλίζω — ὤπλιζον — ὤπλισα

τὸ **αι** εἰς **η**, π. χ. αἰχμαλωτίζω — ἤχμαλώτιζον — ἤχμαλώτισα

τὸ **οι** εἰς **ω**, π. χ. οἰκοδομῶ — ὠκοδόμουν — ὠκοδόμησα

τὸ **αυ** εἰς **ηυ**, π. χ. αὐξάνω — ἡὔξανον — ἡὔξησα

τὸ **ευ** εἰς **ηυ**, π. χ. εὐλογῶ — ἡὐλόγουν — ἡὐλόγησα

Τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσιν ἀπὸ **ι** καὶ **υ** βραχύ, ἐκτείνουν τὸ **ι** καὶ **υ** εἰς μακρόν, π. χ. *ἰκετεύω* — *ἰκέτευον*, *ὑβρίζω* — *ὑβριζον*.

Τὰ ῥήματα τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσιν ἀπὸ **η**, **ω** καὶ **ει**, δὲν λαμβάνουν αὔξησιν, π. χ. *ἡρεμῶ* — *ἡρέμουν*, *ᾠθῶ* — *ᾠθησα*, *εἰδοποιῶ* — *εἰδοποίησα*.

Τὰ ῥήματα **ἔχω** καὶ **ἐργάζομαι** ἐκτείνουν τὸ **ε** εἰς **ει** καὶ ὄχι εἰς **η**, π. χ. *ἔχω* — *εἶχον*, *ἐργάζομαι* — *εἰργαζόμην*.

Τὸ ῥῆμα **ἐορτάζω** λαμβάνει τὴν αὔξησιν εἰς τὴν δευτέραν συλλαβὴν, π. χ. *ἐώρταζον*.

III. Α ὕ ξ η σ ι ς σ υ ν θ ἑ τ ω ν ῥ ῆ μ ᾶ τ ω ν.

1) Τὰ σύνθετα μετὰ προθέσεως ῥήματα λαμβάνουν τὴν αὔξησιν ἔσωτερικῶς, ἥτοι μετὰ τὴν πρόθεσιν·

Εἰσπράττω — *εἰσέπρατιον*, *διασχίζω* — *διέσχιζον*.

Κατὰ τὴν αὔξησιν, τὸ τελικὸν φωνῆεν τῶν προθέσεων ἐκθλίβεται, πλὴν τῶν προθέσεων **πρὸ** καὶ **περί**.

Καταλαμβάνω — *κατελάμβανον*

ἀνακαλῶ — *ἀνεκάλουν*

ἀντιμετωπίζω — *ἀντιμετώπισα*

προτρέχω — *προέτρεχον*

περιλαμβάνω — *περιελάμβανον*

2) Τὰ μετὰ **εὐ**- καὶ **δυσ**- σύνθετα ῥήματα αὐξάνουν ἔσωτερικῶς μὲν ἂν μετὰ τὸ **εὐ**- ἢ τὸ **δυσ**- ἀκολουθῇ σύμφωνον, ἔσωτερικῶς δὲ ἂν ἀκολουθῇ βραχὺ φωνῆεν.

εὐτυχῶ — *ηὐτύχουν*, *δυσφημῶ* — *ἐδυσφήμουν*

εὐεργετῶ — *εὐηργέτουν* — *δυσαρεστῶ* — *δυσηρέστουν*.

3) Πλὴν τῆς προηγουμένης περιπτώσεως, ὅσα σύνθετα ῥήματα ἔχουν πρῶτον συνθετικὸν ἄλλην λέξιν ἐκτὸς προθέσεως λαμβάνουν τὴν αὔξησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος.

ἀλληλογραφῶ — *ἠλληλογράφουν*, *δωροδοκῶ* — *ἐδωροδόκουν*.

4) Μερικὰ σύνθετα ῥήματα παρουσιάζουν ἀνωμαλίας κατὰ τὴν αὔξησιν, π. χ. *ἀνοίγω* — *ἠνοιγον*, *ἐμποδίζω* — *ἠμπόδιζον*, *συλλογίζομαι* — *ἐσυλλογίζόμην*, *ἀνορθῶ* — *ἠνώρθουν*, *ἐνοχλῶ* — *ἠνώχλουν*, *ἀμφισβητῶ* — *ἠμφεσβήτουν*.

Τὸ ῥῆμα **ἐννοῶ** δὲν λαμβάνει αὔξησιν, π. χ. *ἐννόουν* — *ἐννόησα*.

45. ΑΝΑΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ

Λύομαι — λελυμένος, γράφομαι — γεγραμμένος

Τὰ ῥήματα εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου λαμβάνουν ἀναδιπλασιασμόν.

Ἀναδιπλασιασμός εἶναι ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου τοῦ ῥήματος μὲ ἓν ε.

Ἀναδιπλασιασμόν λαμβάνουν τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ ἀπλοῦν σύμφωνον πλὴν τοῦ ρ ἢ ἀπὸ δύο σύμφωνα ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὕγρον ἢ ν, π. χ. παιδεύω — πεπαιδευμένος, γράφομαι — γεγραμμένος.

Ὅταν τὸ ῥήμα ἀρχίζῃ ἀπὸ δασὺ σύμφωνον (χ, φ, θ), εἰς τὸν ἀναδιπλασιασμόν τὸ δασὺ τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον ψιλόν, ἥτοι τὸ χ εἰς κ, τὸ φ εἰς π καὶ τὸ θ εἰς τ, π. χ. χωρίζομαι — κεχωρισμένος, φιλῶ — πεφιλημένος, θλίβω — τεθλιμμένος.

Τὰ σύνθετα ῥήματα λαμβάνουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν ὅπου καὶ τὴν αὔξησιν, π. χ. διαλύομαι — διαλελυμένος.

Ὅσα ῥήματα ἀρχίζουν ἀπὸ διπλοῦν σύμφωνον ἢ ἀπὸ ρ, ἢ ἀπὸ δύο σύμφωνα, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι τὸ πρῶτον ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὕγρον ἢ ν, ἢ ἀπὸ τρία σύμφωνα λαμβάνουν εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ὡς ἀναδιπλασιασμόν συλλαβικὴν αὔξησιν, π. χ. φύγω — ἐφυγμένος, ῥαντίζω — ἐρραντισμένος, φθείρω — ἐφθαρμένος, στρατοπεδεύω — ἐστρατοπεδευμένος.

Ὅσα ῥήματα ἀρχίζουν ἀπὸ βραχὺ φωνῆεν ἢ δίφθογγον λαμβάνουν ὡς ἀναδιπλασιασμόν χρονικὴν αὔξησιν, π. χ. ὀπλίζω — ὀπλισμένος, αὐξάνω — ηὐξημένος.

46. ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

Τὰ ῥήματα ἔχω καὶ εἶμαι λέγονται βοηθητικά, διότι χρησιμεύουν εἰς τὸν σχηματισμὸν περιφραστικῶς ὠρισμένων χρόνων τῶν ἄλλων ῥημάτων.

Τὰ ῥήματα ταῦτα κλίνονται ὡς ἑξῆς :

α) Ἔχω

	Ὁριστική	Υποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεστώς	ἔχω ἔχεις ἔχει ἔχομεν ἔχετε ἔχουν ἢ ἔχουσι(ν)	νὰ ἔχω νὰ ἔχῃς νὰ ἔχῃ νὰ ἔχωμεν νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε νὰ ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν	εἶθε νὰ ἔχω εἶθε νὰ ἔχῃς εἶθε νὰ ἔχῃ εἶθε νὰ ἔχωμεν εἶθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε εἶθε νὰ ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν
	Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
Ἑνεστώς	ἔχε ἢ νὰ ἔχῃς ᾧς ἔχῃ — ἔχετε ἢ νὰ ἔχετε ᾧς ἔχωσι ἢ ἔχουν	ἔχειν	ὁ ἔχων ἡ ἔχουσα τὸ ἔχον
	Ὁριστική	Υποτακτική	Εὐκτική
Παράτατος	εἶχον εἶχες εἶχε εἶχομεν εἶχετε εἶχον	νὰ εἶχον νὰ εἶχες νὰ εἶχε νὰ εἶχομεν νὰ εἶχετε νὰ εἶχον	εἶθε νὰ εἶχον εἶθε νὰ εἶχες εἶθε νὰ εἶχε εἶθε νὰ εἶχομεν εἶθε νὰ εἶχετε εἶθε νὰ εἶχον
Μέλλον διαρκής	θα ἔχω θα ἔχῃς θα ἔχῃ θα ἔχωμεν θα ἔχητε ἢ ἔχετε θα ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν		
Ἄοριστος (Ὁριστικῆς): ἔσχον, ἔσχεις, ἔσχε, ἔσομεν, ἔσχετε, ἔσχον.			

β') Εἶμαι

	Ὁριστική	Υποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεστώς	εἶμαι εἶσαι εἶναι εἴμεθα εἴσθε εἶναι	νὰ εἶμαι νὰ εἶσαι νὰ εἶναι νὰ εἴμεθα νὰ εἴσθε νὰ εἶναι	εἴθε νὰ εἶμαι εἴθε νὰ εἶσαι εἴθε νὰ εἶναι εἴθε νὰ εἴμεθα εἴθε νὰ εἴσθε εἴθε νὰ εἶναι
	Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
Ἑνεστώς	— ἔσο ἢ νὰ εἶσαι ἔστω ἢ ἄς εἶναι — ἔστε ἢ νὰ εἴσθε ἔστωσαν ἢ ἄς εἶναι	εἶναι	ὁ ὄν ἡ οὖσα τὸ ὄν
	Ὁριστική	Υποτακτική	Εὐκτική
Παρατατικός	ἦμην ἦσο ἦτο ἦμεθα ἦσθε ἦσαν	νὰ ἦμην νὰ ἦσο νὰ ἦτο νὰ ἦμεθα νὰ ἦσθε νὰ ἦσαν	εἴθε νὰ ἦμην εἴθε νὰ ἦσο εἴθε νὰ ἦτο εἴθε νὰ ἦμεθα εἴθε νὰ ἦσθε εἴθε νὰ ἦσαν
Μέλλον διαρκής	θὰ εἶμαι θὰ εἶσαι θὰ εἶναι θὰ εἴμεθα θὰ εἴσθε θὰ εἶναι		

47. ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

I. Βαρύτονα.

Ὅσα ῥήματα παροξύνονται λέγονται **βαρύτονα**, π. χ. *λύω, γράφω, παίζω*. Ταῦτα διακρίνονται εἰς **φωνηεντόληκτα** καὶ **συμφωνόληκτα**.

Α' Φωνηεν-

α) Σχηματισμός και καταλή-

	*Οριστική	*Υποτακτική	Ενκτική
*Ενεστώς	-ω -εις -ει -ομεν -ετε -ουν ἢ -ουσι(ν)	νά -ω νά -ης νά -η νά -ωμεν νά -ητε ἢ -ετε νά -ωσι(ν) ἢ -ουν	εἴθε νά -ω εἴθε νά -ης εἴθε νά -η εἴθε νά -ωμεν εἴθε νά -ητε ἢ -ετε εἴθε νά -ωσι(ν) ἢ -ουν
Παρατατικός	-ον -ες -ε -ομεν -ετε -ον	νά -ον νά -ες νά -ε νά -ομεν νά -ετε νά -ον	εἴθε νά -ον εἴθε νά -ες εἴθε νά -ε εἴθε νά -ομεν εἴθε νά -ετε εἴθε νά -ον
Μέλλον διαρκής	θὰ -ω θὰ -ης θὰ -η θὰ -ωμεν θὰ -ητε ἢ -ετε θὰ -ωσι(ν) ἢ -ουν		
Μέλλον συντημαίος	θὰ -σω θὰ -σης θὰ -ση θὰ -σῶμεν θὰ -σητε ἢ -σετε θὰ σωσι(ν) ἢ -σουν		
*Αόριστος	-σα -σες -σε -σαμεν -σατε -σαν	νά -σω νά -σης νά -ση νά -σωμεν νά -σητε ἢ -σετε νά -σωσι(ν) ἢ -σουν	εἴθε νά -σω εἴθε νά -σης εἴθε νά -ση εἴθε νά -σωμεν εἴθε νά -σητε ἢ -σετε εἴθε νά -σωσι(ν) ἢ -σουν

τόληκτα.

Ξεις ἐνεργητικῆς φωνῆς.

Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
— -εῖν ἢ νὰ -ῃς ᾶς -ῃ — -ετε ἢ νὰ -ητε ἢ -ετε ᾶς -ωσι(ν) ἢ -ουν	-εἶν	ὁ -ων ῆ -ουσα τὸ -ον
— -σον ἢ -σε ᾶς -ση — -σατε ἢ νὰ -σητε ἢ -σετε ᾶς -σωσι(ν) ἢ -σουν	-σαι	ὁ -σας ῆ -σασα τὸ -σαν

	*Οριστική	*Υποτακτική	Εὐκτική
Παρακείμενος	ἔχω -σει ἔχεις -σει ἔχει -σει ἔχομεν -σει ἔχετε -σει ἔχουν ἢ ἔχουσι(ν) -σει	νὰ ἔχω -σει νὰ ἔχῃς -σει νὰ ἔχῃ -σει νὰ ἔχωμεν -σει νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε -σει νὰ ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν -σει	εἴθε νὰ ἔχω -σει εἴθε νὰ ἔχῃς -σει εἴθε νὰ ἔχῃ -σει εἴθε νὰ ἔχωμεν -σει εἴθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε [-σει εἴθε νὰ ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν -σει
*Υπερσυντέλιος	εἶχον -σει εἶχες -σει εἶχε -σει εἶχομεν -σει εἶχετε -σει εἶχον -σει	νὰ εἶχον -σει νὰ εἶχες -σει νὰ εἶχε -σει νὰ εἶχομεν -σει νὰ εἶχετε -σει νὰ εἶχον -σει	εἴθε νὰ εἶχον -σει εἴθε νὰ εἶχες -σει εἴθε νὰ εἶχε -σει εἴθε νὰ εἶχομεν -σει εἴθε νὰ εἶχετε -σει εἴθε νὰ εἶχον -σει
Τετέλ. Μέλλον	θὰ ἔχω -σει θὰ ἔχῃς -σει θὰ ἔχῃ -σει θὰ ἔχωμεν -σει θὰ ἔχητε ἢ ἔχετε -σει θὰ ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν -σει		

β) Σχηματισμός καὶ κατα-

	*Οριστική	*Υποτακτική	Εὐκτική
*Ενεστώς	-ομαι -εσαι -εται -όμεθα -έσθε -ονται	νὰ -ωμαι νὰ -ησαι ἢ -εσαι νὰ -ηται ἢ -εται νὰ -ώμεθα νὰ -ησθε ἢ -εσθε νὰ -ωνται	εἴθε νὰ -ωμαι εἴθε νὰ -ησαι ἢ -εσαι εἴθε νὰ -ηται ἢ -εται εἴθε νὰ -ώμεθα εἴθε νὰ -ησθε ἢ -εσθε εἴθε νὰ -ωνται

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— νά ἔχῃς -σει ᾗς ἔχῃ -σει — νά ἔχητε ἢ ἔχετε -σει ᾗς ἔχωσι(ν) ἢ ἔ- χουν -σει		ὁ ἔχων -σει ἡ ἔχουσα -σει τὸ ἔχον -σει

λήξεις παθητικῆς φωνῆς,

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— -ου ἢ νὰ -ῇσαι ἢ -εσαι ᾗς -ηται ἢ -εται — εσθιε ἢ νὰ -ησθιε ἢ -εσθιε ᾗς -ωνται	-εσθαι	ὁ -όμενος ἡ -ομένη τὸ ὄμενον

	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Παρατατικός	-όμην -εσο -ετο -όμεθα -εσθιε -οντο	νὰ -όμην νὰ -εσο νὰ -ετο νὰ -όμεθα νὰ -εσθιε νὰ -οντο	εἶθε νὰ -όμην εἶθε νὰ -εσο εἶθε νὰ -ετο εἶθε νὰ -όμεθα εἶθε νὰ -εσθιε εἶθε νὰ -οντο
Μέλλων διαρκῆς	θὰ -ωμαι θὰ -ησαι ἢ -εσαι θὰ -ηται ἢ -εται θὰ -ώμεθα θὰ -ησθιε ἢ -εσθιε θὰ -ωνται		
Μέλλ. συγγραμμῆς	θὰ -θῶ θὰ -θῆς θὰ -θῇ θὰ -θῶμεν θὰ -θῆτε θὰ -θῶσι(ν) ἢ -θοῦν		
Ἀόριστος	-θην -θης -θη -θημεν -θητε -θησαν	νὰ -θῶ νὰ -θῆς νὰ -θῇ νὰ -θῶμεν νὰ -θῆτε νὰ -θῶσι(ν) ἢ -θοῦν	εἶθε νὰ -θῶ εἶθε νὰ -θῆς εἶθε νὰ -θῇ εἶθε νὰ -θῶμεν εἶθε νὰ -θῆτε εἶθε νὰ -θῶσι(ν) ἢ -θοῦν
Παραίμενος	ἔχω -θη ἔχεις -θῇ ἔχει -θῇ ἔχομεν -θῇ ἔχετε -θη ἔχουν ἢ ἔχου- σι(ν) -θῇ	νὰ ἔχω -θῇ νὰ ἔχης -θῇ νὰ ἔχῃ -θῇ νὰ ἔχομεν -θῇ νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε -θῇ νὰ ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν -θῇ	εἶθε νὰ ἔχω -θῇ εἶθε νὰ ἔχης -θῇ εἶθε νὰ ἔχῃ -θῇ εἶθε νὰ ἔχομεν -θῇ εἶθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε -θῇ εἶθε νὰ ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν -θῇ

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— -θητι ἢ νὰ -θῆς ἄς -θῇ — -θῆτε ἄς -θῶσι(ν) ἢ -θοῦν	-θῆναι	ὁ -θείς ἡ -θείσα τὸ -θὲν
— νὰ ἔχῃς -θῆ ἄς ἔχῃ -θῇ — νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε-θῇ ἄς ἔχωσι(ν) ἢ ἔ- χουν -θῇ		ὁ -μένος ἡ -μένη τὸ -μένον

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ὑπερσυντέλικος	εἶχον -θῆ εἶχες -θῆ εἶχε -θῆ εἶχομεν -θῆ εἶχετε -θῆ εἶχον -θῆ	νὰ εἶχον -θῆ νὰ εἶχες -θῆ νὰ εἶχε -θῆ νὰ εἶχομεν -θῆ νὰ εἶχετε -θῆ νὰ εἶχον -θῆ	εἴθε νὰ εἶχον -θῆ εἴθε νὰ εἶχες -θῆ εἴθε νὰ εἶχε -θῆ εἴθε νὰ εἶχομεν -θῆ εἴθε νὰ εἶχετε -θῆ εἴθε νὰ εἶχον -θῆ
Τετελ. Μέλλων	θα ἔχω -θῆ θα ἔχης -θῆ θα ἔχη -θῆ θα ἔχωμεν -θῆ θα ἔχητε ἢ ἔχετε -θῆ θα ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν -θῆ		

Σημ. Ὁ παθητικὸς παρακείμενος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν, εὐκτικὴν καὶ προστακτικὴν, ὁ παθητικὸς ὑπερσυντέλικος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν καὶ ὁ παθητικὸς τετελεσμένος μέλλων εἰς τὴν ὀριστικὴν σχηματίζονται καὶ μὲ τὸ βοηθητικὸν ῥῆμα εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, ὡς ἔναντι :

Σχηματισμὸς τοῦ

α) Ἑνεργη-

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεστὸς	λύ-ω λύ-εις λύ-ει λύ-ομεν λύ-ετε λύ-ουν ἢ λύου- σι(ν)	νὰ λύ-ω νὰ λύ-ης νὰ λύ-η νὰ λύ-ωμεν νὰ λύ-ητε ἢ λύ-ετε νὰ λύ-ωσι(ν) ἢ λύ-ουν	εἴθε νὰ λύ-ω εἴθε νὰ λύ-ης εἴθε νὰ λύ-η εἴθε νὰ λύ-ωμεν εἴθε νὰ λύ-ητε ἢ λύ-ετε εἴθε νὰ λύ-ωσι(ν) ἢ λύ-ουν

Προστακτική	*Απαρέμφατον	Μετοχή

Π α ρ α κ ε ί μ ε ν ο ς

*Οριστική: εἶμαι -μένος, εἶσαι -μένος, εἶναι -μένος
εἶμεθα -μένοι, εἴσθε -μένοι, εἶναι -μένοι.

*Υποτακτική: νὰ εἶμαι -μένος κλπ.

Εὐκτική: εἴθε νὰ εἶμαι -μένος κλπ.

Προστακτική: ἔσο ἢ νὰ εἶσαι -μένος κλπ.

*Υπερσυντέλικος

*Οριστική: ἦμην -μένος κλπ.

*Υποτακτική: νὰ ἦμην -μένος κλπ.

Εὐκτική: εἴθε νὰ ἦμην -μένος κλπ.

Τ ε τ ε λ ε σ μ έ ν ο ς μ έ λ λ ω ν

*Οριστική: θὰ εἶμαι -μένος κλπ.

θήματος λύ-ω

τική φωνή

Προστακτική	*Απαρέμφατον	Μετοχή
— λύ-ε ἢ νὰ λύ-ης ἄς λύ-η — λύ-ετε ἢ νὰ λύ-ητε ἢ λύ-ετε ἄς λύ-ωσι(ν) ἢ λύουν	λύ-ειν	ὁ λύ-ων ἡ λύ-ουσα τὸ λύ-ον

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Παρατατικός	ἔλυ-ον ἔλυ-ες ἔλυ-ε ἔλύ-ομεν ἔλύ-ετε ἔλυ-ον	νὰ ἔλυ-ον νὰ ἔλυ-ες νὰ ἔλυ-ε νὰ ἐλύ-ομεν νὰ ἐλύ-ετε νὰ ἔλυ-ον	εἴθε νὰ ἔλυ-ον εἴθε νὰ ἔλυ-ες εἴθε νὰ ἔλυ-ε εἴθε νὰ ἐλύ-ομεν εἴθε νὰ ἐλύ-ετε εἴθε νὰ ἔλυ-ον
Μέλλον διαρκής	θὰ λύ-ω θὰ λύ-ης θὰ λύ-η θὰ λύ-ωμεν θὰ λύ-ητε ἢ λύ-ετε θὰ λύ-ωσι(ν) ἢ λύουν		
Μέλ. στιγμιαίος	θὰ λύ-σω θὰ λύ-σης θὰ λύ-ση θὰ λύ-σωμεν θὰ λύ-σητε ἢ λύ-σετε θὰ λύ-σωσι(ν) ἢ λύ- -σουν		
Ἀόριστος	ἔλυ-σα ἔλυ-σες ἔλυ-σε ἔλύ-σαμεν ἔλύ-σατε ἔλυ-σαν	νὰ λύ-σω νὰ λύ-σης νὰ λύ-ση νὰ λύ-σωμεν νὰ λύ-σητε ἢ λύ-σετε νὰ λύ-σωσι(ν) ἢ λύ-σουν	εἴθε νὰ λύ-σω εἴθε νὰ λύ-σης εἴθε νὰ λύ-ση εἴθε νὰ λύ-σωμεν εἴθε νὰ λύ-σητε ἢ λύ-σετε εἴθε νὰ λύ-σωσι(ν) ἢ λύ-σουν
Παραρτίζεσθαι	ἔχω λύ-σει ἔχεις λύ-σει ἔχει λύ-σει ἔχομεν λύ-σει ἔχετε λύ-σει ἔχουν ἢ ἔχουσι λύ-σει	νὰ ἔχω λύ-σει νὰ ἔχης » νὰ ἔχῃ » νὰ ἔχωμεν » νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε λύσει νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν λύσει	εἴθε νὰ ἔχω λύ-σει εἴθε νὰ ἔχης » εἴθε νὰ ἔχῃ » εἴθε νὰ ἔχωμεν λύσει εἴθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε λύσει εἴθε νὰ ἔχωσι ἢ ἔ- χουν λύ-σει

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
λύ-σον ἢ λύ-σε αἶς λύ-ση λύ-σατε ἢ νὰ λύ-σητε ἢ λύ-σετε αἶς λύ-σωσι(ν) ἢ λύ-σουν	λύ-σαι	ὁ λύ-σας ἡ λύ-σασα τὸ λύ-σαν
νὰ ἔχῃς λύ-σει αἶς ἔχῃ λύ-σει νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε λύ-σει αἶς ἔχωσι ἢ ἔχουν λύ-σει		ὁ ἔχων λύ-σει ἡ ἔχουσα λύ-σει τὸ ἔχον λύ-σει

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ὑπερσυντέλικος	εἶχον λύ-σει εἶχες λύ-σει εἶχε λύ-σει εἶχομεν λύ-σει εἶχετε λύ-σει εἶχον λύ-σει	νὰ εἶχον λύ-σει νὰ εἶχες λύ-σει νὰ εἶχε λύ-σει νὰ εἶχομεν λύ-σει νὰ εἶχετε λύ-σει νὰ εἶχον λύ-σει	εἴθε νὰ εἶχον λύ-σει εἴθε νὰ εἶχες λύ-σει εἴθε νὰ εἶχε λύ-σει εἴθε νὰ εἶχομεν λύ-σει εἴθε νὰ εἶχετε λύ-σει εἴθε νὰ εἶχον λύ-σει
Τετέλ. Μέλλον	θα ἔχω λύ-σει θα ἔχῃς λύ-σει θα ἔχῃ λύ-σει θα ἔχομεν λύ-σει θα ἔχητε ἢ ἔχετε λύ-σει θα ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν λύ-σει		

β) Παθη-

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεστώς	λύ-ομαι λύ-εσαι λύ-εται λυ-όμεθα λύ-εσθε λύ-ονται	νὰ λύ-ομαι νὰ λύ-ησαι ἢ λύ-εσαι νὰ λύ-ηται ἢ λύ-εται νὰ λυ-όμεθα νὰ λύ-ησθε ἢ λύ-εσθε νὰ λύ-ωνται	εἴθε νὰ λύ-ομαι εἴθε νὰ λύ-ησαι ἢ λύ-εσαι εἴθε νὰ λύ-ηται ἢ λύ-εται εἴθε νὰ λυ-όμεθα εἴθε νὰ λύ-ησθε ἢ λύ-εσθε εἴθε νὰ λύ-ωνται
Παρατατικός	ἔλυ-όμην ἔλύ-εσο ἔλύ-ετο ἔλυ-όμεθα ἔλύ-εσθε ἔλύ-οντο	νὰ ἔλυ-όμην νὰ ἔλύ-εσο νὰ ἔλύ-ετο νὰ ἔλυ-όμεθα νὰ ἔλύ-εσθε νὰ ἔλύ-οντο	εἴθε νὰ ἔλυ-όμην εἴθε νὰ ἔλύ-εσο εἴθε νὰ ἔλύ-ετο εἴθε νὰ ἔλυ-όμεθα εἴθε νὰ ἔλύ-εσθε εἴθε νὰ ἔλύ-οντο

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Μέλων διαρκῆς	θα λύ-ωμαι θα λύ-ησαι ἢ λύ-εσαι θα λύ-ηται ἢ λύ-εται θα λυ-ώμεθα θα λύ-ησθε ἢ λύ-εσθε θα λύ-ωνται		
Μέλ. στιγμιαῖος	θα λυ-θῶ θα λυ-θῇς θα λυ-θῇ θα λυ-θῶμεν θα λυ-θῇτε θα λυ-θῶσι(ν) ἢ λυ-θοῦν		
Ἀόριστος	ἔλυ-θην ἔλυ-θης ἔλυ-θη ἔλυ-θήμεν ἔλυ-θητε ἔλυ-θησαν	νά λυ-θῶ νά λυ-θῇς νά λυ-θῇ νά λυ-θῶμεν νά λυ-θῇτε νά λυ-θῶσι(ν) ἢ λυ- θοῦν	εἴθε νά λυ-θῶ εἴθε νά λυ-θῇς εἴθε νά λυ-θῇ εἴθε νά λυ-θῶμεν εἴθε νά λυ-θῇτε εἴθε νά λυ-θῶσι(ν) ἢ λυ-θοῦν
Παρακείμενος	ἔχω λυ-θῇ ἔχεις λυ-θῇ ἔχει λυ-θῇ ἔχομεν λυ-θῇ ἔχετε λυ-θῇ ἔχουν ἢ ἔχου- σι(ν) λυ-θῇ	νά ἔχω λυθῇ νά ἔχῃς λυθῇ νά ἔχῃ λυθῇ νά ἔχομεν λυθῇ νά ἔχητε ἢ ἔχετε λυθῇ νά ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν λυθῇ	εἴθε νά ἔχω λυθῇ εἴθε νά ἔχῃς λυθῇ εἴθε νά ἔχῃ λυθῇ εἴθε νά ἔχομεν λυθῇ εἴθε νά ἔχητε ἢ ἔχετε λυθῇ εἴθε νά ἔχωσι(ν) ἢ ἔχουν λυθῇ

Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
— λύ-θητι ἢ νὰ λυ-θῇς ἄς λυ-θῇ — λυ-θῆτε ἄς λυ-θῶσι(ν) ἢ λυθούν	λυ-θῆναι	ὁ λυ-θείς ἡ λυ-θειῖσα τὸ λυ-θέν
— νὰ ἔχῃς λυ-θῆ- ἄς ἔχῃ λυ-θῇ — νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε λυθῆ- ἄς ἔχωσι ἢ ἔχουν λυ-θῇ		ὁ λελυ-μένος ἡ λελυ-μένη τὸ λελυ-μένον

	*Οριστική	*Υποτακτική	Εὐκτική
*Υπερσυντέλικος	εἶχον λυ-θῆ εἶχες λυ-θῆ εἶχε λυ-θῆ εἴχομεν λυ-θῆ εἴχετε λυ-θῆ εἶχον λυ-θῆ	νὰ εἶχον λυ-θῆ νὰ εἶχες λυ-θῆ νὰ εἶχε λυ-θῆ νὰ εἴχομεν λυ-θῆ νὰ εἴχετε λυ-θῆ νὰ εἶχον λυ-θῆ	εἴθε νὰ εἶχον λυ-θῆ εἴθε νὰ εἶχες λυ-θῆ εἴθε νὰ εἶχε λυ-θῆ εἴθε νὰ εἴχομεν λυ-θῆ εἴθε νὰ εἴχετε λυ-θῆ εἴθε νὰ εἶχον λυ-θῆ
Τετέλ. Μέλλων	θα ἔχω λυ-θῆ θα ἔχῃς λυ-θῆ θα ἔχῃ λυ-θῆ θα ἔχομεν λυ-θῆ θα ἔχητε ἢ ἔχετε λυ-θῆ θα ἔχωσι ἢ ἔ- χουν λυ-θῆ		

Σημ. Ὁ παθητικὸς παρακείμενος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν, εὐκτικὴν καὶ προστακτικὴν, ὁ παθητικὸς ὑπερσυντέλικος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν καὶ ὁ παθητικὸς τετελεσμένος μέλλων εἰς τὴν ὀριστικὴν σχηματίζονται καὶ μὲ τὸ βοηθητικὸν ῥῆμα εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου :

Π α ρ α κ ε ί μ ε ν ο ς

*Οριστική: εἶμαι λελυ-μένος, εἶσαι λελυ-μένος, εἶναι λελυ-μένος,
εἴμεθα λελυ-μένοι, εἴσθε λελυ-μένοι, εἶναι λελυ-μένοι.

*Υποτακτική: νὰ εἶμαι λελυ-μένος κλπ.

Εὐκτική: εἴθε νὰ εἶμαι λελυ-μένος κλπ.

Προστακτική: ἔσο ἢ νὰ εἶσαι λελυ-μένος κλπ.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή

Ὑπερσυντέλικος

Ὅριστική : ἤμην λελυ-μένος κλπ.

Ὑποτακτική : νὰ ἤμην λελυ-μένος κλπ.

Εὐκτική : εἶθε νὰ ἤμην λελυ-μένος κλπ.

Τετελεσμένος μέλλων

Ὅριστική : θὰ εἶμαι λελυ-μένος κλπ.

Ἄσκησις : Σχηματίσατε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ τὰς ἐγκλίσεις τὰ ῥήματα βασιλεύω, κλαδεύω, ἀκούω, κλείω. Ἐπίσης τὰ ῥήματα παιδεύομαι καὶ θεραπεύομαι.

Β'. Συμφωνόληκτα.

α) Ούρανισκοφωνόληκτα.

Ούρανισκοφωνόληκτα λέγονται τὰ ῥήματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτήρα οὐρανισκόφωνον (κ, γ, χ).

διώκ-ω, φεύγ-ω, βρέχ-ω

Πολλὰ οὐρανισκοφωνόληκτα σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα εἰς -σσω ἢ -ττω.

φυλάττω ἢ φυλάσσω (θέμα φυλακ-, βλ. οὐσιαστικὸν φυλακῇ)

ἀλάττω ἢ ἀλάσσω (θέμα ἀλλαγ-, βλ. οὐσιαστικὸν ἀλλαγῇ)

ταράττω ἢ ταράσσω (θέμα ταράχ-, βλ. οὐσιαστικὸν ταραχῇ)

Ὁρισμένα οὐρανισκοφωνόληκτα σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα εἰς -ζω.

στενάζω (θέμα στεναγ-, βλ. οὐσιαστικὸν στεναγμός)

ἀλαλάζω (θέμα ἀλαλαγ-, βλ. οὐσιαστικὸν ἀλαλαγμός)

στηρίζω (θέμα στηριγ-, βλ. οὐσιαστικὸν στήριγμα)

Κατὰ τὴν κλίσιν τῶν οὐρανισκοφωνολήκτων ὁ χαρακτήρ κ, γ, χ :

α) πρὸ τοῦ σ τῆς καταλήξεως συγχωνεύεται μὲ αὐτὸ εἰς ξ, π. χ. θὰ διώκ-σω = θὰ διώξω, θὰ ἀλλάγ-σω = θὰ ἀλλάξω, β) πρὸ τοῦ μ τῆς καταλήξεως τρέπεται εἰς γ, π. χ. τεταραχ-μένος = τεταραγμένος, γ) πρὸ τοῦ θ τῆς καταλήξεως τρέπεται εἰς χ, π. χ. ἐδιώκ-θην = ἐδιώχθην.

Σχηματισμὸς τοῦ ῥήματος ταράσσω.

Ἑνεργητικὴ φωνή

Ὁριστικὴ

Ἑνεστώς: ταράσσω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουν (ἢ -ουσι).

Παρατατικός: ἐτάρασσον, -ες, -ε, -ομεν, -ετε, -ον.

Μέλλων διαρκῆς: θὰ ταράσσω, -ης, -η, -ωμεν, -ητε ἢ -ετε, -ωσι ἢ -ουν.

Μέλλων στιγμιαῖος: θὰ ταράξω, -ης, -η, -ωμεν, -ητε ἢ -ετε, -ωσι ἢ -ουν.

Ἀόριστος: ἐτάραξα, -ες, -ε, -αμεν, -ατε, -αν.

Παρακείμενος: ἔχω ταράξει κλπ.

Ὑπερσυντέλικος: εἶχον ταράξει κλπ.

Τετελεσ. Μέλλων: θὰ ἔχω ταράξει κλπ.

Εἰς τὰς λοιπὰς ἐγκλίσεις κλίνεται ὅπως καὶ τὰ φωνηεντόληκτα βαρύτονα ῥήματα.

Παθητικὴ φωνή

Ὁριστικὴ

Ἑνεστώς: ταράσσομαι, -εσαι, -εται, -όμεθα, -εσθε, -ονται.

Παρατατικός: ἐταρασσόμην, -εσο, -ετο, -όμεθα, -εσθε, -οντο.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μέλλων διαρκής: θὰ ταράσσωμαι, -ησαι ἢ -εσαι, -ηται ἢ -εται, -ώμεθα, -ησθε ἢ -εσθε, -ωνται.

Μέλλων σιγμιαῖος: θὰ ταραχθῶ, -θῆς, -θῆ, -θῶμεν, -θῆτε, -θῶσι, ἢ -θοῦν.

Ἀόριστος: ἔταράχθην, -θης, -θη, -θημεν, -θητε, -θησαν.

Παρακείμενος: ἔχω ταραχθῆ κλπ.

Ὑπερσυντέλικος: εἶχον ταραχθῆ κλπ.

Τετελεσ. μέλλων: θὰ ἔχω ταραχθῆ κλπ.

Εἰς τὰς λοιπὰς ἐγκλίσεις κλίνεται ὅπως καὶ τὰ φωνηεντόληκτα βαρύτερα ῥήματα.

Ἀσκήσις: Σχηματίσατε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ τὰς ἐγκλίσεις τὰ ῥήματα: διώκω — διώκομαι, κηρύσσω — κηρύσσομαι.

β) Χειλικόληκτα

Χειλικόληκτα λέγονται τὰ ῥήματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα χειλικὸν (π, β, φ).

βλέπω, τρέβω, ἀλείφω

Τὰ περισσότερα χειλικόληκτα διὰ τὰ σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα προσλαμβάνουν μετὰ τὸν χαρακτῆρα τὸ πρόσφυμα **τ** καὶ οὕτω λήγουν εἰς **-πτω**.

σκάπτω, κλάπτω, κρύπτω

Τὰ χειλικόληκτα ῥήματα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ βαρύτερα ῥήματα.

Κατὰ τὴν κλίσιν τῶν χειλικολήκτων ὁ χαρακτήρ, π, β, φ: α) πρὸ τοῦ **σ** τῆς καταλήξεως συγχωνεύεται μὲ αὐτὸ εἰς **ψ**, π. χ. θὰ ἀλείφ-σω = θὰ ἀλείφω, θὰ κόπ-σω = θὰ κόψω, β) πρὸ τοῦ **μ** τῆς καταλήξεως τρέπεται εἰς **μ**, π. χ. τειριβ-μένος = τειριμμένος, γεγραφ-μένος = γεγραμμένος, γ) πρὸ τοῦ **θ** τῆς καταλήξεως τρέπεται εἰς **φ**.

Ἀσκήσις: Σχηματίσατε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ τὰς ἐγκλίσεις τὰ ῥήματα κρύπτω καὶ σκάπτω.

γ) Ὀδοντοφωνόληκτα

Ὀδοντοφωνόληκτα λέγονται τὰ ῥήματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα ὀδοντόφωνον (τ, δ, θ).

θέτω, σπεύδω, πείθω

Πολλὰ ὀδοντοφωνόληκτα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα **τ** ἢ **θ**, σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα εἰς **-ττω** ἢ **-σσω**.

πυρέττω ἢ πυρέσσω (θέμα πυρετ-, βλ. οὐσιαστικὸν πυρετός).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἀπὸ τὰ ὀδοντοφωνόληκτα ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα δ σχηματίζουν τὸν ἐνεστῶτα εἰς **-ζω**

ἐλπίζω (θέμα ἐλπίδ-), γυμνάζω (θέμα γυμναδ-).

Τὰ ὀδοντοφωνόληκτα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ βαρύτονα ῥήματα.

Κατὰ τὴν κλίσιν τῶν ὀδοντοφωνολήκτων ὁ χαρακτήρ τ, δ, θ : α) πρὸ τοῦ σ τῆς καταλήξεως ἀποβάλλεται, π. χ. θὰ ἐλπίδ-σω = θὰ ἐλπίσω, θὰ πειδθ-σω = θὰ πείσω, β) πρὸ τοῦ μ τῆς καταλήξεως τρέπεται εἰς σ, π. χ. πεπειθ-μένος = πεπεισμένος, γ) πρὸ τοῦ θ τῆς καταλήξεως τρέπεται εἰς σ, π. χ. ἐγυμναδ-θην = ἐγυμνάσθην.

Σημείωσις: Ὅλα τὰ εἰς -ιζω ῥήματα γράφονται μὲ ι, πλὴν τῶν ἀθροίζω, γογγύζω, δακρύζω, δανείζω, κατακλύζω, ὀλολύζω.

Ἀσκησις: Σχηματίσατε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ τὰς ἐγκλίσεις τὰ ῥήματα γυμνάζω καὶ ποτίζω.

δ) Ὑγρόληκτα

Ὑγρόληκτα λέγονται τὰ ῥήματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα λ ἢ ρ

ἀγγέλλω, στέλλω, σύρω, φθείρω

Τὰ ῥήματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα λ, γράφονται εἰς τὸν ἐνεστῶτα, τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν μέλλοντα διαρκῆ μὲ δύο λ, πλὴν τῶν ῥημάτων θέλω καὶ ὀφείλω.

Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος τῶν ὑγρόληκτων ῥημάτων σχηματίζεται μὲ τὴν κατάληξιν τοῦ ἀορίστου ἄνευ τοῦ σ καὶ ἔκτασιν τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνήεντος α εἰς η (ἢ α μακρόν, ἂν πρὸ τοῦ α εἶναι ρ ἢ ι), τοῦ ε εἰς ει καὶ τοῦ ι καὶ υ βραχέος εἰς ι καὶ υ μακρόν, π. χ. στέλλω — ἔστειλα, ἀγγέλλω — ἤγγειλα, σύρω — ἔσυρα.

Ὅσα ὑγρόληκτα ῥήματα ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ε ἢ ει τρέπουν ταῦτα εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς α, π. χ. στέλλω — ἐσταλμένος, σπείρω — ἐσπαρμένος.

Κατὰ τὰ λοιπὰ τὰ ὑγρόληκτα ῥήματα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ ἄλλα βαρύτονα ῥήματα.

Ἀσκησις: Σχηματίσατε εἰς τὴν ὀριστικὴν ὅλων τῶν χρόνων τὰ ῥήματα σύρω καὶ σπείρω.

ε) Ἐνρινόληκτα

Ἐνρινόληκτα λέγονται τὰ ῥήματα τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα ἔνρινον (μ, ν)

μένω, κρίνω, ὑφαίνω, πλύνω

Τὰ ἐνρινόληκτα ῥήματα εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τρέπουν συνήθως τὸν χαρακτῆρα **ν**, πρὸ τοῦ **μ** τῆς καταλήξεως, εἰς **σ**, π. χ. *ὕφαινω* — *ὕφασμένος*, *μολύνω* — *μεμολυσμένος*.

Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος τῶν ἐνρινολήκτων σχηματίζεται ὅπως καὶ ὁ ἀόριστος τῶν ὑγρολήκτων.

Τὸ ρῆμα *ξηραίνω* τρέπει τὸν χαρακτῆρα **ν** πρὸ τοῦ **μ** τῆς καταλήξεως εἰς **μ**, π. χ. *ἐξηραμμένος*.

Τὰ ῥήματα *κρίνω*, *κλίνω*, *πλύνω* καὶ *τείνω* ἀποβάλλουν τὸν χαρακτῆρα **ν**, ὅταν ἡ κατάληξις ἀρχίσῃ ἀπὸ σύμφωνον, π. χ. *κρίνω* — *ἐκρίθην* — *κεκριμένος*, *κλίνω* — *ἐκλίθην* — *κεκλιμένος*, *πλύνω* — *ἐπλύθην* — *πεπλυμένος*, *τείνω* — *ἐτάθην* — *τεταμένος*.

Κατὰ τὰ λοιπὰ τὰ ἐνρινόληκτα ῥήματα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ βαρύτονα ῥήματα.

***Ασκήσις**: Σχηματίσατε τὰ ῥήματα *κρίνω* καὶ *μολύνω* εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ τὰς ἐγκλίσεις.

Ἀόριστοι Β'

α) Ἐνεργητικὸς ἀόριστος Β'

Δαμβάνω — ἀόριστος β' : *ἔλαβον*

Μανθάνω — ἀόριστος β' : *ἔμαθον*.

Μερικὰ ῥήματα δὲν σχηματίζουν τὸν ἐνεργητικὸν ἀόριστον εἰς **-σα** ἀλλὰ εἰς **-ον**. Ὁ ἀόριστος οὗτος λέγεται **ἀόριστος δεύτερος**.

Κλίσις ἀορίστου Β'

Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική
ἔλαβ-ον	νὰ λάβω	εἴθε νὰ λάβ-ω	—
ἔλαβ-ες	νὰ λάβ-ης	εἴθε νὰ λάβ-ης	λάβ-ε
ἔλαβ-ε	νὰ λάβ-η	εἴθε νὰ λάβ-η	ᾶς λάβ-η
ἐλάβ-ομεν	νὰ λάβ-ωμεν	εἴθε νὰ λάβ-ωμεν	—
ἐλάβ-ετε	νὰ λάβ-ητε (ἢ λάβ-ετε)	εἴθε νὰ λάβ-ητε (ἢ λάβ-ετε)	λάβετε
ἔλαβ-ον	νὰ λάβ-ωσι(ν) (ἢ λάβ-ουν)	εἴθε νὰ λάβ-ωσι(ν) (ἢ λάβ-ουν)	ᾶς λάβ-ωσι(ν) (ἢ λάβ-ουν)

***Απαρέμφατον**: λαβ-εῖν

Μετοχή: ὁ λαβ-ών, ἡ λαβ-οῦσα, τὸ λαβ-όν.

Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' εἰς μὲν τὴν ὀριστικὴν ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις καὶ εἰς τὸ ἀπαρέμ-

φρατον καὶ εἰς τὴν μετοχὴν τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος. Τὸ ἀπαρέμ-
φρατον καὶ ἡ μετοχὴ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν.

Ἡ προστακτικὴ τῶν ἀορίστων β' εἶπον, ἦλθον, εὔρον, κάμνει,
εἰπέ, ἐλθέ, εὐρέ, τοῦ δὲ ἔλαβον λάβε καὶ λαβέ, π. χ. μολὼν λαβέ.

* Ἀσκησις: Σχηματίσατε εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τοὺς ἀορίστους β' τῶν
κάτωθι ρημάτων :

* Ἀποθνήσκω: ἀπέθανον, νὰ ἀποθάνω, εἶθε νὰ ἀποθάνω, ἀπόθανε,
ἀποθανεῖν, ἀποθανὼν -οὔσα -όν.

βάλλω: ἔβαλον

βλέπω: εἶδον, νὰ ἴδω κλπ.

ἔρχομαι: ἦλθον

εὐρίσκω: εὔρον

λαμβάνω: ἔλαβον

λέγω: εἶπον

λείπω: ἔλιπον

μανθάνω: ἔμαθον

πάσχω: ἔπαθον

πίνω: ἔπιον

προάγω: προήγαγον

σφάλλω: ἔσφαλον

τυγχάνω: ἔτυχον

τρῶγω: ἔφαγον

φεύγω: ἔφυγον

β) Παθητικὸς ἀόριστος Β'

Χαίρομαι — παθητικὸς ἀόρ. β': ἐχάρεν

Στέλλομαι — παθητικὸς ἀόρ. β': ἐστάλην.

Κλίσις παθητικοῦ ἀορίστου Β'

* Ὅριστικὴ	* Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ
ἐσάλ-ην	νὰ σταλ-ῶ	εἶθε νὰ σταλ-ῶ	—
ἐσάλ-ης	νὰ σταλ-ῇς	εἶθε νὰ σταλ-ῇς	στάληθι ἢ νὰ σταλῇς
ἐσάλ-η	νὰ σταλ-ῇ	εἶθε νὰ σταλ-ῇ	ἄς σταλῇ
ἐσάλ-ημεν	νὰ σταλ-ῶμεν	εἶθε νὰ σταλ-ῶμεν	—
ἐσάλ-ητε	νὰ σταλ-ῇτε	εἶθε νὰ σταλ-ῇτε	σταλῇτε
ἐσάλ-ησαν	νὰ σταλ-ῶσι (ἢ σταλοῦν)	εἶθε νὰ σταλ-ῶσι (ἢ σταλοῦν)	ἄς σταλ-ῶσι

* Ἀπαρέμφρατον: σταλ-ῆναι.

Μετοχή: ὁ σταλεῖς — ἡ σταλ-εῖσα — τὸ σταλ-έν.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος β', ὁ σχηματιζόμενος με πρόσφυμα η καὶ
ὄχι θη, κλίνεται ὅπως καὶ ὁ παθητικὸς ἀόριστος α'. Τὸ δεύτερον ἐνι-
κὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου β' ἔχει τὴν
κατάληξιν -θι.

* Ὅσα ῥήματα ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ε, ει ἢ η τρέπουν ταῦτα

εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον β' εἰς α, π. χ. βρέχομαι — ἐβρόαχην, σπείρομαι — ἐσπάρην, σήπομαι — ἐσάπην.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος β' τοῦ ῥήματος πλήττομαι εἶναι ἐπλήγην, τοῦ δὲ ἐκπλήττομαι εἶναι ἐξεπλάγην.

***Ασκησις:** Σχηματίσατε εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τοὺς ἀορίστους β' πέντε ἐκ τῶν κάτωθι ῥημάτων :

***Αλλάσσομαι:** ἡλλάγην, νὰ ἀλλαγῶ, εἶθε νὰ ἀλλαγῶ, ἀλλάγηθι ἢ νὰ ἀλλαγῆς, ἀλλαγήναι, ἀλλαγεῖς — ἀλλαγεῖσα — ἀλλαγέν.

ἀρπάζομαι: ἡρπάγην
βάπτομαι: ἐβάφην
βλάπτομαι: ἐβλάβην
βρέχομαι: ἐβρόαχην
γράφομαι: ἐγράφην
δέρομαι: ἐδάρην
θάπτομαι: ἐτάφην
θλίβομαι: ἐθλίβην
καίομαι: ἐκάην
κλέπτομαι: ἐκλάπην
κόπτομαι: ἐκόπην
κρύπτομαι: ἐκρύβην
μαίνομαι: ἐμάνην
πλέκομαι: ἐπλάκην
πλήττομαι: ἐπλήγην

ῥάπτομαι: ἐρράφην
ῥυγνύομαι: ἐρράγην
σήπομαι: ἐσάπην
σκάπτομαι: ἐσκάφην
σπείρομαι: ἐσπάρην
στέλλομαι: ἐστάλην
σφάζομαι: ἐσφάγην
σφάλλομαι: ἐσφάλην
τάσσομαι: ἐτάγην
τήκομαι: ἐτάκην
τρέπομαι: ἐτράπην
τρίβομαι: ἐτρίβην
φαίνομαι: ἐφάνην
φθείρομαι: ἐφθάρην
χαίρομαι: ἐχάρην

II. Συνηρημένα ἢ περισπώμενα

Συνηρημένα λέγονται ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς -άω, -έω καὶ -όω καὶ συναιροῦν εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς τὸν χαρακτῆρα α, ε καὶ ο μετὰ τῶν καταλήξεων.

νικάω = νικῶ, ἐνικά-ον = ἐνίκων
ὁμολογέω = ὁμολογῶ, ὁμολόγε-ον = ὁμολόγουν
ἀξιόω = ἀξιῶ, ἡξίο-ον = ἡξίουν.

Τὰ συνηρημένα ταῦτα ῥήματα λέγονται καὶ περισπώμενα διότι, μετὰ τὴν συναίρεσιν, ὁσάκις τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης, περισπῶνται.

α) Σχηματισμός τοῦ ῥή-
'Ενεργητι'

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐχτική
Ἑνεστώς	τιμῶ (-άω) τιμῶς (-άεις) τιμᾷ (-άει) τιμῶμεν (-άομεν) τιμᾶτε (-άετε) τιμῶσι(ν) (-άουσι) ἢ τιμοῦν	νά τιμῶ (-άω) νά τιμῶς (-άης) νά τιμᾷ (-άῃ) νά τιμῶμεν (-άωμεν) νά τιμᾶτε (-άητε ἢ -άετε) νά τιμῶσι(ν) (-άωσι) ἢ τιμοῦν	εἴθε νά τιμῶ (-άω) εἴθε νά τιμῶς εἴθε νά τιμᾷ εἴθε νά τιμῶμεν εἴθε νά τιμᾶτε εἴθε νά τιμῶσι(ν) ἢ τιμοῦν
Παρατατικός	ἐτίμων (-αον) ἐτίμας (-αες) ἐτίμα (-αε) ἐτιμῶμεν (-άομεν) ἐτιμᾶτε (-άετε) ἐτίμων (-αον)	νά ἐτίμων (-αον) νά ἐτίμας νά ἐτίμα νά ἐτιμῶμεν νά ἐτιμᾶτε νά ἐτίμων	εἴθε νά ἐτίμων (-αον) εἴθε νά ἐτίμας εἴθε νά ἐτίμα εἴθε νά ἐτιμῶμεν εἴθε νά ἐτιμᾶτε εἴθε νά ἐτίμων
Μέλλ. διαρκῆς	θα τιμῶ (-άω) θα τιμῶς θα τιμᾷ θα τιμῶμεν θα τιμᾶτε θα τιμῶσι(ν) ἢ τιμοῦν		
Μέλλ. συγχωαῖος	θα τιμή-σω θα τιμή-σης θα τιμή-ση θα τιμή-σωμεν θα τιμή-σητε θα τιμή-σωσι(ν) ἢ τιμή-σουν		
Ἀόριστος	ἐτίμη-σα ἐτίμη-σες ἐτίμη-σε ἐτιμή-σαμεν ἐτιμή-σατε ἐτίμη-σαν	νά τιμή-σω νά τιμή-σης νά τιμή-ση νά τιμή-σωμεν νά τιμή-σητε ἢ τιμή- σετε νά τιμή-σωσι(ν) ἢ τιμή-σουν	εἴθε νά τιμή-σω εἴθε νά τιμή-σης εἴθε νά τιμή-ση εἴθε νά τιμή-σωμεν εἴθε νά τιμή-σητε ἢ τιμή-σετε εἴθε νά τιμή-σωσι(ν) ἢ τιμή-σουν

ματος τιμά-ω = τιμῶ
κὴ φωνή

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— τίμα (-αε) ᾶς τιμᾶ (-άη) — τιμᾶτε (-άετε) ᾶς τιμῶσι (-άωσι) ἢ τιμοῦν	τιμᾶν (-άειν)	ὁ τιμῶν (-άων) ἡ τιμῶσα (-άουσα) τὸ τιμῶν (-άον)
— τίμη-σον ἢ τίμη-σε ᾶς τιμή-ση — τιμή-σατε ἢ νὰ τι- μή-σητε ἢ τιμή-σετε ᾶς τιμή-σωσι(ν) ἢ τιμή-σουν	τιμῆσαι	ὁ τιμή-σας ἡ τιμή-σα-σα τὸ τιμή-σαν

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Παρακείμενος	ἔχω τιμήσει ἔχεις » ἔχει » ἔχομεν » ἔχετε » ἔχουν ἢ ἔχουσι τιμήσει	νὰ ἔχω τιμήσει νὰ ἔχῃς » νὰ ἔχῃ » νὰ ἔχωμεν » νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε τιμήσει νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν τιμήσει	εἴθε νὰ ἔχω τιμήσει εἴθε νὰ ἔχῃς » εἴθε νὰ ἔχῃ » εἴθε νὰ ἔχωμεν » εἴθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε » εἴθε νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν τιμήσει
Ὑπερσυντέλικος	εἶχον τιμήσει εἶχες » εἶχε » εἶχομεν » εἶχετε » εἶχον »	νὰ εἶχον τιμήσει νὰ εἶχες » νὰ εἶχε » νὰ εἶχομεν » νὰ εἶχετε » νὰ εἶχον »	εἴθε νὰ εἶχον τιμήσει εἴθε νὰ εἶχες » εἴθε νὰ εἶχε » εἴθε νὰ εἶχομεν » εἴθε νὰ εἶχετε » εἴθε νὰ εἶχον »
Τετέλει. Μέλλον	θα ἔχω τιμήσει θα ἔχῃς » θα ἔχῃ » θα ἔχωμεν » θα ἔχητε ἢ ἔχετε τιμήσει θα ἔχωσι(ν) ἢ ἔ- χουν τιμήσει		

Παθητι-

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεστώς	τιμῶμαι (-άομαι) τιμᾶσαι (-άεσαι) τιμᾶται (-άεται) τιμώμεθα (-αό- μεθα) τιμᾶσθε (-άεσθε) τιμῶνται (άονται)	νὰ τιμῶμαι (-άομαι) νὰ τιμᾶσαι (-άησαι) νὰ τιμᾶται (-άηται) νὰ τιμώμεθα (-αώμεθα) νὰ τιμᾶσθε (-άησθε) νὰ τιμῶνται (-άωνται)	εἴθε νὰ τιμῶμαι(-άομαι) εἴθε νὰ τιμᾶσαι εἴθε νὰ τιμᾶται εἴθε νὰ τιμώμεθα εἴθε νὰ τιμᾶσθε εἴθε νὰ τιμῶνται

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— νὰ ἔχῃς τιμήσει ᾗς ἔχῃ » — νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε τιμήσει ᾗς ἔχωσι(ν) ἢ ἔ- χουν τιμήσει		ὁ ἔχων τιμήσει ἡ ἔχουσα » τὸ ἔχον »

καὶ φωνή

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— τιμῶ (-άου) ἢ νὰ τιμᾶσαι ᾗς τιμᾶται (-άεται) — τιμᾶσθε (-άεσθε) ἢ νὰ τιμᾶσθε) ᾗς τιμῶνται (-άωνται)	τιμᾶσθαι (-άεσθαι)	ὁ τιμώμενος (-αόμενος) ἡ τιμωμένη (-αομένη) τὸ τιμώμενον (-αόμε- νον)

	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Παρατατικὸς	ἐτιμῶμην (-αόμην) ἐτιμᾶσο (-άεσο) ἐτιμᾶτο (-άετο) ἐτιμώμεθα (-αό- μεθα) ἐτιμᾶσθε (-άεσθε) ἐτιμῶντο (-άοντο)	νὰ ἐτιμῶμην (-αόμην) νὰ ἐτιμᾶσο νὰ ἐτιμᾶτο νὰ ἐτιμώμεθα νὰ ἐτιμᾶσθε νὰ ἐτιμῶντο	εἶθε νὰ ἐτιμῶμην (-αό- μην) εἶθε νὰ ἐτιμᾶσο εἶθε νὰ ἐτιμᾶτο εἶθε νὰ ἐτιμώμεθα εἶθε νὰ ἐτιμᾶσθε εἶθε νὰ ἐτιμῶντο
Μέλλ. διαρκῆς	θὰ τιμῶμαι (-άω- μαι θὰ τιμᾶσαι θὰ τιμᾶται θὰ τιμώμεθα θὰ τιμᾶσθε θὰ τιμῶνται		
Μέλλ. στιγμιαίος	θὰ τιμη-θῶ θὰ τιμη-θῇς θὰ τιμη-θῇ θὰ τιμη-θῶμεν θὰ τιμη-θῇτε θὰ τιμηθῶσιν ἢ τιμηθοῦν		
* Ἀόριστος	ἐτιμή-θην ἐτιμή-θης ἐτιμή-θη ἐτιμή-θημεν ἐτιμή-θητε ἐτιμή-θησαν	νὰ τιμη-θῶ νὰ τιμη-θῇς νὰ τιμη-θῇ νὰ τιμη-θῶμεν νὰ τιμη-θῇτε νὰ τιμη-θῶσι(ν) ἢ τι- μη-θοῦν	εἶθε νὰ τιμη-θῶ εἶθε νὰ τιμη-θῇς εἶθε νὰ τιμη-θῇ εἶθε νὰ τιμη-θῶμεν εἶθε νὰ τιμη-θῇτε εἶθε νὰ τιμη-θῶσι(ν) ἢ τιμη-θοῦν
Παρακειμενός	ἔχω τιμη-θῇ ἔχεις » ἔχει » ἔχομεν » ἔχετε » ἔχουν ἢ ἔχουσι τιμηθῇ	νὰ ἔχω τιμη-θῇ νὰ ἔχῃς » νὰ ἔχῃ » νὰ ἔχωμεν » νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε τιμηθῇ νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν τιμηθῇ	εἶθε νὰ ἔχω τιμηθῇ εἶθε νὰ ἔχῃς » εἶθε νὰ ἔχῃ » εἶθε νὰ ἔχωμεν » εἶθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε τιμηθῇ εἶθε νὰ ἔχωσι ἢ ἔ- χουν τιμηθῇ

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— τιμή-θητι ἢ νὰ τι- μη-θῇς ᾧς τιμη-θῇ — τιμη-θῇτε ᾧς τιμη-θῶσι(ν) ἢ τιμη-θοῦν	τιμη-θῆναι	ὁ τιμη-θεὶς ἡ τιμη-θεῖσα τὸ τιμη-θὲν
— νὰ ἔχῃς τιμηθῇ ᾧς ἔχῃ τιμηθῇ — νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε τιμηθῇ ᾧς ἔχωσι ἢ ἔχουν τιμηθῇ		ὁ τετιμη-μένος ἡ τετιμη-μένη τὸ τετιμη-μένον

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ὑπερσυντέλικος	εἶχον τιμηθῇ εἶχες » εἶχε » εἶχομεν » εἶχετε » εἶχον »	νὰ εἶχον τιμηθῇ νὰ εἶχες » νὰ εἶχε » νὰ εἶχομεν » νὰ εἶχετε » νὰ εἶχον »	εἴθε νὰ εἶχον τιμηθῇ εἴθε νὰ εἶχες » εἴθε νὰ εἶχε » εἴθε νὰ εἶχομεν » εἴθε νὰ εἶχετε » εἴθε νὰ εἶχον »
Τετέλ. Μέλλον	θα ἔχω τιμηθῇ θα ἔχῃς » θα ἔχῃ » θα ἔχομεν » θα ἔχητε ἢ ἔχετε τιμηθῇ θα ἔχωσι ἢ ἔ- χουν τιμηθῇ		

Σημείωσις : Ὁ παθητικὸς παρακείμενος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν, εὐκτικὴν καὶ προστακτικὴν, ὁ παθητικὸς ὑπερσυντέλικος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν καὶ ὁ παθητικὸς τετελεσμένος μέλλον εἰς τὴν ὀριστικὴν σχηματίζονται καὶ μὲ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου :

Π α ρ α κ ε ῖ μ ε ν ο ς

Ὁριστική : εἶμαι τετιμη-μένος, εἶσαι τετιμη-μένος, εἶναι τετιμη-μένος

εἶμεθα τετιμη-μένοι, εἴσθε τετιμη-μένοι, εἶναι τετιμη-μένοι.

Ὑποτακτική : νὰ εἶμαι τετιμη-μένος κλπ.

Εὐκτική : εἴθε νὰ εἶμαι τετιμη-μένος κλπ.

Προστακτική : ἔσο ἢ νὰ εἶσαι τετιμη-μένος κλπ.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή

Ὑπερσυντέλικος

Ὅριστική: ἤμην τετιμη-μένος κλπ.

Ὑποτακτική: νὰ ἤμην τετιμη-μένος κλπ.

Εὐκτική: εἶθε νὰ ἤμην τετιμη-μένος κλπ.

Τετελεσμένος μέλλων

Ὅριστική: θὰ εἶμαι τετιμη-μένος κλπ.

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεσιῶς	ποιῶ (-έω) ποιεῖς (-εἰς) ποιεῖ (-έει) ποιοῦμεν (-έομεν) ποιεῖτε (-έετε) ποιοῦσι(ν) (-έου- σι) ἢ ποιοῦν	νὰ ποιῶ (-έω) νὰ ποιῇς (-έης) νὰ ποιῇ (-έη) νὰ ποιῶμεν (-έωμεν) νὰ ποιῇτε (-έητε) νὰ ποιῶσι(ν) (-έωσι) ἢ ποιοῦν	εἴθε νὰ ποιῶ (-έω) εἴθε νὰ ποιῇς (-έης) εἴθε νὰ ποιῇ (-έη) εἴθε νὰ ποιῶμεν (-έω- μεν) εἴθε νὰ ποιῇτε (-έητε) εἴθε νὰ ποιῶσι(ν) (-έω- σι) ἢ ποιοῦν
Παρατατικός	ἐποιοῦν (-εον) ἐποίεις (-εεις) ἐποίει (-εει) ἐποιοῦμεν (-έομεν) ἐποιεῖτε (-έετε) ἐποιοῦν (-εον)	νὰ ἐποιοῦν (-εον) νὰ ἐποίεις νὰ ἐποίει νὰ ἐποιοῦμεν νὰ ἐποιεῖτε νὰ ἐποιοῦν	εἴθε νὰ ἐποιοῦν (-εον) εἴθε νὰ ἐποίεις εἴθε νὰ ἐποίει εἴθε νὰ ἐποιοῦμεν εἴθε νὰ ἐποιεῖτε εἴθε νὰ ἐποιοῦν
Μέλλ. διαρκῆς	θα ποιῶ (-έω) θα ποιῇς θα ποιῇ θα ποιῶμεν θα ποιῇτε θα ποιῶσι(ν) ἢ ποιοῦν		
Μέλλ. στιγμιαίος	θα ποιή-σω θα ποιή-σης θα ποιή-ση θα ποιή-σωμεν θα ποιή-σητε ἢ ποιή-σετε θα ποιή-σωσι(ν) ἢ ποι-ήσουν		

ματος ποιέω—ποιῶ

τική φωνή

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— ποίη (-εε) ᾶς ποιῇ (-έη) — ποιεῖτε (-έετε) ᾶς ποιῶσι(ν) (-έ- ωσιν) ἢ ποιοῦν	ποιεῖν (-έειν)	ὁ ποιῶν (-έων) ἡ ποιοῦσα (-έουσα) τὸ ποιοῦν (-έον)

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἀόριστος	ἐποίη-σα ἐποίη-σες ἐποίη-σε ἐποίη-σαμεν ἐποίη-σατε ἐποίη-σαν	νὰ ποιή-σω νὰ ποιή-σῃς νὰ ποιή-σῃ νὰ ποιήσω-μεν νὰ ποιήσῃ-τε ἢ ποιή- σετε νὰ ποιή-σωσι(ν) ἢ ποιή-σουν	εἴθε νὰ ποιή-σω εἴθε νὰ ποιή-σῃς εἴθε νὰ ποιή-σῃ εἴθε νὰ ποιή-σωμεν εἴθε νὰ ποιή-σῃτε ἢ ποιή-σετε εἴθε νὰ ποιή-σωσ(ν) ἢ ποιή-σουν
Παράθετός	ἔχω ποιή-σει ἔχεις » ἔχει » ἔχομεν » ἔχετε » ἔχουν ἢ ἔχουσι ποιή-σει	νὰ ἔχω ποιή-σει νὰ ἔχῃς » νὰ ἔχῃ » νὰ ἔχωμεν » νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε ποι- ή-σει νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν ποιή-σει	εἴθε νὰ ἔχω ποιή-σει εἴθε νὰ ἔχῃς » εἴθε νὰ ἔχῃ » εἴθε νὰ ἔχωμεν » εἴθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε ποιή-σει εἴθε νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν ποιή-σει
Ὑπερσυντέλικος	εἶχον ποιή-σει εἶχες ποιή-σει εἶχε ποιή-σει εἶχομεν ποιή-σει εἶχετε ποιή-σει εἶχον ποιή-σει	νὰ εἶχον ποιή-σει νὰ εἶχες ποιή-σει νὰ εἶχε ποιή-σει νὰ εἶχομεν ποιή-σει νὰ εἶχετε ποιή-σει νὰ εἶχον ποιή-σει	εἴθε νὰ εἶχον ποιή-σει εἴθε νὰ εἶχες ποιή-σει εἴθε νὰ εἶχε ποιή-σει εἴθε νὰ εἶχομεν ποιή- -σει εἴθε νὰ εἶχετε ποιή- -σει εἴθε νὰ εἶχον ποιή-σει
Τετέλ. Μέλλον	θα ἔχω ποιή-σει θα ἔχῃς » θα ἔχῃ » θα ἔχωμεν » θα ἔχητε ἢ ἔχετε ποιή-σει θα ἔχωσι ἢ ἔχουν ποιή-σει		

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— ποιή-σον ἢ ποιή-σε ἄς ποιή-ση — ποιή-σατε ἢ νὰ ποιή- σητε ἢ ποιή-σετε ἄς ποιή-σωσι ἢ ποιή-σουν	ποιῆ-σαι	ὁ ποιή-σας ἡ ποιή-σασα τὸ ποιῆ-σαν
— νὰ ἔχῃς ποιή-σει ἄς ἔχῃ » — νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε ποιή-σει ἄς ἔχωσι ἢ ἔχουν ποιή-σει		ὁ ἔχων ποιή-σει ἡ ἔχουσα » τὸ ἔχον »

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεστώς	ποιοῦμαι (-έομαι) ποιεῖσαι (-έεσαι) ποιεῖται (-έεται) ποιούμεθα (-εόμεθα) ποιεῖσθε (-έεσθε) ποιοῦνται (-έονται)	νὰ ποιῶμαι (-έωμαι) νὰ ποιῆσαι (-έησαι) νὰ ποιῆται (-έηται) νὰ ποιώμεθα (-εώμεθα) νὰ ποιῆσθε (-έησθε) νὰ ποιῶνται (-έωνται)	εἴθε νὰ ποιῶμαι (-έωμαι) εἴθε νὰ ποιῆσαι εἴθε νὰ ποιῆται εἴθε νὰ ποιώμεθα εἴθε νὰ ποιῆσθε εἴθε νὰ ποιῶνται
Παρατατικός	ἐποιοῦμην (-εόμην) ἐποιεῖσο (-έεσο) ἐποιεῖτο (-έετο) ἐποιούμεθα (-εόμεθα) ἐποιεῖσθε (-έεσθε) ἐποιοῦντο (-έοντο)	νὰ ἐποιοῦμην (-εόμην) νὰ ἐποιεῖσο νὰ ἐποιεῖτο νὰ ἐποιούμεθα νὰ ἐποιεῖσθε νὰ ἐποιοῦντο	εἴθε νὰ ἐποιοῦμην (-εόμην) εἴθε νὰ ἐποιεῖσο εἴθε νὰ ἐποιεῖτο εἴθε νὰ ἐποιούμεθα εἴθε νὰ ἐποιεῖσθε εἴθε νὰ ἐποιοῦντο
Μέλλον διαρκ.	θὰ ποιῶμαι (-έωμαι) θὰ ποιῆσαι θὰ ποιῆται θὰ ποιώμεθα θὰ ποιῆσθε θὰ ποιῶνται		
Μέλλον στιγμ.	θὰ ποιη-θῶ θὰ ποιη-θῇς θὰ ποιη-θῇ θὰ ποιη-θῶμεν θὰ ποιη-θῇτε θὰ ποιη-θῶσι(ν) ἢ ποιη-θοῦν		

κ ἢ φ ω ν ἦ

Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
— ποιοῦ (-έου) ἢ νὰ ποιῆσαι ᾧς ποιῆται (-έηται) — ποιεῖσθε (-έεσθε) ἢ νὰ ποιῆσθε ᾧς ποιῶνται (-έ- ωνται)	ποιεῖσθαι (-έεσθαι)	ὁ ποιούμενος (-εόμενος) ἡ ποιουμένη (-εομένη) τὸ ποιούμενον (-εόμε- νον)

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἀόριστος	ἔποιή-θην ἔποιή-θης	νά ποιη-θῶ νά ποιη-θῆς	εἴθε νά ποιη-θῶ εἴθε νά ποιη-θῆς
	ἔποιή-θη ἔποιή-θημεν ἔποιή-θητε ἔποιή-θησαν	νά ποιη-θῇ νά ποιη-θῶμεν νά ποιη-θῆτε νά ποιη-θῶσι(ν) ἢ ποιη-θοῦν	εἴθε νά ποιη-θῇ εἴθε νά ποιη-θῶμεν εἴθε νά ποιη-θῆτε εἴθε νά ποιη-θῶσι(ν) ἢ ποιη-θοῦν
Παρακείμενος	ἔχω ποιη-θῇ ἔχεις » ἔχει » ἔχομεν » ἔχετε »	νά ἔχω ποιη-θῇ νά ἔχῃς » νά ἔχῃ » νά ἔχομεν » νά ἔχητε ἢ ἔχετε ποιη-θῇ	εἴθε νά ἔχω ποιη-θῇ εἴθε νά ἔχῃς » εἴθε νά ἔχῃ » εἴθε νά ἔχομεν » εἴθε νά ἔχητε ἢ ἔχετε ποιη-θῇ
	ἔχουν ἢ ἔχουσι ποιη-θῇ	νά ἔχωσι ἢ ἔχουν ποιη-θῇ	εἴθε νά ἔχωσι ἢ ἔχουν ποιη-θῇ
Ὑπερσυντέλικος	εἶχον ποιη-θῇ εἶχες » εἶχε » εἶχομεν » εἶχετε » εἶχον »	νά εἶχον ποιη-θῇ νά εἶχες » νά εἶχε » νά εἶχομεν » νά εἶχετε » νά εἶχον »	εἴθε νά εἶχον ποιη-θῇ εἴθε νά εἶχες » εἴθε νά εἶχε » εἴθε νά εἶχομεν » εἴθε νά εἶχετε » εἴθε νά εἶχον »
Τετέλ. Μέλλον	θὰ ἔχω ποιη-θῇ θὰ ἔχῃς » θὰ ἔχῃ » θὰ ἔχομεν » θὰ ἔχητε ἢ ἔχετε ποιη-θῇ θὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν ποιη-θῇ		

Σημείωσις: Ὁ παθητικὸς παρακείμενος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν, εὐκτικὴν καὶ προστακτικὴν, ὁ παθητικὸς ὑπερσυντέλικος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν καὶ ὁ παθητικὸς τετελεσμένος μέλλον εἰς τὴν ὀριστικὴν σχηματίζονται καὶ μὲ τὸ βοηθητικὸν ῥῆμα εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου:

Π α ρ α κ ε ἰ μ ε ν ο ς

*Ὁριστική: εἶμαι πεποιη-μένος, εἶσαι πεποιη-μένος, εἶναι πεποιη-μένος
εἴμεθα πεποιη-μένοι, εἴσθε πεποιη-μένοι, εἶναι πεποιη-μένοι.

*Ὑποτακτική: νά εἶμαι πεποιη-μένος κλπ.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— ποιή-θητι ἢ νά ποιη-θῇς ᾧς ποι-ηθῇ — ποιη-θῇτε ᾧς ποιη-θῶσι(ν) ἢ ποιη-θοῦν	ποιη-θῆναι	ὁ ποιη-θεὶς ἢ ποιη-θείσα τὸ ποιη-θέν
— νά ἔχῃς ποιηθῇ ᾧς ἔχῃ ποιηθῇ — νά ἔχητε ἢ ἔχετε ποιη-θῇ ᾧς ἔχωσι ἢ ἔ- χουν ποιη-θῇ		ὁ πεποιη-μένος ἢ πεποιη-μένη τὸ πεποιημένον

Εὐκτική: εἶθε νά εἶμαι πεποιη-μένος κλπ.

Προστακτική: ἔσο ἢ νά εἶσαι πεποιη-μένος κλπ.

Ὑπερσυντέλικος

Ὅριστική: ἤμην πεποιη-μένος κλπ.

Ὑποτακτική: νά ἤμην πεποιη-μένος κλπ.

Εὐκτική: εἶθε νά ἤμην πεποιη-μένος κλπ.

Τετελεσμένος μέλλων

Ὅριστική: θά εἶμαι πεποιη-μένος κλπ.

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεστώς	δηλῶ (-όω) δηλοῖς (-οίς) δηλοῖ (-όει) δηλοῦμεν (-όομεν) δηλοῦτε (-όοτε) δηλοῦσι(ν) (-όου- σι) ἢ δηλοῦν	νὰ δηλῶ (-όω) νὰ δηλοῖς (-όῃς) νὰ δηλοῖ (-όῃ) νὰ δηλῶμεν (-όωμεν) νὰ δηλῶτε (-όῃτε) ἢ δηλοῦτε νὰ δηλῶσι(ν) (-όωσι) ἢ δηλοῦν	εἴθε νὰ δηλῶ (-όω) εἴθε νὰ δηλοῖς εἴθε νὰ δηλοῖ εἴθε νὰ δηλῶμεν εἴθε νὰ δηλῶτε ἢ δη- λοῦτε εἴθε νὰ δηλῶσι(ν) ἢ δηλοῦν
Παρατατικός	ἐδήλουν (-οον) ἐδήλους (-οες) ἐδήλου (-οε) ἐδηλοῦμεν (-όομεν) ἐδηλοῦτε (-όετε) ἐδήλουν (-οον)	νὰ ἐδήλουν (-οον) νὰ ἐδήλους νὰ ἐδήλου νὰ ἐδηλοῦμεν νὰ ἐδηλοῦτε νὰ ἐδήλουν	εἴθε νὰ ἐδήλουν (-οον) εἴθε νὰ ἐδήλους εἴθε νὰ ἐδήλου εἴθε νὰ ἐδηλοῦμεν εἴθε νὰ ἐδηλοῦτε εἴθε νὰ ἐδήλουν
Μέλλον διαορίζας	θὰ δηλῶ (-όω) θὰ δηλοῖς θὰ δηλοῖ θὰ δηλῶμεν θὰ δηλῶτε ἢ δηλοῦτε θὰ δηλῶσι(ν) ἢ δηλοῦν		
Μέλλον στυμ.	θὰ δηλώ-σω θὰ δηλώ-σης θὰ δηλώ-ση θὰ δηλώ-σωμεν θὰ δηλώ-σητε ἢ δηλώ-σετε θὰ δηλώσωσι(ν) ἢ δηλώ-σουν		

ματος δηλό-ω - δηλῶ

κὴ φωνή

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— δῆλου (-οε) ἢ νὰ δηλοῖς ἄς δηλοῖ (-όη) — δηλοῦτε (-όετε) ἢ νὰ δηλοῦτε ἄς δηλῶσι(ν) (-όω- σι) ἢ δηλοῦν	δηλοῦν (-όειν)	ὁ δηλῶν (-όων ἡ δηλοῦσα (-όουσα) τὸ δηλοῦν (-όον)

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἀόριστος	ἔδηλω-σα ἔδηλω-σες ἔδηλω-σε ἔδηλώσαμεν ἔδηλώσατε ἔδηλω-σαν	νὰ δηλώ-σω νὰ δηλώ-σῃς νὰ δηλώ-σῃ νὰ δηλώ-σωμεν νὰ δηλώ-σητε ἢ δηλώ- σετε νὰ δηλώ-σωσι(ν) ἢ δηλώ-σουν	εἴθε νὰ δηλώ-σω εἴθε νὰ δηλώ-σῃς εἴθε νὰ δηλώ-σῃ εἴθε νὰ δηλώ-σωμεν εἴθε νὰ δηλώ-σητε ἢ δηλώ-σετε εἴθε νὰ δηλώ-σωσι(ν) ἢ δηλώ-σουν
Παρακείμενος	ἔχω δηλώ-σει ἔχεις » ἔχει » ἔχομεν » ἔχετε » ἔχουν ἢ ἔχουσι δηλώ-σει	νὰ ἔχω δηλώ-σει νὰ ἔχῃς » νὰ ἔχῃ » νὰ ἔχομεν » νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε δη- λώ-σει νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν δη- λώ-σει	εἴθε νὰ ἔχω δηλώ-σει εἴθε νὰ ἔχῃς » εἴθε νὰ ἔχῃ » εἴθε νὰ ἔχομεν » εἴθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε δηλώ-σει εἴθε νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν δηλώ-σει
Ὑπερσυντέλικος	εἶχον δηλώ-σει εἶχες » εἶχε » εἶχομεν » εἶχετε » εἶχον »	νὰ εἶχον δηλώ-σει νὰ εἶχες » νὰ εἶχε » νὰ εἶχομεν » νὰ εἶχετε » νὰ εἶχον »	εἴθε νὰ εἶχον δηλώ-σει εἴθε νὰ εἶχες » εἴθε νὰ εἶχε » εἴθε νὰ εἶχομεν » εἴθε νὰ εἶχετε » εἴθε νὰ εἶχον »
Τετέλ., Μέλλον	θὰ ἔχω δηλώ-σει θὰ ἔχῃς » θὰ ἔχῃ » θὰ ἔχομεν » θὰ ἔχητε ἢ ἔχετε δηλώ-σει θὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν δηλώ-σει		

Προσταυτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— δήλω-σον ἢ δήλω-σε ᾧς δηλώ-ση — δηλώ-σατε ἢ νὰ δη- λώ-σητε ἢ δηλώ-σετε ᾧς δηλώ-σωσι(ν) ἢ δηλώ-σούν	δηλῶ-σαι	ὁ δηλώ-σας ἡ δηλώ-σασα τὸ δηλῶ-σαν
— νὰ ἔχῃς δηλώ-σει ᾧς ἔχη » — νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε δηλώ-σει ᾧς ἔχωσι ἢ ἔχουν δηλώ-σει	—	ὁ ἔχων δηλώ-σει ἡ ἔχουσα δηλώ-σει τὸ ἔχον δηλώ-σει

	Ὀριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἑνεστώς	δηλοῦμαι (-όμαι) δηλοῦσαι (-έσαι) δηλοῦται (-έται) δηλούμεθα (-οόμεθα) δηλοῦσθε (-έσθε) δηλοῦνται (-όονται)	νὰ δηλῶμαι (-όωμαι) νὰ δηλῶσαι (-ήσαι) νὰ δηλῶται (-ήται) νὰ δηλώμεθα (-οώμεθα) νὰ δηλῶσθε (-ήσθε) νὰ δηλῶνται (-όωνται)	εἴθε νὰ δηλῶμαι (-όωμαι) εἴθε νὰ δηλῶσαι εἴθε νὰ δηλῶται εἴθε νὰ δηλώμεθα εἴθε νὰ δηλῶσθε εἴθε νὰ δηλῶνται
Παρατατικός	ἐδηλούμην (-οόμην) ἐδηλοῦσο (-έσο) ἐδηλοῦτο (-έτο) ἐδηλούμεθα (-οόμεθα) ἐδηλοῦσθε (-έσθε) ἐδηλοῦντο (-έεντο)	νὰ ἐδηλούμην (-οόμην) νὰ ἐδηλοῦσο νὰ ἐδηλοῦτο νὰ ἐδηλούμεθα νὰ ἐδηλοῦσθε νὰ ἐδηλοῦντο	εἴθε νὰ ἐδηλούμην (-οόμην) εἴθε νὰ ἐδηλοῦσο εἴθε νὰ ἐδηλοῦτο εἴθε νὰ ἐδηλούμεθα εἴθε νὰ ἐδηλοῦσθε εἴθε νὰ ἐδηλοῦντο
Μέλων διαρκῆς	θὰ δηλῶμαι (-όωμαι) θὰ δηλῶσαι θὰ δηλῶται θὰ δηλώμεθα θὰ δηλῶσθε θὰ δηλῶνται		
Μέλων στιγμιαίος	θὰ δηλω-θῶ θὰ δηλω-θῇς θὰ δηλω-θῇ θὰ δηλω-θῶμεν θὰ δηλω-θῇτε θὰ δηλω-θῶσι(ν) ἢ δηλω-θοῦν		

φωνή

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— δηλοῦ (-όου) ἢ νὰ δηλῶσαι ᾄς δηλῶται (-όηται) — δηλοῦσθι (-όεσθι) ἢ νὰ δηλῶσθι ᾄς δηλῶνται	δηλοῦσθαι (-όεσθαι)	ὁ δηλού-μενος ἡ δηλου-μένη τὸ δηλού-μενον

	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἀόριστος	ἔδηλώ-θην ἔδηλώ-θης ἔδηλώ-θη ἔδηλώ-θημεν ἔδηλώ-θητε ἔδηλώ-θησαν	νὰ δηλω-θῶ νὰ δηλω-θῇς νὰ δηλω-θῇ νὰ δηλω-θῶμεν νὰ δηλω-θῇτε νὰ δηλω-θῶσι(ν) ἢ δηλω-θοῦν	εἴθε νὰ δηλω-θῶ εἴθε νὰ δηλω-θῇς εἴθε νὰ δηλω-θῇ εἴθε νὰ δηλω-θῶμεν εἴθε νὰ δηλω-θῇτε εἴθε νὰ δηλω-θῶσι(ν) ἢ δηλω-θοῦν
Παρακείμενος	ἔχω δηλω-θῇ ἔχεις δηλω-θῇ ἔχει δηλω-θῇ ἔχομεν δηλω-θῇ ἔχετε δηλω-θῇ ἔχουν ἢ ἔχουσι δηλω-θῇ	νὰ ἔχω δηλω-θῇ νὰ ἔχῃς δηλω-θῇ νὰ ἔχῃ δηλω-θῇ νὰ ἔχομεν δηλω-θῇ νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε δη- λω-θῇ νὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν δηλω-θῇ	εἴθε νὰ ἔχω δηλω-θῇ εἴθε νὰ ἔχῃς δηλω-θῇ εἴθε νὰ ἔχῃ δηλω-θῇ εἴθε νὰ ἔχομεν δηλω-θῇ εἴθε νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε δηλω-θῇ εἴθε νὰ ἔχωσι ἢ ἔ- χουν δηλω-θῇ
Ὑπερσυντέλικος	εἶχον δηλω-θῇ εἶχες δηλω-θῇ εἶχε δηλω-θῇ εἶχομεν δηλω-θῇ εἶχετε δηλω-θῇ εἶχον δηλω-θῇ	νὰ εἶχον δηλω-θῇ νὰ εἶχες δηλω-θῇ νὰ εἶχε δηλω-θῇ νὰ εἶχομεν δηλω-θῇ νὰ εἶχετε δηλω-θῇ νὰ εἶχον δηλω-θῇ	εἴθε νὰ εἶχον δηλω-θῇ εἴθε νὰ εἶχες δηλω-θῇ εἴθε νὰ εἶχε δηλω-θῇ εἴθε νὰ εἶχομεν δηλω- -θῇ εἴθε νὰ εἶχετε δηλω-θῇ εἴθε νὰ εἶχον δηλω-θῇ
Τετέλεσθ. μέλλον	θὰ ἔχω δηλω-θῇ θὰ ἔχῃς » θὰ ἔχῃ » θὰ ἔχομεν » θὰ ἔχητε ἢ ἔχετε δηλω-θῇ θὰ ἔχωσι ἢ ἔχουν δηλω-θῇ		

Σημείωσις: Ὁ παθητικὸς παρακείμενος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν, εὐκτικὴν καὶ προστακτικὴν, ὁ παθητικὸς ὑπερσυντέλικος εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν καὶ ὁ παθητικὸς τετελεσμένος μέλλον εἰς τὴν ὀριστικὴν σχηματίζονται καὶ μὲ τὸ βοηθητικὸν ῥῆμα εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, ὡς ἔναντι :

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
— δηλώ-θητι ἢ νὰ δηλω-θῇς ᾶς δηλω-θῇ — δηλω-θῇτε ᾶς δηλω-θῶσι(ν) ἢ δηλω-θοῦν	δηλω-θῆναι	ὁ δηλω-θεὶς ἡ δηλω-θεῖσα τὸ δηλω-θέν
— νὰ ἔχῃς δηλω-θῇ ᾶς ἔχῃ δηλω-θῇ — νὰ ἔχητε ἢ ἔχετε δηλω-θῇ ᾶς ἔχωσι ἢ ἔχουν δηλω-θῇ		ὁ δεδηλω-μένος ἡ δεδηλω-μένη τὸ δεδηλω-μένον

Π α ρ α κ ε ῖ μ ε ν ο ς

Ὅριστική: εἶμαι δεδηλω-μένος, εἶσαι δεδηλω-μένος, εἶναι δεδηλωμένος
εἵμεθα δεδηλω-μένοι, εἴσθε δεδηλω-μένοι, εἶναι δεδη-
λω-μένοι.

“Υποτακτική: νὰ εἶμαι δεδηλω-μένος κλπ.
 Ἐνκτική: εἶθε νὰ εἶμαι δεδηλω-μένος κλπ.
 Προστακτική: ἔσο ἢ νὰ εἶσαι δεδηλω-μένος κλπ.

Ὑπερσυντέλιος

“Οριστική: ἤμην δεδηλω-μένος κλπ.
 “Υποτακτική: νὰ ἤμην δεδηλω-μένος κλπ.
 Ἐνκτική: εἴθε νὰ ἤμην δεδηλω-μένος κλπ.

Τετελεσμένος μέλλων

“Οριστική: θὰ εἶμαι δεδηλω-μένος κλπ.

Παρατηρήσεις περὶ τῶν συνηρημένων

1) Αἱ καταλήξεις τῶν συνηρημένων ῥημάτων εἶναι αἱ αὐταὶ μετὰς καταλήξεις τῶν βαρυτόνων ῥημάτων.

2) Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος -α τῶν εἰς -αω ῥημάτων γίνεται ὡς ἑξῆς:

$\alpha + \omega = \omega$, π. χ. τιμάω -ῶ

$\alpha + \epsilon = \alpha$, π. χ. τίμαε -α

$\alpha + \epsilon\iota = \tilde{\alpha}$, π. χ. τιμάει -ᾱ [εἰς τὸ ἐνεργητικὸν ἀπαρέμφατον ἄνευ ὑπογεγραμμένης τιμαίν = τιμᾶν].

$\alpha + \eta = \alpha$, π. χ. τιμά-ηται = τιμᾶται

$\alpha + \eta = \alpha$, π. χ. τιμάης = τιμᾶς

$\alpha + \omicron = \omega$, π. χ. τιμάων = τιμῶν

$\alpha + \omicron\upsilon = \omega$, π. χ. τιμάουσι = τιμῶσι

Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος ε τῶν εἰς -εω ῥημάτων γίνεται ὡς ἑξῆς:

$\epsilon + \omega = \omega$, π. χ. ποιέω -ῶ

$\epsilon + \epsilon = \epsilon\iota$, π. χ. ποίεε -ει

$\epsilon + \epsilon\iota = \epsilon\iota$, π. χ. ποιέειν -εἶν

$\epsilon + \eta = \eta$, π. χ. ποιέητε -ῆτε

$\epsilon + \eta = \eta$, π. χ. ποιέῃ -ῇ

$\epsilon + \omicron = \omicron\upsilon$, π. χ. ποιέομεν -οὔμεν

$\epsilon + \omicron\upsilon = \omicron\upsilon$, π. χ. ποιέουσα -οὔσα

Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος ο τῶν εἰς -οω ῥημάτων γίνεται ὡς ἑξῆς:

$\omicron + \omega = \omega$, π. χ. δηλόω -ῶ

$\omicron + \epsilon = \omicron\upsilon$, π. χ. δηλόετε -οὔτε

ο + ει = οι, π. χ. δηλόει -οῖ [εἰς τὸ ἐνεργητικὸν ἀπαρέμφατον τὸ ο + ει συναιρεῖται εἰς ου δηλόειν = δηλοῦν].

ο + η = ω, π. χ. δηλόητε -ῶτε

ο + η = οι, π. χ. δηλόη -οῖ

ο + ο = ου, π. χ. δηλόον -οῦν

ο + ου = ου, π. χ. δηλόουσα -οὔσα.

3) Ὅταν ἡ κατάληξις ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον :

ὁ χαρακτήρ α τρέπεται εἰς η, π. χ. (τιμά + σω) = τιμήσω

ὁ χαρακτήρ ε τρέπεται εἰς η, π. χ. (ποιέ + σω) = ποιήσω

ὁ χαρακτήρ ο τρέπεται εἰς ω, π. χ. (δηλό + σω) = δηλώσω

Ἐξαιροῦνται καὶ φυλάττουν τὸν χαρακτήρα :

α) ἐκ τῶν εἰς -αω, ὅσα ἔχουν, πρὸ τοῦ α, ι ἢ ε, π. χ. μειδιῶ (μειδιά-ω) — ἐμειδίασα, θεῶμαι (θεά-ομαι) — ἐθεάθην.

Ταῦτα ἐκτείνουν τὸ α βραχὺ εἰς α μακρόν, πλὴν τῶν ῥημάτων χαλῶ, γελῶ καὶ σπῶ, τὰ ὅποια διατηροῦν τὸν χαρακτήρα α βραχύν.

β) ἐκ τῶν εἰς -εω, τὰ ῥήματα ἐμέ-ω — ἡμεσα, ξέ-ω — ἔξεσα, τελέ-ω — ἐτέλεσα, καλέ-ω — ἐκάλεσα.

4) Τὰ ῥήματα γελῶ, σπῶ καὶ χαλῶ λαμβάνουν σ πρὸ τῶν καταλήξεων, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ μ καὶ θ :

γελῶ — ἐγελάσθην — γεγελασμένος

σπῶ — ἐσπιάσθην — ἐσπασμένος

χαλῶ — ἐχαλάσθην — κεχαλασμένος.

5) Τὰ ῥήματα ζῶ, πεινῶ καὶ διψῶ ἔχουν θέμα μὲ χαρακτήρα η. Κλίνονται κατὰ τὰ εἰς -άω συνηρημένα ῥήματα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ὅπου τὰ εἰς -άω ἔχουν α ἢ α, ταῦτα ἔχουν η ἢ η.

(ζήω) ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζῶσι ἢ ζοῦν.

(ἔζω) ἔζων, ἔζης, ἔζη, ἔζῶμεν, ἔζητε, ἔζων.

θὰ ζῶ, θὰ ζήσω, ἔζησα, ἔχω ζήσει, εἶχον ζήσει, θὰ ἔχω ζήσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

48. ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Εὐρίσκομαι ἐν τῷ σχολείῳ. Πηγαίνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Κατάγομαι ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐπληρώθην διὰ τὴν ἐργασίαν μου.

Προθέσεις λέγονται αἱ ἀκλιτοὶ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἢ τίθενται πρὸ τῶν κλιτῶν λέξεων χωριστὰ ἢ συντίθενται μὲ ἄλλας λέξεις, πρὸς δὴ-

λωση διαφόρων ἐπιρρηματικῶν σχέσεων (τόπου, χρόνου κλπ.).

Αἱ προθέσεις διαιροῦνται εἰς κυρίας καὶ καταχρηστικάς.

Αἱ κύριαι προθέσεις εἶναι δέκα ὁκτώ, ἕξ ὧν αἱ ἕξ μονοσύλλαβοι καὶ αἱ δώδεκα δισύλλαβοι, ἦτοι :

ἐν, εἰς, ἐκ (ἢ ἐξ), σύν, πρός, πρὸ, ἀνά, κατά, διά, μετὰ, παρὰ, ἀντί, ἐπί, περί, ἀμφί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ.

Καταχρηστικαὶ προθέσεις εἶναι αἱ ἑξῆς :

ἄχρι, μέχρι, ἄνευ, χωρίς, πλήν, ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, ὥς νά, μά.

Σύνθεσις προθέσεων

Αἱ κύριαι προθέσεις συντίθενται πολλάκις μετ' ἄλλων λέξεων :

Ἀπο-φεύγω = ἀποφεύγω, διά-τρέχω = διατρέχω.

Κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν προθέσεων γίνονται αἱ ἑξῆς μεταβολαί :

1) Τὸ τελικὸν φωνῆεν τῆς προθέσεως ἐκθλίβεται ὅταν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν, π. χ. διά - ἔρχομαι = διέρχομαι.

Δὲν ἐκθλίβεται τὸ τελικὸν φωνῆεν τῶν προθέσεων πρὸ καὶ περί, π. χ. πρὸ - ἀγγέλλω = προαγγέλλω, περί - ἔρχομαι = περιέρχομαι.

2) Τὸ μετὰ τὴν ἐκθλιψιν τελικὸν σύμφωνον τῆς προθέσεως, ἂν εἶναι ψιλὸν (κ, π, τ), τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον δασύ (χ, φ, θ), ὅταν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν δασυνόμενον, π. χ. ἐπὶ - ὁδὸς = ἐπ' ὁδὸς = ἔφοδος,

3) Τὸ ν τῆς προθέσεως σύν : α') ἂν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ χειλικὸν (π, β, φ) ἢ ἀπὸ ψ, γίνεται μ, π. χ. συν-πίπτω = συμπίπτω, συν-ψάλλω = συμψάλλω, β') ἂν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ οὐρανισκόφωνον (κ, γ, χ) ἢ ἀπὸ ξ, γίνεται γ, π. χ. συν-κρίνω = συγκρίνω, γ') ἂν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ ὕγρον (λ, ρ) ἢ ἀπὸ μ, ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτά, π. χ. συν-λέγω = συλλέγω, συν-μαθητής = συμμαθητής, δ') ἂν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ ζ ἢ ἀπὸ σ μετ' ἄλλου συμφώνου ἀποβάλλεται, π. χ. συν-ζῶ = συζῶ, συν-στρατεύομαι = συστρατεύομαι.

4) Τὸ ν τῆς προθέσεως ἐν : α') ἂν μὲν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ χειλικὸν (π, β, φ) γίνεται μ, π. χ. ἐν-πίπτω = ἐμπίπτω, ἂν δὲ ἀρχίζῃ ἀπὸ οὐρανισκόφωνον (κ, γ, χ) γίνεται γ, π. χ. ἐν-κρίνω = ἐγκρίνω, β') ἂν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ λ ἢ μ ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτά, π. χ. ἐν-λείπω = ἐλλείπω.

* Ἀσκήσις : Σημειώσατε ἐκ τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως τὰς προθέσεις ἐν συντάξει ἢ ἐν συνθέσει.

49. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ.

Ἦλθον ἐνταῦθα. Ἀνεχώρησα χθές. Ἐγραφα καλῶς.

Ἐπιρρήματα λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν συνή-
θως τὰ ρήματα κατὰ **τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσὸν** κλπ.

Τὰ ἐπιρρήματα διαιροῦνται εἰς :

α) **Τοπικά**, τὰ ὁποῖα δηλοῦν τόπον, π. χ. ἐδῶ, ἐκεῖ, ἄνω, κάτω,
ἐντός, ἔξω, ἐμπρός, ὀπίσω, πλησίον κλπ.

β) **Χρονικά**, τὰ ὁποῖα δηλοῦν χρόνον, π. χ. σήμερον, αὔριον,
χθές, πέρυσι, τώρα, τότε, ἐνωρὶς κλπ.

γ) **Τροπικά**, τὰ ὁποῖα δηλοῦν τρόπον, π. χ. καλῶς, κακῶς, τρο-
χάδην κλπ.

δ) **Ποσοτικά**, τὰ ὁποῖα δηλοῦν ποσόν, π. χ. πολλάκις, σφόδρα,
λίαν (= πολὺ) κλπ.

ε) **Βεβαιωτικά καὶ ἀρνητικά**, π. χ. ναί, μάλιστα, οὐδόλως κλπ.

Ὡς ἐπιρρήματα μεταχειριζόμεθα πολλάκις καὶ τύπους ὀνομάτων,
π. χ. πολὺ κλπ.

Παραθετικά ἐπιρρημάτων

Παραθετικά σχηματίζουν καὶ τὰ ἐπιρρήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν το-
πικὴν σημασίαν καθὼς καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα.

α) Παραθετικά ἐπιρρημάτων ἐχόντων τοπικὴν σημασίαν

ἄνω — ἀνωτέρω — ἀνώτατα
κάτω — κατωτέρω — κατώτατα
ἐγγὺς — ἐγγύτερον — ἐγγύτατα
πέραν — περαιτέρω

β) Παραθετικά ἐπιρρημάτων παραγομένων ἐξ ἐπιθέτων

(ἀπλοῦς) ἀπλῶς — ἀπλούστερον — ἀπλούστατα
(δίκαιος) δικαίως — δικαιότερον — δικαιοτάτα
(ἐντιμος) ἐντίμως — ἐντιμότερον — ἐντιμότατα
(καλός) καλῶς — καλύτερον — κάλλιστα
(σαφής) σαφῶς — σαφέστερον — σαφέστατα
(τίμιος) τιμίως — τιμιώτερον — τιμιώτατα
(ταχύς) ταχέως — ταχύτερον — τάχιστα

Ἀσκήσις: Γράψατε πέντε προτάσεις αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν ἐπιρρήματα
καὶ παραθετικά ἐπιρρημάτων.

50. ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Ἔχετε πίστιν καὶ ἐλπίδα. Χαίρω, διότι προήχθης.

Σύνδεσμοι λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι συνδέουν λέξιν με λέξιν ἢ πρότασιν με πρότασιν.

Οἱ συνηθέστεροι σύνδεσμοι εἶναι :

α) **Συμπλεκτικοί**, καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.

β) **Διαζευκτικοί**, ἢ — ἢ, εἴτε — εἴτε.

γ) **Ἀντιθετικοί**, μέν, δέ, ἀλλά, ὅμως, καίτοι.

δ) **Αἰτιολογικοί**, διότι, ἐπειδή.

ε) **Τελικοί**, ἵνα, ὅπως, νά.

στ) **Συμπερασματικοί**, ἄρα, ὥστε, λοιπόν.

ζ) **Χρονικοί**, ὅτε, ὅταν, ὁπόταν, ἕως, ἀφοῦ, πρίν, ἄχρι, μέχρι.

η) **Εἰδικοί**, ὅτι, ὥς.

θ) **Ὑποθετικοί**, ἐάν, ἂν.

Ἀσκήσις: Σημειώσατε ἐκ τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως τοὺς συνδέσμους καὶ κατατάξατε αὐτοὺς κατ' εἶδος.

51. ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Εὖγε! Προήχθης με ἄριστα.

Ἀλλοίμονον! Κατεστράφην.

Ἐπιφωνήματα λέγονται αἱ λέξεις με τὰς ὁποίας ἐκφράζομεν χαράν, λύπην, θαυμασμόν, ἐκπληξιν κλπ.

Τὰ ἐπιφωνήματα διακρίνονται εἰς :

α) **Γελαστικά**: ᾄ - ᾄ - ᾄ.

β) **Θαυμαστικά**, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν ἐκπληξιν: ὦ.

γ) **Θειαστικά**, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν ἐνθουσιασμόν: εὖγε.

δ) **Σχετλιαστικά**, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν λύπην ἢ ἀγανάκτησιν: ἀλλοίμονον, φεῦ, οὐαί.

ε) Τὸ κλητικὸν ὦ.

Ἀσκήσις: Γράψατε τρεῖς προτάσεις με ἐπιφωνήματα.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

52. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ· ΓΕΝΙΚΑ·

Ποιῶ — ποιητής — ποίημα. Νῆσος — νησίς — νησίδιον
(Λόγος· γράφω) λογογράφος.

Αἱ λέξεις διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας: εἰς **πρωτοτύπους** ἢ **ἀπλᾶς**, εἰς **παραγώγους** καὶ εἰς **συνθέτους**.

Πρωτότυπος ἢ **ἀπλῇ** εἶναι ἡ λέξις ἡ ὁποία δὲν παράγεται ἀπὸ ἄλλην λέξιν, ἀλλ' ἐσχηματίσθη ἀπὸ ἓν ἀρχικὸν θέμα μὲ τὴν προσθήκην καταλήξεως, π. χ. *πόλις*.

Παράγωγος εἶναι ἡ λέξις, ἡ ὁποία παράγεται ἀπὸ μίαν ἄλλην λέξιν, π. χ. (πόλις) *πολίτης*.

Σύνθετος εἶναι ἡ λέξις, ἡ ὁποία παράγεται ἀπὸ δύο ἄλλας πρωτοτύπους ἢ παραγώγους λέξεις μὲ τὴν ἔνωσιν τῶν θεμάτων αὐτῶν, π. χ. *γεωγράφος, ταγματάρχης*.

Ἡ ἀνάλυσις τῆς λέξεως εἰς τὰ συστατικά της μέρη λέγεται **ἐτυμολογία** καὶ τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐτυμολογίαν λέγεται **ἐτυμολογικόν**.

Τὸ ἐτυμολογικὸν διαιρεῖται εἰς δύο μέρη: τὴν **παραγωγὴν** καὶ τὴν **σύνθεσιν**.

53. ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Παραγωγή λέγεται τὸ μέρος τοῦ ἐτυμολογικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξετάζει πῶς σχηματίζονται αἱ παράγωγοι λέξεις ἀπὸ τὰς πρωτοτύπους.

I. Π α ρ ά γ ω γ α ρ ή μ α τ α

α) Ἐξ ὀνομάτων, οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων

Παράγωγα ρήματα ἔξ ὀνομάτων εἶναι τὰ λήγοντα εἰς:

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

- άω -ῶ, π. χ. νικάω -ῶ ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ νίκη
- έω -ῶ, π. χ. πονέω -ῶ ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ πόνος
- όω -ῶ, π. χ. κληρόω -ῶ ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ κλήρος
- ύω, π. χ. δακρύω ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ δάκρυ
- εύω, π. χ. δουλεύω ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ δούλος
- άζω, π. χ. ἡσυχάζω ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἡσυχος
- ίζω, π. χ. ἐλπίζω ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἐλπίς
- αίνω, π. χ. κοιλαίνω ἐκ τοῦ ἐπιθέτου κοῖλος
- ύνω, π. χ. μεγαλύνω ἐκ τοῦ ἐπιθέτου μέγας
- λλω, π. χ. ἀγγέλλω ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἄγγελος
- ττω (-σσω), π. χ. κηρύττω ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ κήρυξ.

β) Ἐξ ἐπιρρημάτων

Παράγωγα ῥήματα ἐξ ἐπιρρημάτων εἶναι ὀλίγα καὶ λήγουν εἰς -ζω (-ίζω, -άζω).

- ἐγγὺς — ἐγγίζω
- χωρὶς — χωρίζω
- δίχα — διχάζω
- πλησίον — πλησιάζω

γ) Ἐκ ρημάτων

- γηράω — γηράσκω
- στενέω — στενάζω

II. Παράγωγα οὐσιαστικὰ

α) Ἐξ οὐσιαστικῶν

Παράγωγα οὐσιαστικὰ ἐξ οὐσιαστικῶν εἶναι :

1) Τὰ ὑποκοριστικά, τὰ ὁποῖα μεταχειριζόμεθα ὅταν θέλωμεν νὰ μικρύνωμεν ἢ νὰ περιφρονήσωμεν κάτι.

Ταῦτα λήγουν εἰς :

- ίσκος π. χ. οἰκίσκος (οἶκος)
- ίσκη π. χ. παιδίσκη (παῖς)
- ίχνη π. χ. πολίχνη πόλις)
- άριον π. χ. ἀνθρωπάριον (ἄνθρωπος)
- άκιον π. χ. πινάκιον (πίναξ)
- ύλλιον π. χ. δασύλλιον (δάσος)
- ύφιον π. χ. ζφύφιον (ζῆφον)
- ύδριον π. χ. ναῦδριον (ναὸς)
- ίδιον π. χ. ξιφίδιον (ξίφος)

2) Τὰ πατρωνικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἀπόγονον.

Ταῦτα λήγουν εἰς:

- ίδης, π. γ. Χρηστίδης (Χρηστος)
- ιάδης, π. γ. Ἀσκληπιάδης (Ἀσκληπιὸς)
- ειάδης, π. γ. Βασιλείαδης (Βασίλειος)
- πουλος, π. γ. Γεωργιόπουλος (Γεώργιος).

3) Τὰ ἐθνικά καὶ τοπωνυμικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν τὸ ἔθνος ἢ τὸν τόπον, ἐκ τοῦ ὁποῖου κατάγεται τις.

Ταῦτα λήγουν εἰς:

- ιος (καὶ -ια διὰ τὸ θηλυκόν), π. γ. Σάμιος -ία (Σάμος)
- αῖος -αία, π. γ. Ἀθηναῖος -αία (Ἀθηναί)
- άτης -ᾶτις, π. γ. Τεγεάτης -ᾶτις (Τεγέα)
- εὺς -ίς, π. γ. Μεγαρεὺς -ίς (Μέγαρα)
- ώτης -ώτισσα, π. γ. Λαυρεώτης -ισσα (Λαύριον)
- ος -ίς, π. γ. Ἀγγλος — Ἀγγλῖς (Ἀγγλία)
- ανὸς -ή, π. γ. Ἀσιανὸς — Ἀσιανή (Ἀσία)
- ηνὸς -ή, π. γ. Καλαβρυτινὸς — Καλαβρυτινή (Καλάβρυτα)
- σ -σσα, π. γ. Κρής — Κρηῖσσα (Κρήτη)
- ξ -σσα, π. γ. Θρᾷξ — Θρᾷσσα (Θράκη)

4) Τὰ περιεκτικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν πολλὰ ἔξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα φανερώνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν.

Ταῦτα λήγουν εἰς:

- ών, π. γ. ἐλαιών (ἐλαία)
- ιά, π. γ. μυρμηκιά (μύρμηξ).

5) Τὰ τοπικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον μένει ἢ ἐργάζεται τις.

Ταῦτα λήγουν εἰς -εῖον, π. γ. ἱατροεῖον (ἱατρος).

6) Τὰ γονεωνυμικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν τὸ νεογνὸν ζώου ἢ ζῶον μικρᾶς ἡλικίας.

Ταῦτα λήγουν εἰς:

- ιδεύς, π. γ. ἀετιδεὺς (ἀετός).

Σημείωσις: Διὰ τὰ νεογνά μερικῶν ζώων χρησιμοποιοῦμεν συνήθως ἰδιαιτέρα ὀνόματα, π. γ. πῶλος (= ἀλογάκι), ἐρίφιον (= κατσικάκι), νεοσσός (= πουλάκι).

7) Τὰ **παρώνυμα**, τὰ ὁποῖα σημαίνουν ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος ἔχει σχέσιν μὲ τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ πρωτοτύπου οὐσιαστικοῦ.

Ταῦτα λήγουν εἰς :

- εὖς (θηλ. -εια), π. χ. *ἱερεὺς, ἱέρεια* (ἱερὸν)
- της (θηλ. -τις), *δημότης, δημοῖς* (δῆμος)
- ίτης, π. χ. *ὀπλίτης* (ὄπλον)
- ώτης, π. χ. *δεσμώτης* (δεσμὸς)
- ιώτης, π. χ. *στρατιώτης* (στρατός).

β) Ἐξ ἐπιθέτων

Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα παράγονται ἐξ ἐπιθέτων εἶναι ἀφηρημένα καὶ σημαίνουν ἰδιότητα.

Ταῦτα λήγουν εἰς :

- ια, π. χ. *σοφία* (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου σοφός)
- εια, π. χ. *ἀλήθεια* (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἀληθής)
- οια, π. χ. *εὐνοια* (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου εὖνους)
- οσύνη, π. χ. *δικαιοσύνη* (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου δίκαιος)
- ωσύνη, π. χ. *ἰερωσύνη* (» » » ἱερός)
- της, π. χ. *βραδύτης* (» » » βραδύς)
- ος, π. χ. *πλάτος* (» » » πλατὺς)

Ὡρισμένα οὐσιαστικὰ παράγονται ἐκ τοῦ θηλυκοῦ τοῦ ἐπιθέτου μὲ ἀναβιβασμὸν μόνον τοῦ τόνου, π. χ. *ἐχθρα* (ἐκ τοῦ ἐχθρά), *ζέστη* (ἐκ τοῦ ζεστή).

γ) Ἐκ ῥημάτων

Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα παράγονται ἐκ ῥημάτων φανερόνουν :

α) Τὸ **πρόσωπον**, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ λήγουν εἰς :

- εὖς, π. χ. *γραφεὺς* (ἐκ τοῦ ῥήματος γράφω)
- τής, π. χ. *ποιητής* (» » » ποιῶ)
- τήρ, π. χ. *σωτήρ* (» » » σώζω).

β) Τὴν **ἐνέργειαν** καὶ λήγουν εἰς :

- α, π. χ. *φθορά* (ἐκ τοῦ ῥήματος φθείρω)
- η, π. χ. *τροπή* (» » » τρέπω)
- σία, π. χ. *θυσία* (» » » θύω)
- ος, π. χ. *λόγος* (» » » λέγω)
- μός, π. χ. *πνιγμός* (» » » πνίγω)
- σις, π. χ. *λύσις* (» » » λύω)

γ) Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας καὶ λήγουν εἰς:

-μα, π. χ. ποίημα (ἐκ τοῦ ρήματος ποιῶ).

δ) Τὸ ὄργανον μὲ τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖται τι καὶ λήγουν εἰς:

-τήριον, π. χ. ποτιστήριον (ἐκ τοῦ ρήματος ποτίζω)

-τρον, π. χ. ἄροτρον (» » » ἄρῶ)

-θρον, π. χ. κλειῖθρον (» » » κλείω)

ε) Τὸν τόπον καὶ λήγουν εἰς:

-τήριον, π. χ. δικαστήριον (ἐκ τοῦ ρήματος δικάζω)

-τρον, π. χ. θέατρον (» » » θεῶμαι)

-θρον, π. χ. βάθρον (» » » βαίνω)

III. Παράγωγα ἐπίθετα

Τὰ παράγωγα ἐπίθετα γίνονται α) ἔξ οὐσιαστικῶν, β) ἐκ ρημάτων καὶ γ) ἔξ ἐπιρρημάτων.

α) Ἐξ οὐσιαστικῶν

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα παράγονται ἔξ οὐσιαστικῶν:

1) Φανερώνουν ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος ἀνήκει ἢ ἔχει σχέσιν πρὸς ὅ,τι σημαίνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν. Ταῦτα λήγουν εἰς:

-ιος, π. χ. οὐράνιος (ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ οὐρανός)

-ειος, π. χ. οἰκεῖος (» » » οἶκος)

-οιος, π. χ. γελοῖος (» » » γέλως)

-ικός, π. χ. κρατικός (» » » κράτος)

2) Σημαίνουν ὕλην. Ταῦτα λήγουν εἰς:

(-εος) οὔς, π. χ. χρυσοῦς (ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ χρυσός)

-ινος, π. χ. ξύλινος (» » » ξύλον)

3) Φανερώνουν τὸν κατάλληλον πρὸς ὅ,τι σημαίνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν. Ταῦτα λήγουν εἰς:

-μος, π. χ. καύσιμος (ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ καῦσις)

-ιμος, π. χ. ἐδώδιμος (» » » ἐδωδή)

4) Σημαίνουν ἀφθονίαν ἐκεῖνου, τὸ ὁποῖον φανερώνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν. Ταῦτα λήγουν εἰς:

-εις, π. χ. χαρίεις (ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ χάρις)

-οεις, π. χ. ἀστερόεις (» » » ἀστήρ)

-εινός, π. χ. φωτεινός (» » » φῶς)

-λός, π. χ. φειδωλός (» » » φειδῶ)

-ηλός, π. χ. ὑψηλός (» » » ὕψος)

-ρός,	π. γ.	ἰσχυρός	(ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἰσχὺς)
-ηρός,	π. γ.	ζωηρός	(» » » ζωή)
-αρός,	π. γ.	λίπαρός	(» » » λίπος)
-ερός,	π. γ.	σκιερός	(» » » σκιά)
-ώδης,	π. γ.	νευρώδης	(» » » νεῦρον)

5) Σημαίνουν μέτρον καὶ χρόνον. Ταῦτα λήγουν εἰς :

-αῖος,	π. γ.	σπιθαμῆος	(ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ σπιθαμή)
-ινός,	π. γ.	θερινός	(» » » θέρους)
-ήσιος,	π. γ.	ἡμερῆσιος	(» » » ἡμέρας)

β) Ἐκ ῥημάτων

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα παράγονται ἐκ ῥημάτων λήγουν εἰς :

-τός,	π. γ.	θαυμαστός	(ἐκ τοῦ ῥήματος θαυμάζω)
-τέος,	π. γ.	προσθετέος	(» » » προσθέτω)
-άς,	π. γ.	φυγὰς	(» » » φεύγω)
-νός,	π. γ.	τερπνός	(» » » τέρω)
-ρός,	π. γ.	λαμπρός	(» » » λάμπω)
-ερός,	π. γ.	θαλερός	(» » » θάλλω)
-ικός,	π. γ.	πολεμικός	(» » » πολεμῶ)
-ιμος,	π. γ.	μάχιμος	(» » » μάχομαι)
-μων,	π. γ.	ἐλεήμων	(» » » ἐλεῶ)
-τήριος,	π. γ.	σωτήριος	(» » » σώζω).

γ) ἐξ ἐπιρρημάτων

Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἐξ ἐπιρρημάτων λήγουν εἰς :

-ιος,	π. γ.	πρόσθιος	(ἐκ τοῦ ἐπιρρηματος πρόσθεν)
-ιμος,	π. γ.	πρώϊμος	(» » » πρῶ)
-νος,	π. γ.	περυσινός	(» » » πέρυσιν)
-ινος,	π. γ.	χθесινός	(» » » χθές)
-αῖος,	π. γ.	χυδαῖος	(» » » χύδην)
-ικός,	π. γ.	καθολικός	(» » » καθόλου)

IV. Παράγωγα ἐπιρρηματα

α) τοπικά μὲ καταλήξεις :

-θεν,	π. γ.	ἄνωθεν	(ἐκ τοῦ ἐπιρρηματος ἄνω)
-σε,	π. γ.	ἐκεῖσε	(» » » ἐκεῖ)
-δε,	π. γ.	ἐνθάδε	(» » » ἐνθα)
-ησι,	π. γ.	Ἀθήνησι	(» » ὀνόματος Ἀθῆναι)
θι,	π. γ.	ἄλλοθι	(» τῆς ἀντωνυμίας ἄλλος)

β) Τροπικὰ με καταλήξεις :

- ως, π. χ. δικαίως (ἐκ τοῦ ὀνόματος δίκαιος)
- δην, π. χ. βάδην (ἐκ τοῦ ὀνόματος βαίνω)
- αδην, π. χ. τροχάδην (ἐκ τοῦ ὀνόματος τρέχω)
- ί, π. χ. ἄμισθι (ἐκ τοῦ ὀνόματος ἄμισθος)
- εῖ, π. χ. παμψηφεῖ (ἐκ τοῦ ὀνόματος πάμψηφος)
- τί, π. χ. ἐλληνιστί (ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐλληνίζω)
- ς (-ξι), π. χ. ἐναλλάξ (ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐναλλαγή)

γ) Ποσοτικὰ με κατάληξιν :

- άκις, π. χ. ὀκτάκις (ἐκ τοῦ ἀριθμητικοῦ ὀκτώ)

δ) Χρονικά, με κατάληξιν :

- τε, π. χ. ἄλλοτε (ἐκ τῆς ἀντωνυμίας ἄλλος).

54. ΣΥΝΘΕΣΙΣ

Κιθάρα - ᾠδή = κιθαρωδός, ναῦς - ἄρχω = ναύαρχος,
εὖ - γένος = εὐγενής.

Σύνθεσις λέγεται ὁ σχηματισμός μιᾶς λέξεως ἐκ δύο ἄλλων λέξεων πρωτοτύπων ἢ παραγώγων.

Ἡ πρώτη λέξις λέγεται **πρῶτον συνθετικὸν** μέρος τῆς νέας λέξεως, ἡ δὲ δευτέρα λέξις **δεύτερον συνθετικὸν** μέρος αὐτῆς.

Τὰ μέρη τῆς συνθέτου λέξεως δύνανται νὰ εἶναι κλιτὰ ἢ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου.

α) Τὸ οὐσιαστικὸν ὡς α' συνθετικὸν

Ἄγορα-νόμος, Νίκη-φόρος, λογο-γράφος, Ἄστν-νόμος.

Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικὸν εἰς τὴν σύνθεσιν λαμβάνεται ἢ ἡ ὀνομαστικὴ αὐτοῦ μετ' ἀποκοπὴν τοῦ **ς** ἢ **ν**, ἐὰν ὑπάρχῃ, ἢ τὸ θέμα αὐτοῦ.

Τὸ θέμα τοῦ οὐσιαστικοῦ ὡς α' συνθετικοῦ κανονικῶς μένει ἀμετάβλητον. Πολλάκις ὅμως τὸ θέμα τῶν πρωτοκλίτων καὶ τριτοκλίτων οὐσιαστικῶν μετασχηματίζεται εἰς **ο** ἢ λαμβάνει ἐν **ο**, π. χ. (ῥη) ἔλο-τόμος, (ἰχθὺς) ἰχθυο-πώλης.

Τὰ οὐσιαστικά **γῆ, πῦρ** καὶ **ὔδωρ** ὡς πρῶτα συνθετικά λαμβάνονται μετὰ τὰ θέματα **γη-** ἢ **γεω-**, **πυρ-**, **πυρι-** ἢ **πυρο-**, **ὔδατο-**, **ὔδρο-** ἢ **ὔδρ-**, π. χ. **γήπεδον**, **γεωμέτρης**, **πυροφόρος**, **πυριγενής**, **πυροσβέστης**, **ὑδατόπιπσις**, **ὑδροχόος**, **ὑδραγωγεῖον**.

β) Τὸ οὐσιαστικὸν ὡς β' συνθετικὸν

Ἀκρό-πολις, τερματο-φύλαξ, εὐ-δαίμων, πολυ-μήχανος.

Ὅταν τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι δεύτερον συνθετικὸν μένει συνήθως ἀμετάβλητον.

Ὅταν ἡ σύνθετος λέξις, τῆς ὁποίας τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικόν, γίνεται ἐπίθετον, τότε τὸ οὐσιαστικὸν ἢ μένει ἀμετάβλητον, π. χ. ἄ-ὑπνος ἢ μεταβάλλεται καὶ λαμβάνει τὰς καταλήξεις -ς, -ος, -ιος, -ης, -ων π. χ. χεῖρ + τέχνη = χειροτέχνης, πολὺ + μηχανή = πολυμήχανος, ἐπὶ + οὐρανός = ἐπὶοράνιος, ὑπὲρ + μέγεθος = ὑπερμεγέθης, πολὺ + πρᾶγμα = πολυπράγμων.

γ) Τὸ ἐπίθετον ὡς α' συνθετικὸν

Ἀξιό-μαχος, Μεγαλό-πολις.

Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ἐπίθετον, εἰς τὴν σύνθεσιν λαμβάνεται τὸ θέμα τοῦ ἄρσενικοῦ.

Τὸ ἐπίθετον καλῶς ὡς πρῶτον συνθετικὸν λαμβάνεται μὲ τὸ θέμα καλλι-, π. χ. καλλιγράφος.

Τὸ ἐπίθετον πᾶς ὡς πρῶτον συνθετικὸν γίνεται παν- ἢ παντο-, π. χ. πανελλήμιος, παντογνώστης.

Τὰ ἀριθμητικὰ εἰς, δύο, τρία, τέσσαρα, ὡς πρῶτα συνθετικὰ γίνονται μονο-, δι-, τρι-, τετρα-, π. χ. μονογενής, δίμηρον, τρίπους, τεράγωνον.

δ) Τὸ ἐπίθετον ὡς β' συνθετικὸν

Ἀ-γνωστος, δύσ-βατος, ἀ-συνήθης.

Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον.

ε) Τὸ ῥῆμα ὡς α' συνθετικὸν

Φθιν-όπωρον, χαιρ-έ-κακος.

Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα καὶ τὸ δεύτερον ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν, εἰς τὴν σύνθεσιν λαμβάνεται τὸ θέμα τοῦ ῥήματος, π. χ. πειθ-αρχῶ.

Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα καὶ τὸ δεύτερον ἀρχίζει ἀπὸ σύμφωνον, εἰς τὴν σύνθεσιν τὸ θέμα τοῦ ῥήματος λαμβάνει ἓν ο, ι, ἢ ε, π. χ. φυγ-ό-δικος, ἀρχ-ι-τέκτων, ἐχ-έ-φρων.

στ) Τὸ ῥῆμα ὡς β' συνθετικὸν

Υπ-ακούω, στενο-γράφος, γυμνασι-άρχης, πολυ-μαθής.

Ὅταν τὸ β' συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα, τότε ἡ σύνθετος λέξις ἢ εἶναι πάλιν ῥῆμα ἢ γίνεται ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον.

Τὸ ῥῆμα ὡς β' συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον, ὅταν τὸ πρῶτον

συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις, π. χ. ἀντι-γράφω, κατα-λαμβάνω.

Ὅταν τὸ α' συνθετικὸν δὲν εἶναι πρόθεσις, τότε τὸ ῥῆμα, ὡς β' συνθετικόν, λαμβάνει τὰς καταλήξεις:

-ς, π. χ. ὀλυμπιονίκη-ς

-ης, π. χ. σχολάρχ-ης

-ος, π. χ. ζωγράφ-ος

-ής, π. χ. εὐσεβ-ής

-της, π. χ. ἐπιστά-της.

ζ) Ἄκλιτον ὡς α' συνθετικὸν

Ἔν-τιμος, ἀεί-μνηστος, ἄ-γνωστος, δύσ-μορφος.

Ἀπὸ τὰ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου ὡς πρῶτα συνθετικὰ λαμβάνονται αἱ κύρια προθέσεις καὶ τὰ ἐπιρρήματα. Ἐπίσης τὰ ἀχώριστα μόρια, ἥτοι ὠρισμένοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε τίθενται μόναι των, ὡς τὸ στερητικὸν α· (ἄοπλος, ἀνάξιος), τὸ δυσ- (δύσκολος), τὸ ἐπιτακτικὸν ἄ- (ἀχανής), τὸ ἡμι- (ἡμίθεος) κλπ.

Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις, γίνονται κατὰ τὴν σύνθεσιν ὠρισμένοι μεταβολαὶ χάριν εὐφωνίας· (βλέπε παράγραφον περὶ προθέσεων).

η) Ἄκλιτον ὡς β' συνθετικὸν

Ἐκ-παλαι, ὑπερ-άνω.

Τὸ ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου ὡς β' συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον.

θ) Τονισμὸς τῶν συνθέτων

Κατὰ τὴν σύνθεσιν, ὁ τόνος τῆς συνθέτου λέξεως συνήθως ἀναβιβάζεται ἀλλ' ὄχι ἀνωτέρω τῆς τελευταίας συλλαβῆς τοῦ πρώτου συνθετικοῦ, π. χ. σιδηρόδρομος, ἀτιμόπλοιο.

Ἐξαιροῦνται καὶ δὲν ἀναβιβάζουν τὸν τόνον αἱ σύνθετοι λέξεις, τῶν ὁποίων τὸ β' συνθετικὸν εἶναι: α) οὐσιαστικὸν λῆγον εἰς -ά, -ή, -μός, -εὖς, -τής, π. χ. ἐθνοφρουρά, προσβολή, καταυλισμός, συγγραφεύς, συμμαθητής, β) ἐπίθετον λῆγον εἰς -τέος, -ής, -ικός, π. χ. πολλαπλασιαστέος, ἀσαφής, ἀποδοτικός.

Ἐκ τῶν εἰς -ος συνθέτων, τῶν ὁποίων τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ὄνομα καὶ τὸ β' συνθετικὸν ῥῆμα, ὅσα ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν, π. χ. λογογράφος, ἐκτὸς ἂν ἡ παραλήγουσα εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρά, ὅποτε τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, π. χ. κυνηγός.

Ὅσα ἔχουν παθητικὴν σημασίαν τονίζονται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, π. χ. αὐτόγραφον.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

55. ΑΠΛΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

Ὁ Θεός εἶναι πανάγαθος
Ὁ μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής
Ἡ εἰκὼν εἶναι καλλιτεχνική

Ἡ ἔκφρασις μιᾶς τελείας σχέψεώς μας λέγεται **πρότασις**.

Ἡ **ἀπλή πρότασις** ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία μέρη:

- α) ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον
- β) ἀπὸ τὸ συνδεδεικὸν
- γ) ἀπὸ τὸ κατηγορούμενον

Ὑποκείμενον εἶναι ἡ λέξις, ἥ ὁποία φανερώνει ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ὁ λόγος (Ὁ Θεός, ὁ μαθητής, ἡ εἰκὼν).

Κατηγορούμενον εἶναι ἡ λέξις, ἥ ὁποία φανερώνει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα τοῦ ὑποκειμένου (πανάγαθος, ἐπιμελής, καλλιτεχνική).

Συνδεδεικὸν εἶναι τὸ ῥῆμα τὸ ὁποῖον συνδέει τὸ ὑποκείμενον μὲ τὸ κατηγορούμενον (εἶναι).

Ὡς συνδεδεικὸν χρησιμοποιεῖναι τὸ ῥῆμα **εἶναι**. Δύνανται ὅμως νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ἄλλα ῥήματα, ὅπως τὰ: *ὑπάρχω, φαίνομαι, καλοῦμαι, λέγῃμαι, ὀνομάζομαι, ἀποδεικνύομαι* κλπ.

β) **Ρῆμα, ἀντικείμενον**

Ὁ πλοίαρχος κυβερνᾷ τὸ πλοῖον.
Ὁ ἀθλητὴς ὀίπτει τὸν δίσκον.
Ὁ γυμναστὴς γυμνάζει τοὺς μαθητάς.

Ἡ λέξις, ἥ ὁποία φανερώνει τί κάμνει ἢ τί πάσχει ἢ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκεται τὸ ὑποκείμενον λέγεται **ῥῆμα**.

Ἡ λέξις, ἥ ὁποία φανερώνει ποῦ μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου λέγεται **ἀντικείμενον**.

γ) Συμφωνία ὑποκειμένου πρὸς τὸ ρῆμα καὶ τὸ κατηγορούμενον

Ἐγὼ τρέχω, σὺ τρέχεις, αὐτὸς τρέχει

Ἡμεῖς τρέχομεν, σεῖς τρέχετε, αὐτοὶ τρέχουν.

Τὸ ὑποκείμενον συμφωνεῖ πρὸς τὸ ρῆμα κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμόν.

Ὁ στρατιώτης εἶναι ἀνδρεῖος. Ἡ οἰκία εἶναι ὑψηλή

Ἡ Πάτρης εἶναι ὄρος. Αἱ Πάτραι εἶναι πόλεις.

Τὸ κατηγορούμενον, ὅταν εἶναι ἐπίθετον, συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμόν καὶ πτώσιν. Ὅταν εἶναι οὐσιαστικόν, συμφωνεῖ μὲν πάντοτε κατὰ πτώσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος καὶ ἀριθμόν.

56. ΣΥΝΘΕΤΟΣ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

Ὁ Δράκων καὶ ὁ Σόλων ἦσαν νομοθέται.

Οἱ μαθηταὶ εἶναι ἐπιμελεῖς καὶ καθαροί.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα τοὺς Πέρσας.

Ἡ πρότασις, ἥ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἢ περισσότερα ὑποκείμενα καὶ ἀπὸ δύο ἢ περισσότερα κατηγορούμενα ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλας λέξεις, λέγεται **σύνθετος πρότασις**.

Τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα, ἢ τὸ ὑποκείμενον, τὸ ρῆμα καὶ τὸ κατηγορούμενον ἢ ἀντικείμενον ἐκάστης προτάσεως λέγονται **κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως**.

β) Προσδιορισμοί.

Ὁ Περικλῆς ὑπῆρξεν ἔξοχος πολιτικὸς καὶ ἱκανώτατος ῥήτωρ.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν διὰ νὰ προσδιορίσουν ἀκριβέστερον τὸ ὑποκείμενον, τὸ ρῆμα ἢ τὸ κατηγορούμενον λέγονται **προσδιορισμοί**.

Ὅταν ἡ λέξις ἥ ὁποία προσδιορίζει εἶναι ἐπίθετον, ὁ προσδιορισμὸς λέγεται **ἐπιθετικός**, π. χ. ὁ **ἀνδρεῖος** στρατιώτης δὲν ὑποχωρεῖ.

Ὅταν ἡ λέξις, ἥ ὁποία προσδιορίζει, εἶναι ἐπίρρημα, ὁ προσδιορισμὸς λέγεται **ἐπίρρηματικός**, π. χ. ὁ πατήρ μου ἡσθένησε **σοβαρῶς**.

Πολλάκις ὡς προσδιορισμοὶ τίθενται περισσότεραι λέξεις ἢ καὶ δλόκληρος πρότασις. Οἱ προσδιορισμοὶ οὗτοι, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη

λέξεις εἶναι πρόθεσις, λέγονται **ἐμπρόθετοι**, π. χ. θὰ ἀπουσιάσω περὶ τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος.

γ) Ποιητικὸν αἷτιον

Τὸ πῦρ ἐσβέσθη ὑπὸ τῶν πυροσβεστῶν.

Ὁ λέων ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ,

Ὁ παῖς ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του.

Τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον προξενεῖ κατὰ εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος, λέγεται **ποιητικὸν αἷτιον**.

Τὸ ποιητικὸν αἷτιον ἐκφέρεται μὲ τὰς προθέσεις ὑπὸ ἢ παρὰ καὶ γενικῆς.

57. ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

α) Σύνταξις κατὰ παράταξιν.

Ὁ διδάσκαλος ὑπαγορεύει καὶ οἱ μαθηταὶ γράφουν.

Ὁ μὲν ἐπιμελὴς μαθητὴς ἀμείβεται, ὁ δὲ ἀμελὴς μαθητὴς τιμωρεῖται.

Ὅταν δύο προτάσεις συνδέονται μεταξύ των, χωρὶς ὅμως νὰ ἐξαρτᾶται ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, ὑπάρχει **σύνταξις κατὰ παράταξιν**.

Αἱ προτάσεις αὗται λέγονται **κύριαι** προτάσεις, ἐκάστη δὲ ἀπὸ αὐτὰς ἐκφράζει ἓν τέλειον νόημα.

Αἱ κύριαι προτάσεις συνδέονται μεταξύ των συνήθως διὰ τῶν συμπλεκτικῶν συνδέσμων.

Ὅσάκις ἡ ἐκφρασις εἶναι ζωηρά, ἢ κατὰ παράταξιν σύνταξις δύναται νὰ γίνῃ καὶ ἄνευ συνδέσμων.

β) Σύνταξις καθ' ὑπόταξιν.

Θὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐξοχήν, ἂν ὁ καιρὸς εἶναι καλός.

Δὲν θὰ ἔλθω εἰς τὴν διασκέδασιν, διότι ἔχω ἐργασίαν.

Ὅταν μία πρότασις δὲν εἶναι αὐτοτελής, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλην, τότε ὑπάρχει **σύνταξις καθ' ὑπόταξιν**.

Αἱ προτάσεις αἱ ὁποῖαι ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἄλλας λέγονται **ἐξηρημέναι** προτάσεις.

58. ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

Ἡ μετοχὴ εἰς τὰς προτάσεις τίθεται εἴτε ὥς ἐπίθετον, ὅποτε λέγεται **ἐπιθετικὴ μετοχή**, εἴτε ἰσοδυναμεῖ πρὸς μίαν ὁλόκληρον πρότασιν, ὅποτε λέγεται **ἐπιρρηματικὴ συνημμένη μετοχή**.

α) Ἐπιθετικὴ μετοχή

Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχὴ ἀναλύεται μὲ μίαν ἀναφορικὴν πρότασιν.

Οἱ ἀπόντες μαθηταὶ θὰ τιμωρηθῶν = οἱ μαθηταί, οἱ δὲ ποῖοι ἀπουσιάζουν, θὰ τιμωρηθῶν.

Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχὴ τίθεται πολλάκις καὶ ἄνευ οὐσιαστικοῦ καὶ ἔχει τὴν ἔννοιαν οὐσιαστικοῦ.

Οἱ ἔχοντες = οἱ πλούσιοι, οἱ πολιτευόμενοι = οἱ πολιτικοί.

β) Ἐπιρρηματικὴ συνημμένη μετοχὴ

Ἡ ἐπιρρηματικὴ συνημμένη μετοχή, ἀναλόγως τῆς σημασίας της, διακρίνεται εἰς ἀναφορικὴν, χρονικὴν, αἰτιολογικὴν, τροπικὴν, ὑποθετικὴν καὶ ἐναντιωματικὴν.

1) Ἡ ἀναφορικὴ μετοχὴ σημαίνει ἀναφορὰν καὶ συνταυτίζεται πρὸς τὴν ἐπιθετικὴν μετοχήν, ἐκφερομένην ἄνευ ἄρθρου, π. χ. ἡ δευτέρα κλίσις περιέχει ὀνόματα, λήγοντα (= τὰ ὅποια λήγουν) εἰς -ος.

2) Ἡ χρονικὴ μετοχὴ σημαίνει χρόνον. π. χ. ὁ διδάσκαλος συγκεντρῶσας (= ἀφοῦ συνεκέντρωσε) τοὺς μαθητάς, ἤρχισε τὴν διδασκαλίαν.

3) Ἡ αἰτιολογικὴ μετοχὴ σημαίνει τὴν αἰτίαν, π. χ. ἀσθενήσας (= ἐπειδὴ ἡσθénéησα), δὲν μετέβην εἰς τὸ σχολεῖον.

4) Ἡ τροπικὴ μετοχὴ σημαίνει τὸν τρόπον, π. χ. διεσκέδαζον χορεύοντες (= μὲ χορόν).

5) Ἡ ὑποθετικὴ μετοχὴ σημαίνει ὑπόθεσιν, π. χ. μόνον ἐργαζόμενοι (= ἐὰν ἐργάζεσθε) θὰ ἐπιτύχετε εἰς τὴν ζωὴν σας.

6) Ἡ ἐναντιωματικὴ μετοχὴ σημαίνει ὁμολογίαν καὶ συγκατάθεσιν, π. χ. καίτοι κοπιήσας (= ἂν καὶ ἐκοπίασε) οὐδὲν κατώρθωσε.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Φθόγγοι — Φθογγικά πάθη — Σημεῖα γραπτοῦ λόγου

	Σελίς
1. Γράμματα	3
2. Δίφθογγοι	5
3. Συλλαβαὶ	5
4. Συλλαβισμός	6
5. Ποσότης συλλαβῶν	7
6. Πνεύματα	7
7. Τόνοι	8
8. ᾠτονοὶ καὶ ἐγκλιτικαὶ λέξεις	10
9. Φθογγικὰ πάθη	12
α) Συναίρεσις	12
β) Κραῖσις	12
γ) Ἐκθλιψις	12
δ) Εὐφωνικά σύμφωνα	13
10. Ἄλλα σημεῖα γραπτοῦ λόγου	13

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Γραμματικοὶ ὅροι

11. Μέρη τοῦ λόγου. Γενικότητες	15
12. Κλιτὰ καὶ ἀκλιτὰ	15
13. Πτώτικα	15
α) Πτώσεις	16
β) Γένος	16
γ) Ἀριθμὸς	16
δ) Κλίσις	16
14. Τὸ ἄρθρον καὶ ἡ κλίσις αὐτοῦ	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ὄνόματα Οὐσιαστικά

15. Ὄνομα οὐσιαστικόν. Γενικά	17
16. Πρώτη κλίσις οὐσιαστικῶν	18
I. Ἀρσενικά	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Ἀριθμητικά

Σελίς

26.	Ἀριθμητικά	56
	I. Ἐπίθετα	56
	II. Οὐσιαστικά	57
	III. Ἐπιρρήματα	57
	IV. Πίναξ ἀριθμητικῶν	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄

Ἀντωνυμίαι

27.	Ἀντωνυμίαι	59
28.	Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι	59
29.	Δεικτικαὶ »	60
30.	Κτητικαὶ »	61
31.	Αὐτοπαθεῖς »	62
32.	Ἀλληλοπαθεῖς »	63
33.	Ἐρωτηματικαὶ »	64
34.	Ἀόριστοι »	64
35.	Ἀναφορικαὶ »	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄

Ρήματα

36.	Ὁρισμός καὶ παρεπόμενα τοῦ ῥήματος	66
37.	Διαθέσεις τοῦ ῥήματος	66
38.	Φωνὴ τοῦ ῥήματος	67
39.	Χρόνοι τοῦ ῥήματος	67
40.	Ἐγκλίσεις τοῦ ῥήματος	68
41.	Ὀνομαστικοὶ τύποι τοῦ ῥήματος	69
42.	Πρόσωπον καὶ ἀριθμὸς τοῦ ῥήματος	70
43.	Θέμα καὶ χαρακτὴρ τοῦ ῥήματος	70
44.	Αὐξήσεις τῶν ῥημάτων : I. Συλλαβικὴ αὐξήσις	71
	II. Χρονικὴ »	71
	III. Αὐξήσεις συνθέτων ῥημάτων	72
45.	Ἀναδιπλασιασμός	73
46.	Βοηθητικὰ ῥήματα	73
	α) Κλίσις τοῦ ῥήματος ἔχω	74
	β) » » εἶμαι	75
47.	Κλίσις τῶν ῥημάτων	75
	I. Βαρύτονα	75
	A΄ Φωνηεντόληκτα	76
	α) Σχηματισμός καὶ καταλήξεις ἐνεργητικῆς φωνῆς	76
	β) » » παθητικῆς φωνῆς	78
	Σχηματισμός τοῦ ῥήματος λύω	82
	B΄ Συμφωνόληκτα	92
	α) Οὐρανισκοφωνόληκτα	92
	β) Χειλικόληκτα	93
	γ) Ὀδοντοφωνόληκτα	93
	δ) Ὑγρόληκτα	94
	ε) Ἐνρινόληκτα	94
	Ἀόριστοι B΄	95
	α) Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β΄	95
	β) Παθητικὸς ἀόριστος β΄	96

II. Συνηρημένα ἢ περισπώμενα	97
α) Σχηματισμός τοῦ ῥήματος τιμῶ	98
β) » » » ποιῶ	106
γ) » » » δηλῶ	114
Παρατηρήσεις περὶ τῶν συνηρημένων	122

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

Ἑκλιτικά μέρη τοῦ λόγου

48. Προθέσεις	123
49. Ἐπιρρήματα	125
50. Σύνδεσμοι	126
51. Ἐπιφωνήματα	126

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄

Ἑτυμολογικὸν

52. Ἑτυμολογία. Γενικά	127
53. Παραγωγή	127
I. Παράγωγα ῥήματα: α) ἐξ ὀνομάτων, οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων	127
β) ἐξ ἐπιρρημάτων	128
γ) ἐκ ῥημάτων	128
II. Παράγωγα οὐσιαστικά: α) ἐξ οὐσιαστικῶν	128
β) ἐξ ἐπιθέτων	130
γ) ἐκ ῥημάτων	130
III. Παράγωγα ἐπίθετα: α) ἐξ οὐσιαστικῶν	131
β) ἐκ ῥημάτων	132
γ) ἐξ ἐπιρρημάτων	132
IV. Παράγωγα ἐπιρρήματα	132
54. Σύνθεσις	133
α) Τὸ οὐσιαστικὸν ὡς α' συνθετικόν	133
β) » » β' »	134
γ) Τὸ ἐπίθετον » α' »	134
δ) » » β' »	134
ε) Τὸ ῥῆμα » α' »	134
ς) » » β' »	134
ζ) Ἄκλιτον » α' »	135
η) » » β' »	135
θ) Τονισμός τῶν συνθέτων	135

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄ Συντακτικόν

55. Ἀπλή πρότασις	137
56. Σύνθετος πρότασις	138
57. Σύνδεσις προτάσεων	139
58. Ἀνάλυσις μετοχῶν	139

0020560739

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Δ' ΤΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἀριθ. Πρωτ. 53016

Ἀθῆναι τῇ 19 Ἰουνίου 1950

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Ζ. Ζ.
ΛΑΞΟΠΟΥΛΟΝ - ΦΩΤΙΑΛΗΝ

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀναγκασθὲν ὑμῖν διὰ τῆς ἐπ' ἀριθ. 52974 1950
ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότη-
σιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμ-
βουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἐνεχοῖσθαι ὅπως χρησιμοποιηθῇ
ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Γραμμα-
τικῆς διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως τοῦ
Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΠΑΝΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ
μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον
ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενος πρὸς τὰς
ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανο-
νισμόν ἐκδόσεων βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ
Σχολείου.

Κοινοποιήσας
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολὴ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντὴς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ